

מיל"מי

מבט

כתב עת לענייני מודיעין וביטחון מבית המרכז למורשת המודיעין

שישים
שנה
למודיעין
הישראלי

"עלה נעלה... כי יוכל נוכל לה!" אלמונים בעיקר היחצנות | היחידה הטכנולוגית חגגה 60 שנה למדינה | תרומתו של המיפוי במלחמות ישראל | שילוב והדגשה | חשיבות תרומת הגמלאים לעבודה השוטפת | 60 שנות עשייה מודיעינית | חידון מורשת חמ"ן, צה"ל וידיעת הארץ | הצדעה לדור המייסדים והדגשת שילוב הדורות | 30 שנות חלל למודיעין בשדה הקרב | מסתכלים על העולם מלמעלה | מפות ותצלומים ממלחמת העולם הראשונה בארץ-ישראל | "עובד עצות" | עמדת מדינות ערב כלפי מדינת ישראל ב־60 שנותיה - מבטעל | ה"דלק" שהניע את המודיעין של האצ"ל | ראש אמ"ן לשעבר אל"מ בנימין גבלי | הסוד לא נלקח לקבר | "כס המחרים" - דעה אישית | דרוזים במודיעין | ההתמודדות עם ארגוני הטרור בזירת האינטרנט

כתבות

4	"עלה נעלה... כי יכול נכל להי" דברי ראש אמ"ן לחג ה-60 למודיעין בכנס לטרון
6	אלמונים בעידן היחצנות המודיעין במציאות הפוסט-מודרנית
6	היחידה הטכנולוגית חגגה 60 שנה למדינה בהזדהות עם תושבי עוטף עזה ושדרות
7	תרומתו של המיפוי במלחמות ישראל כנס מורשת יחידת המיפוי 2008
7	שילוב והדגשה שירות הביטחון הכללי ציין 60 למדינה
7	חשיבות תרומת הגמלאים לעבודה השוטפת נעם שפירא הכנס השנתי של אגמון
8	60 שנות עשייה מודיעינית על תערוכת חמ"ן לציין יום העצמאות ה-60 למדינת ישראל
8	חידון מורשת חמ"ן, צה"ל וידיעת הארץ על האירוע וגיליון המזכרת המיוחדת
9	הצדעה לזר המייסדים והדגשת שילוב הזרחה גדעון מיטשניק העצרת המרכזית של חמ"ן לציין 60 שנה למדינה
10	30 שנות חלל למודיעין בשדה הקרב חיים אשד תכנית החלל הישראלית חוגגת 30 שנה לקיומה
11	מסתכלים על העולם מלמעלה לויניים לאיסוף מודיעין חזונית
12	מפות ותצלומים ממלחמת העולם הראשונה בארץ-ישראל חיים סרברו
14	"עובד עצות" אפרים לפיד ויוכי ארליך מוזכר הממשלה ואיש המודיעין בעבר - עובד יחוקאל
17	עמדת מדינות ערב כלפי מדינת ישראל ב-60 שנותיה - מבט על שמעון שמיר
20	ה"דלק" שהניע את המודיעין של האצ"ל על ה"דלק" - מחלקת המודיעין של האצ"ל

**משולחן
העורך הראשי**

קוראים יקרים, גיליון זה יוצא בתחילתה של שנה חדשה, התשס"ט, תקופה אחכה מאז יצא קודמו.

לאחרונה נערכו אירועים רבים בקהילת המודיעין לרגל 60 שנות המדינה ולציון השיג גופי המודיעין, בגיליון זה מובא סיקור נרחב של האירועים. במל"מ עסקנו גם בהכנתו של ספר מלאכת מחשבת - מבט מבפנים אל 60 שנות מודיעין - ונזכה לראותו בימים אלה.

מאמרו של פרופסור שמעון שמיר (עמ' 17) בוחן בפרספקטיבה של 60 שנה לאחור את ההתפתחויות העיקריות שחלו ביחסם של הערבים למדינת ישראל: שלוש מארבע התפניות שבהן לציין מכוונות להשלמת הערבים עם קיומה של ישראל. בגיליון זה אנו פותחים צוהר לכמה נושאים שאינם מופיעים תדיר בתקשורת: המודיעין ותכנית החלל (ע"ע 10, 11), המודיעין של האצ"ל (עמ' 20) והדרוזים במודיעין (עמ' 26).

שתי שיחות מיוחדות הקדשנו כאן ליעקב פרי, לשעבר ראש השב"כ ולעובד יחזקאל, מזכיר הממשלה שהוא גם מזכיר הקבינט המדיני-ביטחוני ולשעבר קצין ב-8200. מעניין לקרוא גם את דבריו של אלוף (מיל') דני יתום על הספר "חוצה גבולות", על-אודות אברהם ארנן, אייקון מודיעיני מוביל.

מעורבות גוברת של חברינו לזרחתיהם בעשייה ובמורשת המודיעין משתקפת במגוון הרחב שמציג גיליון זה. זו הזדמנות נוספת להעלות בפני חברינו את חשיבותו של התיעוד החזונית הנעשה במל"מ. יענקלה מן וצוותו עושים עבודה חשובה לשימור תמונות סטילס וחומרי וידאו מאוספים פרטיים של אנשי מודיעין ומארכיונים ציבוריים. אנו יודעים בודאות שכמות החומר הנאסף בידנו היא אפסית לעומת זו המצויה בבתייהם של חברינו. אתם מתבקשים להעביר את החומר לסריקה במל"מ ובדרך זו תודאו את שימורו לעתיד ותעשירו את המידע על מורשת המודיעין.

לתודה מיוחדת ראווה גם חברתנו יוכי וינטרויב, אשר תורמת במסירות להפקת ביטאון זה. שנת 2009 תיפתח עם הנהלה חדשה במל"מ ותזמן לנו התחדשות נוספת בפעילות. שנה טובה ומוצלחת לכולנו.

שלכם
אפרים לפיד
העורך הראשי
Lapide3@gmail.com

עמותת המל"מ

הנהלת העמותה
מאיר עמית - נשיא
אפרים הלוי - יו"ר
דודו צור - מנכ"ל

ראשי ועדות המל"מ
ד"ר שמעון אביבי - ראש ועדת קרנות ההנצחה
יעקב ארטל - ראש ועדת כספים
יעקב בצלאל - ראש ועדת ביקורת
עמוס גלבוע - חבר הוועד המנהל
זלמן (ז'מנה) גנדל - ראש ועדת פעילות חברים
משה סופר - ראש ועדת מכרזים
יעקב (ישה) קדמי - ראש ועדת הנצחה
ראש ועדת מורשת
סטלה שדות - נציגת המשפחות השכולות

בעלי תפקידים
שמעון גרינברג - ר"ח
עו"ד יהודה טוניק - יועץ משפטי
ברוך מזוז - מזכיר

הנהלת אתר ההנצחה
יהודה פרידמן - מנהל האתר
נטע זיו-אב - מנהלת המשרד
אבי טל - אחראי תפעול

המרכז למורשת המודיעין - אתר הנצחה ממלכתי לחללי הקהילה

מאז ראשית התגבשות היישוב החדש בישראל, ובכל מערכות ישראל מאז ערב הקמת המדינה ועד היום, עמדו אנשי חמ"ן, 'המוסד', שב"כ ו'נתיב' בחזית העשייה הביטחונית וחירפו גופם ונפשם; לוחמים עלומים שחלקם קיפחו את חייהם בארצות עוינות ואחדים מהם טרם הובאו למנוחת עולם בישראל.

בשנת 1983 חברו יחדיו ותיקי קהילת המודיעין, המשפחות השכולות וגופי קהילת המודיעין, להקים מרכז הנצחה לחללי קהילת המודיעין ומרכז להנחלת מורשת המודיעין - המל"מ.

מאז נחנך המרכז למורשת המודיעין משמש האתר הן להנצחה והן כמרכז תיעוד חינוכי, שנועד להנחיל את מורשת

המודיעין לכל בית ישראל ובעיקר לדור הצעיר הגדל במדינת ישראל. מלבד אתר הזיכרון לנופלים ו'מרכז נתונים ממוחשב', האתר פועל להנחיל תרשימים של מבצעי מודיעין; להפיק סרטי תעודה ומורשת; לנהל מרכז מידע למודיעין ולטרור; לקיים מפגשים ודיונים בנושאי המזרח התיכון והמודיעין; להפעיל ספרייה ותצוגות בנושאי מודיעין.

המל"מ פועל כעמותה רשומה, ופעילים בה ותיקי קהילת המודיעין ובכרייה, שפועלים בהתנדבות בהנהלת העמותה, ובועדות השונות כוועד הפועל, ההנצחה, המימון, התכנים, הביקורת, הקרנות וביטאון "מבט מל"מ".

ביטאון מל"מ יוצא לאור ביחזמת הוועד המנהל של מל"מ ובאחריותו שימש מסגור כלשהו בחומר הכלול בגיליון זה - אסור בהחלט, אלא בשות מפורשת של המו"ל

אתר ההנצחה המרכז למורשת המודיעין
ת"ד 3555 רמת השרון 47143
טל' 03-5497731 פקס 03-5497731
mlm@intelligence.org.il
www.intelligence.org.il

בסוף השנה תסתיים הקדנציה של מוסדות המל"מ שנבחרו לראשונה בבחירות לפני ארבע שנים וייוודעו תוצאות הבחירות החדשות המתקיימות בתקופה זו. אני מקווה שזמן קצר לאחר מכן יסתיים השלב הראשון של הרחבת האמפיתיאטרון הפתוח.

בשל התהפוכות חסרות התקדים בכלכלה העולמית נקלענו גם אנחנו למצוקת תקציב, אך התורם המרכזי לפרויקט נהג בהבנה וברחב לב יוצאים מן הכלל. אני מעריך שטובים מאוד הסיכויים שנוכל לחנוך את האתר המשודרג באביב הקרוב.

לאורך ארבע השנים דיווחנו לכם החברים מעל דפי ביטאון זה על הנעשה במרכז, ושיתפנו אתכם גם בהישגים, גם בלבטים וגם בכשלים שלנו. ניסינו לשלב בעשייתנו גם דבקות בתפיסות שהנחו את מייסדי המרכז וגם יוזמות שתכליתן להרחיב יריעות ולקרב את פעילותנו השוטפת לרוחם של מצטרפים צעירים יותר שיצאו לגמלאות בשנים האחרונות. דווקא בנקודה אחרונה זו אני חש שעדיין לא מצאנו את הנוסחאות הנכונות, והחידושים שחידשנו - כמו קיום אירועים שעסקו בבעיות השעה, פרסום ספר ראשון מסוגו על 60 שנות הקהילה, הפקת סרט על מבצע מודיעין והקרנתו בערוץ הטלוויזיה הממלכתית - הם לא יותר מסנוניות ראשונות בדרכים שבהן אנו חייבים ללכת אם רצוננו שהמל"מ על שלל פעילויותיו "ידבר" לכולנו או להבנו לפחות.

אין לי ספק כי התקופה הבאה עלינו תהיה קשה ומאתגרת, גם מצד התכנים שעלינו לייצר בעשייתנו וגם בתחום התקציב. בשעת כתיבה זו אני חייב לדווח לכם שאנו מרגישים היטב את ראשיתו של הלחץ התקציבי ואני יודע כמובן כי לחץ זה ילך ויגבר בשנה הקרובה לפחות. ברור לי שנתקשה מאוד להשיג את ההכנסה הדרושה אם לא נוכיח שעשייתנו תורמת תרומה ישירה לצרכים הערכיים של החברים ואם לא נמצא את הדרכים להיות תורמים רלוונטיים למדינה ולכלל. בעיניי, אלה אתגרים שאינם פשוטים כלל ולא נוכל לעמוד בהם ללא סיוע הרבה יותר גדול מהציבור שלנו במישור ההתנדבות האישית.

אני פונה לכל אחת ואחד מכם ומבקש שתצביעו בבחירות הקרובות, הן כדי שהנבחרים יחוו בתמיכתכם והן כדי שייבחרו החברים הראויים ביותר בעיניכם למשימה. אני מניח שכל המועמדים הסכימו לעמוד לבחירה מתוך נכונות והתחייבות אישית להירתם בהתנדבות ובהתמדה לפעילות במוסדות שייבחרו, שהרי רק על בסיס זה נוכל להבטיח עשייה נרחבת, רציפה ופורייה.

לסיום, אני רוצה להודות בשמי, ואני מקווה שגם בשמכם, לכל אלה שעשו במלאכה בארבע השנים האחרונות. אנו מתפללים כי המשפחות השכולות ימשיכו למצוא ניחומים ושותות עשייה בתוכנו. ונאחל בריאות טובה ונהורא מעליא, חיי יצירה ועשייה ברוכה, לכל אחת ואחד בביתו ולכולנו במרכז למורשת המודיעין.

אפרים הלוי
יושב ראש המל"מ

22	יוכי ארליך	ראש אמ"ן לשעבר אלי"מ בנימין גבלי על פועלו של האיש
23	שלמה גזית	הסוד לא נלקח לקבר על "הפרשה"
23	יוסף מרזוק	"כוס המרורים" - דעה אישית אחיו של משה מרזוק, מנדוני "הפרשה" על גבלי
26	שמעון אביבי	דרושים כמודיעין על מוערבותה של העדה הדרוזית כמודיעין הישראלי
28	ראובן ארליך	ההתמודדות עם ארגוני הטרור בזירת האינטרנט שיבוש פעילות האתר אקצא טיוב של החמאס

מדורים

18	אפרים לפיד ויוכי ארליך	"דברים שרואים משמי" - מפגש עם יעקב פרי
24	יענקלה מן	היסטוריה בתמונות - מלחמת לבנון (1982); 30 שנה לתכנית החלל הישראלית; שיחות האוטונומיה באלכסנדריה
27	שלמה גזית	מוות אישית - מקורות מודיעין אמריקניים
29	מודיעין בעריכת עמוס גלבוע	כל הכבוד
30	אפרים לביא	אפרים לביא - עבודת המודיעין בזירה הפלסטינית
34	יוסי קפורוסר	על הערכת המודיעין ערב האינתיפאדה השנייה
38	לזכרם אברהם ליף; ישראל בר יהודה; משה תבור (קרפוכיץ); עמוס פרידברג	לזכרם
40	מכתבים למערכת	מכתבים למערכת
41	שירותי מודיעין בעולם - קהילת המודיעין ברוסיה נעם שפירא	שירותי מודיעין בעולם - קהילת המודיעין ברוסיה
42	דני יתום - חוצה גבולות" מאת אבנר שור	מודיעין וספר
42	ארל'ה שרף - "הקשר המרוקני" מאת שמואל שגב	דני יתום - חוצה גבולות" מאת אבנר שור
43	יוסי אבוהב - "התחדשות הלשון הערבית בשליחות הרעיון הלאומי במצרים" מאת ד"ר שלומית שרייבום-שבטיאל	ארל'ה שרף - "הקשר המרוקני" מאת שמואל שגב
44	"הסורים על הגדרות" עורך ראשי דני אשר	יוסי אבוהב - "התחדשות הלשון הערבית בשליחות הרעיון הלאומי במצרים" מאת ד"ר שלומית שרייבום-שבטיאל
45	כתב חידה - מי היה האיש שהיה? יואב דייגי	"הסורים על הגדרות" עורך ראשי דני אשר
46	יומן מלי"מ	כתב חידה - מי היה האיש שהיה?

מערכת ביטאון המל"מ

העורך הראשי: **אפרים לפיד**

העורך: **אפי מלצר**

עורכות המשנה: **יוכי ארליך ושרון שחם**

העורך הגרפי והמבצע: **עופר שטל**

העורכת הלשונית: **ענת ריינר**

חברי המערכת: **ניצה אלינוב, יהודה ברק, יואב דייגי,**

יוכי וינטרויב, סא"ל גדעון מיטשניק, יעקב (יענקלה) מן,

דוד נוימן, אהוד רמות, נעם שפירא

כל המאמרים והכתבות המופיעים בכתב העת הם על דעת הכותבים בלבד

דברי ראש אמ"ן לחג ה-60 למודיעין בכנס לטרון

אתכם בזווית הראייה שלי כראש אמ"ן, הרואה באגף המודיעין "מיקרו קוסמוס" של מדינת ישראל. אני רואה ארץ אחרת - "טובה הארץ מאוד מאוד"! לא גדלתי באמ"ן. הגעתי רק לפני שלוש שנים ואני חש כאילו אני בן למשפחת אמ"ן מדורי דורות. באתי למלא תפקיד ומצאתי משפחה נהדרת. באתי למלא משימה ומצאתי את פניה היפים של החברה הישראלית.

הלוואי שיכולתי לחשוף את עם ישראל למבצעים הנועזים, ליכולות המופלאות, לפריצות הדרך והגבולות שהם שגרת יומו ולילו של אמ"ן. הלוואי שיכולתי לחשוף את עם ישראל למסירות, לנאמנות, לחברות ולאחווה הלוחמים שאני עד לה, בין יחידות אמ"ן, ובין לבין עמיתינו בקהילת המודיעין ובצה"ל.

הלוואי שיכולתי לחשוף את עם ישראל לאמונה, לבהירות הדרך והמחשבה, כמו גם למאמצים הכבירים של

אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריה. אפס כי עז העם היושב בארץ, והערים בצורות גדולות מאוד וגם ילדי הענק ראינו שם... ויהס כלב את העם אל משה ויאמר: עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה. והאנשים אשר עלו עמו אמרו: לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו... ויהושע בן נון וכלב בן יפונה, מן התרים את הארץ, קרעו את בגדיהם ויאמרו אל כל עדת בני ישראל לאמור, הארץ אשר עברנו בה לתור אותה טובה הארץ מאוד מאוד."

כאנשי מודיעין אנו עוקבים אחר הנאמר על מדינת ישראל על ידי אויבינו, ואנו חשופים לנאמר, לנכתב ולמשודר בארצנו. התמונה נראית לעתים קודרת למדי: "מדינה ללא חזון, שלא לומר באובדן דרך, ענייה במנהיגות ובמעש..."

בלי להתעלם מהקשיים ובלי לצייר תמונה רודה מדי, הרשו לי לשאת

כבוד נשיא המדינה שמעון פרס, כבוד נשיא המדינה החמישי יצחק נבון, מראשוני חיל המודיעין שר הביטחון אהוד ברק, סגן שר הביטחון מתן וילנאי, שר הביטחון לשעבר משה ארנס, יו"ר ועדת החוץ והביטחון צחי הנגבי, ראש המטה הכללי רביאלוף גבי אשכנזי, עמיתי למטה הכללי, מפקדי אמ"ן בעבר ובהווה, עמיתי לקהילת המודיעין, ראש שירות הביטחון הכללי יובל דיסקין, בכירי שירות הביטחון הכללי, בכירי המוסד, הנספחים הזרים ושותפינו המודיעיניים ברחבי העולם, קציני אגף המודיעין, נגדים, חיילים, אזרחים עובדי צה"ל, משפחות שכולות, משפחת אגף המודיעין וחיל המודיעין - ערב טוב!

בסיפור התנ"כי על המרגלים בפרשת שלח הושמעו שתי הערכות מודיעין שונות אודות ארץ-ישראל ונגזרו מהן שתי דרכי פעולה מנוגדות.

וכך כתוב: "... ויספרו לו ויאמרו, באנו

כי יכול נוכל לה!"

כולנו באמ"ן, בדרך למימוש החזון ולהגשמת החלום.

הלוואי שיכולתי לחשוף את עם ישראל לעשייה באמ"ן, אגף וחיל שבו מדברים ועושים ציונות - לא במרכאות וללא שמץ של ציניות. איננו מתביישים באהבת המדינה. אנו גאים בבחירתנו לקחת חלק פעיל ואינטנסיבי בהגנה עליה, על שלום אזרחיה, ריבונותה וערכיה.

היום, בשנת ה-60 למדינה, יותר מבעבר, עליונות מודיעינית היא תנאי ההצלחה בכל מרכיב בביטחון הלאומי של ישראל: בהרתעה, בהתרעה ובהכרעה. הדרישה והביקוש למודיעין-איכות מגיעים מכל זרוע ומכל פיקוד בצה"ל, כמו גם מהדרג המדיני. ההחלטות האסטרטגיות של קברניטי המדינה והצבא, יכולת התמרון וההגנה של צבא היבשה, עוצמתו של חיל האוויר, מאפייני בניין הכוח ורעיונות מרכזיים בתכניות המבצעיות - כולם אינם יכולים לבוא לידי ביטוי נכון ומכריע ללא מודיעין מדויק, מקיף ורלוונטי.

קשה היא מלאכת המודיעין ושזורה אתגרים רבים. דומה כי אתגרי המודיעין מזמנים לנו תחרות קשה וקריטית: האתגר העליון הניצב לפתחנו הוא "תחרות הלמידה" - המתח המתמיד בין "התפתחות האיומים" המשתנים והמתעצמים תדיר, לבין התפתחות יכולותיו של המודיעין הישראלי לחשוף את יכולות האויב, להצביע על כוונותיו, לזהות נקודות תורפה ולאפשר סיכול, הכרעה וניצחון. אמ"ן הוא מפעל משוכלל ומתקדם לייצור ידע מודיעיני ולתובנות רלוונטיות, המאפשרים ותומכים החלטות נכונות ועשייה ביטחונית מניבה. בשנתיים האחרונות עמדנו במבחנים רבים, ואני מאמין שבעזרתכם נוכל גם בעתיד להתגבר על האיומים המתפתחים. אתגר נוסף הוא האתגר האיסופי והטכנולוגי - התחרות בין כושר ההמצאה, התחבולה והיצירתיות שלנו לבין יכולת האויב ומאמציו להסתיר את סודותיו, לחשוף את שיטות העבודה שלנו ולסכל את מאמצינו. אמ"ן הוא מודל מנצח ומופת לחיבור בין קדמה טכנולוגית לתעוזה מבצעית!

בזכות יצירתיות טכנולוגית ייחודית ויכולות איסוף פורצות דמיון, שנבנו במשך שנים ארוכות, בזכות מחקר מעמיק ויושרה מקצועית, בזכות אומץ

לבם ומסירותם של לוחמי המודיעין ביחידות המיוחדות, במערך מודיעין השדה ובדרג הנפרש - אנו מנצחים ברוב התחרויות, ואני חדור אמונה ביכולתנו לעמוד בכל האתגרים! אתגר לא פחות חשוב ואולי יותר הוא המבחן האתי, המוסרי והתרבותי - כיצד להפנות את האנרגיות והיכולת שלנו לעבר האויב ולעברו בלבד, כיצד להניח בצד שיקולים של אנוכיות ואגו ולשלב ידיים לטובת מטרה נעלה, צודקת ומשותפת. הערכים, ששומה שיהיו נר לרגלנו, הם שיתוף פעולה בין-מערכי ובין-ארגוני, שקיפות במידע ובידע ושילוביות שבה כל אחד מביא את יתרונו היחסי. אמ"ן שב ומוכיח שהשלם גדול מסכום חלקיו. זהו מקור עוצמתנו כגוף מודיעיני, צבאי ולאומי, מוביל ומרכזי במדינת ישראל.

בשלה האתגרים הללו, עומדים ומנצחים אנשים! אתם האנשים הנפלאים, הסלתה והשמנה של הארץ, חריפי המוחות ואמיצי הלב - אתם מאפשרים לאמ"ן לספק את הסחורה, לעמוד בדרישות הגבוהות של צרכנו ולנטוע ביטחון בעתיד כולנו בארץ הזאת. עבודתכם נעשית שלא על מנת לקבל פרס. בצנעה, בהשקט ובבטחה, במסירות אין קץ, אתם מוסיפים מידע לידע, מצרפים הבנה לתובנה, הוגים המצאה ויחזמים מבצע, מייצרים מטרה ויעד ובונים נדבך על נדבך את חומת המגן של מדינת ישראל.

מפקדים, קצינים וחיללים,

ממרומי 60 שנות מודיעין, אל לנו לנוח על זרי הדפנה, להסתפק בהישגים מרשימים ובפרסי ביטחון ישראל. יש סודות שטרם פיצחנו, יש תופעות שטרם פענחנו, יש למידה שטרם השלמנו, יש טכנולוגיה שטרם שכללנו, יש מטרות אויב שטרם הפכנו ליעד לתקיפה.

על כל אחד ואחת מאתנו לשאול את עצמו מה חלקו בהתמודדות עם אתגרים אלה. האחריות האישית רובצת על כתפיו של כל אחד ואחת מכם, וכדברי בן גוריון: "כל חייל חייב לראות עצמו כאילו בו תלוי גורל המערכה!". עם ישראל מצפה שנספק את הסחורה, וכמי שמכיר אתכם, אני משוכנע שיחד נוכל לכל אתגר.

ביום חג ה-60 למדינה ולאמ"ן נזכור את חברינו שנפלו על משמרתם ובעת

מילוי תפקידם. עידוד המשפחות, שמירת הקשר עמן ומפעלי ההנצחה לזכר הנופלים, הם המעט שאנו יכולים לעשות כדי לשמר את זכרם של הנופלים ולחזק את המשפחות. אך יותר מכול, תרומתם ומסירותם של הנופלים הן מצפן ערכי עבורנו והן משמשות נר לרגלנו. אני מחבק, בשם כל מפקדי אמ"ן וחיליו, את המשפחות השכולות ומתחייב להמשיך ולשמר את הקשר הייחודי האישי והקרוב. בערב חגיגי זה אני מבקש גם להביע את הערכתי הרבה לבנות ולבני הזוג ולכל בני המשפחה שלנו - משפחת אמ"ן. כל אחד מאתנו מכיר את הקשיים שעוברים השירות הצבאי בפני חיי משפחה תקינים - שעות ארוכות של עבודה, העתקת מקום מגורים, היעדרויות מרובות והקושי בגידול הילדים. לאיש המודיעין הקושי כפול - על כל אלה נוספים גם הצורך לשמור על סודיות, הקושי לחלוק חוויות, להתלבט בדילמות ולהיעזר בבן הזוג בהחלטות. אנו מעריכים, מוקירים ומודים לכן ולכם על שאתם לצדנו בשליחות חשובה זו. ולבסוף, ביום חג זה אני מבקש להביע את תודתי והערכתי למפקדי אמ"ן לדורותיו. כל מה שקיים באמ"ן לא נולד בשנים האחרונות.

את היסודות הנחתם אתם - אנשי דור המייסדים. את החלומות שהפכו למציאות הגשמתם אתם - דור ההמשך. את ההמצאות, השיטות הייחודיות והמקורות המיוחדים, פיתחתם אתם - המייסדים ובוני המודיעין לדורותיו, שהוא ללא כל מליצה לתפארת מדינת ישראל. תודה לכולכם. לו יכולתי הייתי מודה לכל אחד מכם אישית על תרומתו וחלקו בעובדה שאמ"ן היה לארגון מודיעין צבאי ולאומי, זרוע, חיל ואגף, המהווים מודל לחיקוי בארץ ומחוצה לה.

מפקדי אמ"ן, קציניו וחיליו,

"עלה נעלה ... כי יכול נוכל לה!" יחד, בחשאי ובצנעה, ביושר ובבטחה נמשיך להצעיד את אמ"ן להישגים מודיעיניים נוספים למען ביטחון מדינת ישראל. ערב טוב וחג יובל 60 שמח לכולנו.

עמוס ידלין, אלוף
ראש אגף המודיעין
ספטמבר 2008

אלמונים בעידן היחצנות המודיעין במציאות הפוסט-מודרנית

תא"ל (מיל') עמוס גלבע *

ובעולם) רק עולה, וההזדקקות אליו מצד מקבלי ההחלטות והכוחות המבצעים לסוגיהם, מתחזקת דווקא. מדוע? משום שהמציאות בעולמנו הפוסט-מודרני נעשתה מורכבת, רב-ממדית, בעלת הקשרים מסובכים ופעמים בלתי נראים, ומעל לכול - דינאמית להפליא; ולמרות שפעת המידע הגלוי, למעשה כמעט שאין מידע אמין - כל אלו מייצרים אי-ודאות קשה וכמיהה למודיעין ממלכתי-מקצועי. יתר על כן, האיומים השתנו: הן בתפוצת העצומה שלהם (לא רק דיוויזיות אויב גדולות אלא אינ-ספור חוליות טרוו, עשרות אלפי רקטות וטילים, שפעת תשתיות ומרכיבים לנשק בלתי קוונציונלי), הן בעובדה שרובם מאוחסנים מתחת לאדמה ובמסתור והן בפריסתם בחלקם על פני כל הגלובוס.

כל אלו בצד התפתחות הטכנולוגיה של הנשק המדויק הפכו את המודיעין לחלק בלתי נפרד מהלחימה עצמה, ולא רק זאת אלא שבלעדיו אי אפשר בכלל להתכונן ללחימה (היום-יומית והעתידית).

הנקודה השלישית, ההון האנושי. בני האדם היו ונשארו הנכס העיקרי של קהילת המודיעין. מדובר בקבוצת איכות מקצועית מן המעלה הראשונה, מסורה, הפועלת לטובת המדינה וצרכיה האמיתיים; זאת קבוצה מגוונת המורכבת ממאות מקצועות טכנולוגיים, מבצעיים, מחשבתיים, ניהוליים; זאת קבוצה המקבלת בצייתנות את הפיקוח של הזרוע המחוקקת ואת המרות של הדרג המדיני; זאת קבוצה שאנשיה עובדים בעילום שם בעולם שכולו יחצנות מתפרצת; זאת קבוצה הרוצה להאמין שגם "למעלה", בקרב מקבלי ההחלטות, טובת המדינה בלבד, ולא טובות אחרות, היא השיקול העליון.

הציבור צריך להצדיע לקבוצה הזאת. ומול אתגרי העתיד חובתה העליונה של המדינה לשמר את איכותה המודיעינית על מנת שתישמר העליונות המודיעינית שלנו - התנאי ההכרחי לשלום ולמלחמה.

פורסם ב"מעריב" 1.9.08

חיל המודיעין ערך (3 ספט' 2008) לראשונה בתולדותיו, עצרת של החיל לדורותיו לציון 60 שנה לעשייה המודיעינית ולהצדעה לדור הוותיקים. ביוני 1948, בעיצומה של מלחמת העצמאות, הוקמה מחלקת המודיעין במטה הכללי של צה"ל, ובסוף שנת 1953 הוקם אגף המודיעין במטכ"ל. מאז ועד היום חיל המודיעין ואגף המודיעין של צה"ל הם המרכיב הגדול והמרכזי של קהילת המודיעין, כשלצדם 'המוסד' ושירות הביטחון הכללי (שב"כ). בימים הקרובים עומד לצאת ספר מיוחד, פרי עמלם של בכירי יוצאי קהילת המודיעין, במלאות 60 שנים למודיעין הישראלי על שלל אתגרי ופעילויותיו. לרגל אירועים אלה אני מבקש לציין כאן שלוש נקודות.

הנקודה הראשונה. המודיעין הישראלי הוא חלק בלתי נפרד מסיפור המעשה של מדינת ישראל ב-60 שנות קיומה, והוא שותף מלא להצלחותיה ולכישלונותיה בתחום הביטחון הלאומי; יותר מזה, הוא שותף מלא לקדמה התעשייתית והטכנולוגית של מדינת ישראל. מאז הקמתו הציב המודיעין בראש מעייניו את היעד לתרום לבניין הכוח של מדינת ישראל, ובראשו צה"ל, על מנת להרתיע ממלחמה, על מנת להתריע על מלחמה ועל מנת להכריע במלחמה ובמבצעים מיוחדים. הוא אפוא השותף היום-יומי בהגנה על אזרחי ישראל.

הנקודה השנייה. המודיעין, בצד אתגרי העתיד, ניצב בשנים האחרונות בפני שורה של בעיות: "בעידן המידע" והאינטרנט הוא איבד חלק נכבד מהמונופול שהיה לו בעבר על המידע (כמו המורה והפרופסור); "בעידן ה-CNN" הוא מתקשה יותר ויותר להתחרות על עיניהם של מקבלי ההחלטות; הוא נתון כל הזמן לביקורת ציבורית, לכינויי גנאי ולעג מפי אנשי תקשורת הידועים טוב יותר מכולם מה מתרחש, ועל כישלונותיו הם עטים בחדווה כעופות טורפים על גווייה. ואולם, ראה זה פלא, החשיבות של המודיעין (אצלנו

חובתה העליונה של המדינה לשמר את איכותה המודיעינית על מנת שתישמר העליונות המודיעינית שלנו - התנאי ההכרחי לשלום ולמלחמה

היחידה הטכנולוגית חגגה 60 שנה למדינה בהזדהות עם תושבי עוטף עזה ושדרות

ביום ב', 26 במאי 2008, קיימה היחידה הטכנולוגית של חיל המודיעין יום יחידה לרגל 60 שנה למדינת ישראל, לאגף המודיעין וליחידה. האירוע עמד בסימן הזדהות עם תושבי 'עוטף עזה' ושדרות. מטרתו הייתה להמחיש לאנשי היחידה (חיילי חובה, אנשי קבע ואזרחים עובדי צה"ל) את המצב הקשה באזור, ולחשוף אותם למציאות הקשה בצל איום ביטחוני.

לקראת ערב התכנסו אנשי היחידה באמפיאטרון הרומי בבית גוברין, לעצרת יחידתית. העצרת עסקה בחשיבות ההזדהות והתמיכה ביישובי 'עוטף עזה', בציון 60 שנה למדינה ולחיל המודיעין ובמורשת היחידה הטכנולוגית של חמ"ן.

תרומתו של המיפוי במלחמות ישראל,

במצעים ובביטחון השוטף

רס"ן ד"ר אלי יצחק

כנס מורשת יחידת המיפוי 2008

יחידת המיפוי הצבאי ציינה (28 בינואר 2008) 70 שנה להיווסדה בטקס חגיגי שנערך בהיכל צה"ל בפר"ם. הכנס הוקדש להצגת תרומתו של המיפוי במלחמות ישראל, במצעים ובביטחון השוטף. הכנס, שהתקיים בסימן 60 שנה להקמת המדינה ובסימן חמ"ן לדורותיו, הטיל זרקור על שורשי היחידה ועל חיבור בין עבר להווה, בין ותיקי היחידה לבני הדור הנוכחי.

"שורשי יחידת המיפוי" שזורים ומוטבעים היטב בהיסטוריה הצבאית של מדינת ישראל והם מתועדים באנציקלופדיה למורשת היחידה, שכרך א' שלה יצא לאור לרגל הכנס. ראשיתה באמצע שנות ה-30, בתקופת מאבק היישוב העברי להקמת מדינה יהודית, דרך שירות המפות והצילומים של צה"ל בתקופת מלחמת העצמאות, שהפך ליחידת המיפוי הצבאי של חיל המודיעין הנותן שירות מבצעי ליחידות צה"ל בתקופות מלחמה ושלוש. האנציקלופדיה עוסקת במגוון רחב של נושאים מקצועיים, מבצעים, ארגוניים וחברתיים, והיא תכלול, כאשר תושלם, 13 כרכים.

שילוב והדגשה -

אהבת ארץ-ישראל, המשפחה והאדם

שירות הביטחון הכללי ציין 60 למדינה

האירוע המרכזי התקיים ב-5 ביוני 2008 ביד השריון בלטרון, במעמד שרים, חברי כנסת וראשי מערכת הביטחון ובהשתתפות עובדי השירות לדורותיהם. הוקרנו כמה סרטונים שתארו את תהליכי העבודה וההתפתחות של השירות, נערך טקס יזכור שבו הורמה על נס פעילות הנופלים, וסופרו שלושה סיפורים אישיים שעיקרם השירות, המשפחתיות, האדם והחברה.

במופע האמנותי נערכה שירה בציבור (שירי ארץ-ישראל) והופיעו להקת "הורה ירושלים" וזמרים מהשורה הראשונה. במהלך השנה יצאו עובדי השירות לסיורי מורשת בפרו. הם סיירו במבנים היסטוריים כולל המבנה ביפו ששימש את השירות עד המעבר למשכנו הנוכחי. גם סיורים אלו לוו בסיפורים מן העבר. כמו כן התקיימה פעילות רבה במפעלי התנדבות שונים למען הקהילה מקריית שמונה ועד שדרות. בימים אלה נערך גם האירוע השנתי של גמלאי השירות - עמותת "שובל". אירועי שנות ה-60 נחתמים עם סיום השנה בתערוכת תמונות ומוצגים של השירות בתחילת דרכו.

שירות הביטחון הכללי ציין 60 שנה למדינה בשילוב אהבת ארץ-ישראל עם אהבת המשפחה והאדם, ובהדגשתם.

בתחילת השנה הופץ לכל

יחידות השירות קולאז' "בראשית". בקולאז' זה תצלומים של מסמכי היסוד של הקמת השירות, מבנה השירות בשנים הראשונות לפעילויות, כפיפיות וסמכויות. עובדי השירות על יחידותיו הכירו את ישראל לעומק במסגרת מפעל צעידה בשביל חוצה ישראל. כל יחידה על עובדיה וגמלאיה בחרה בקטע לצעידה מקטעי-משנה של השביל. כמה יחידות אף חגגו את האירועים השנתיים היחידתיים (כמו פרידה מעובדים פורשים) בעת הפעילות בשטח עצמו. במפעל זה זכו העובדים לשמוע הרצאות על קטעי צעידתם בנושאי מורשת המדינה, טבע והיסטוריה. קטעי דרך שהיו קשורים לפעילות השירות הורמו על נס. צעידת היחידות הסתיימה עד יום העצמאות.

חשיבות תרומת הגמלאים לעבודה השוטפת

נעם שפירא

הכנס השנתי של אגמון

הארגון השוטפת וציין שהוא רואה בגמלאים חלק בלתי נפרד מעובדי המשרד גם לאחר שפרשו. את הערב חתמו בתכנית אמנותית "החברים של בני" בסיפורים ושירים משנות ה-60 וה-70 שבהם היה מעורב בני אמדורסקי ז"ל.

המלאה של העמותה ובירך את האלוף (דימ') יצחק חופי (חקה), ראש המוסד בעבר ונשיא העמותה היום, לרגל קבלת תואר דוקטור לשם כבוד מאוניברסיטת חיפה. בדבריו ציין האלוף (דימ') חקה את חשיבות השת"ף בין המשרד לגמלאיו ובירך את כל מי שתרם השנה להצלחת פעילויות העמותה לטובת חבריה. בדברים שנשא ר' המוסד בכנס הוא הרים על נס את השת"ף והתרומה של הגמלאים לעבודת

הכנס השנתי של אגמון התקיים השנה בפארק הירקון ב-17 ביוני בהשתתפות כ-800 חברים וחברות של העמותה. החברים נפגשו על הדשא וקיבלו מדליון שהופק לרגל 60 שנה למדינה ול'מוסד'. את המדליון עיצב איציק ברזילי והפיק ברוך מזוז. המדליון יוצר בעיר שדרות כחלק ממאמץ העמותה לסייע ליישובי עוטף עזה גם בתחום הכלכלי. את הערב פתח יו"ר העמותה דייב שמעוני. הוא סיכם את שנת הפעילות

60 שנות עשייה מודיעינית

על תערוכת חמ"ן לציון יום העצמאות ה-60 למדינת ישראל

בה ולהתרשם.
4. ציר "צעדי הזמן בתקומת ישראל", ובו נקודות ציון מרכזיות בתולדות הצינונות, צה"ל וחיל המודיעין.
5. פינת אלי כהן ובה המברק האחרון שהתקבל ממנו והסיפור שמאחורי המברקים שנשלחו ממנו ואלי.
6. ביתן תמונות מספרות - נקודות מרכזיות בתולדות חיל המודיעין - שהוכן בסיוע יענק'לה מן מהמל"מ.

עוד נסקרו התפתחויות חיל המודיעין (חמ"ן) מאז הוקם ביוני 1948 והשינויים הארגוניים שחלו בו מול האתגרים שהיו ואלו שבפתח; סיפורם של מפקדים ומנהיגים, סיפור פיתוחן של מערכות טכנולוגיות מתקדמות ויותר מכול: המרכיב האיכותי האנושי הייחודי של המשרתים בחמ"ן העושים לילות כימים לטובת עמידת החיל במשימותיו למען ביטחון עם ישראל. לאור הצלחת האירוע נבחנות דרכים לשמר את התערוכה ולהציגה גם בעתיד.

התערוכה הציגה את העשייה העכשווית של חלק ממערכי חמ"ן ואפשרה לעמוד על האיומים והאתגרים המרכזיים הניצבים בפני מדינת ישראל. בפרק ה"היסטוריה" ומורשת חמ"ן הוצגו נקודות ציון מרכזיות בתולדות התפתחות החיל וצוינה תרומתו לביטחון המדינה לאורך 60 שנות קיומה.

בין השאר הוצגו בתערוכה: ביתן של יחידת ההאזנה המרכזית 8200 ובו נגמ"ש האזנה טקטי וקרונום תקשורת וכן נשמעה שיחת נאצר-חוסייין מ-1967; ביתן של המערך החזותי ובו הוצגו מודל לוויין ומזל"טים. בהשתתפות פעילה ניתן היה לחוות חלק מיכולות המערך.

- מהאטרקציות המרכזיות בתערוכה:
1. סיור במתחם מערך לחימה ("שמורת טבע") של חיזבאללה שנחפר במיוחד לאירוע.
 2. תערוכת אמל"ח שלל ממלחמת לבנון השנייה.
 3. מנהרת הברחת אמל"ח שניתן לעבור

ביום העצמאות האחרון, 8 במאי 2008, חיל המודיעין "עשה היסטוריה": לראשונה נפתחו שעריו לאירוח הציבור הרחב בבסיס ההדרכה של החיל בגלילות, בה"ד 15, במסגרת תערוכת חמ"ן לציון 60 שנות עשייה מודיעינית. התערוכה התקיימה במתכונת בסיס פתוח וחוויה פעילה בשטח הבסיס. כל יחידות החיל התגייסו להכנתה, בהובלת קמנ"ר תא"ל יובל חלמיש, ומפקד האירוע - מפקד הבה"ד אל"מ יורם; סא"ל גדעון מיטשניק, רע"ן היסטוריה ומורשת בחמ"ן, היה אחראי על התכנים בשיתוף עם רע"ן מחקר בה"ד 15 סא"ל מאיה.

כ-20,000 איש ביקרו בתערוכה ביום העצמאות. לפני הפתיחה הרשמית ביקרו בתערוכה כ-5,000 איש - תלמידי בתי ספר מהפריפריה, משפחות שכולות, גמלאי הקהילה, בכירי אמ"ן, סגן הרמטכ"ל, מנכ"ל משרד הביטחון ובכירים נוספים. ראש הממשלה התכוון לבקר אך לוח הזמנים שלו לא אפשר זאת.

חידון מורשת חמ"ן, צה"ל וידיעת הארץ

כיו"ר, ולצדו אל"מ סימה וקנין גיל, הצנזור הראשי; סא"ל (מיל) ד"ר יגאל שפן, מומחה להיסטוריה צבאית; וסא"ל גדעון מיטשניק, רע"ן היסטוריה ומורשת באמ"ן.

גיליון מזכרת הוכן במיוחד לקראת האירוע. הוא כלל פרק על הקמת אגף המודיעין וזרקור על מלחמת יום הכיפורים, שהתמקד במאמציו של סגן (אז) ואל"מ במיל' (היום) סימנטוב בנימין להתריע על המלחמה העומדת בפתח, ובסיפורו של אל"מ בדימוס יהודה שפר כסייר האווירי האישי של הרמטכ"ל דדו ז"ל.

האירוע שסיכם באגף המודיעין את אירועי חגיגות ה-60 למדינה - חידון מורשת חמ"ן, צה"ל וידיעת הארץ - התקיים בראשית אוקטובר במעמד ראמ"ן האלוף עמוס ידלין, קמנ"ר תא"ל יובל חלמיש

ובכירי אמ"ן, בהשתתפות מנכ"ל המל"מ וחלק מוותיקי החיל, וכן חיילים וקצינים ובני משפחות המשתתפים. רב-סמל בכיר אמנון, מיחידה 8200, גבר על שבעת מתחריו. קדם לאירוע תהליך שנמשך חצי שנה שהחל ביחידות ובמערכים, נמשך בשלב חצי הגמר והסתיים בגמר שנחתם בשאלת ראמ"ן בנושא "הצופה" וההתרעה. חבר השופטים כלל את האלוף (מיל) יעקב עמידרור

הצדעה לדור המייסדים והדגשת שילוב הדורות

סא"ל גדעון מיטשניק *

העצרת המרכזית של חמ"ן לציין 60 שנה למדינה

ושיח על פועלם של הוריהם.
נשיא המדינה שמעון פרס אמר בעצרת:
"בכל הנוגע לעבודת אמ"ן אין מקום
לפשרות - אם אמ"ן לא ימשיך לשמור
על הרמה הגבוהה והמקצועית, מדינת
ישראל תהיה בסכנה".

שר הביטחון אהוד ברק אמר לקהל:
"אתם, כל אחד בעבודתו שלו, קובע
את תקרת הישגיו של חיל המודיעין.
ביחד - אתם הופכים את הבלתי
אפשרי לאפשרי".

הרמטכ"ל ציטט מדברי הרמטכ"ל
החמישי לסקוב: "המודיעין הוא קו
ההגנה הראשון של מדינת ישראל",
והוסיף כי "לא די ביכולות אסטרטגיות
וטכניות - יש צורך באנשים חושבים,
וכאלו יש באמ"ן".

ראש אמ"ן האלוף עמוס ידלין אמר
למשרתים בחיל מאז ועד היום,
בין השאר*: "אנחנו מדברים ועושים
צינות, בלי מירכאות ובלי שמץ
של ציניות".

* דברי ראש אמ"ן בעצרת במלואם
ראה עמוד 4 בביטאון זה.

כיום. הופיעו להקת החמ"ניות ולהקה
שהוקמה במיוחד לכבוד האירוע מקרב
חיילי חמ"ן, והוקרנו סרטים וקטעי
צילום מיוחדים כגון סרט על מורשת
החיל ואתגריו המרכזיים מאז הקמתו
וראינות קצרים עם בכירי החיל
וותיקיו. שמונה מהמשרתים בחמ"ן
הופיעו במונולוגים שייצגו תחומי
עשייה ונציגי דורות שונים, ובהם אב
ובתו: אל"מ שחר, מפקד מערך, ובתו
הנמנית כיום עם פרויקט "חבצלות"
של חמ"ן.

אחד הקטעים שריגשו את הקהל וסחטו
מחיאות כפיים סוערות הייתה הופעתם
של ילדי המשרתים בחמ"ן בקטעי שירה

העצרת המרכזית של חיל המודיעין
לציין 60 שנותיו התקיימה בראשית
ספטמבר באתר "יד לשריון" בלטרון
במעמד נשיא המדינה שמעון פרס, שר
הביטחון וראש אמ"ן לשעבר אהוד
ברק, הרמטכ"ל רב-אלוף גבי אשכנזי,
הנשיא החמישי ומראשוני שירות
המודיעין יצחק נבון ובכירי אמ"ן
היום ובעבר. בין השאר נכחו
כ-7,000 איש מוותיקי החיל ומקרב דור
ההווה, אלופים במטכ"ל, ראש השב"כ
ונספחים זרים.

האירוע, שעמד בסימן הצדעה לדור
המייסדים והדגשת שילוב הדורות,
הציג את עברו של החיל ואת העשייה

* רע"ן היסטוריה ומורשת בחמ"ן

"מלאכת מחשבת"

ספר ראשון מסוגו על קהילת המודיעין בהוצאת המל"מ

בימים אלה, במלאות 60 לקהילת המודיעין, מוציא המרכז למורשת המודיעין (מל"מ) בשיתוף ידיעות ספרים ספר ראשון מסוגו בישראל - **מלאכת מחשבת** - מבט "מבפנים" על קהילת המודיעין לאורך 60 שנותיה. 37 המאמרים מביאים ממראה עיניהם ומתובנותיהם של בני סמכא שעשו במלאכה ונשאו בתפקידים בכירים בכל תחומי (דיסציפלינות) המודיעין. בפתח הספר, ראשי המערכת המודיעינית הנוכחית של ישראל - ראש אמ"ן, ראש המוסד, ראש השב"כ - מציגים את תפיסת עולמם. סיפור הקמתה של קהילת המודיעין על זרועותיה מסופר כאן לראשונה. תאריכון פרטני עושה סדר בשלל האירועים, ומוגשים גם רשימת ראשי המודיעין לדורותיהם ואלפון מונחים.

העורכים הראשיים - תא"ל (מיל') עמוס גלבוע ותא"ל (מיל') אפרים לפיד.
העורך - אפי מלצר, ועורכת המשנה - יוכי ארליך.

הספר מוקדש בהוקרה לזכרם של חללי המודיעין ושל מייסדי הקהילה שכבר אינם אתנו.

פרטים על הפצת הספר יועברו בנפרד לחברי עמותת המל"מ.

30 שנות חלל לחודיעין בשדה הקרב

תא"ל (מיל') פרופ' חיים אשד *

תכנית החלל הישראלית חוגגת 30 שנה לקיומה ומציגה הישגים בעולם החלל של היום. התכנית מלדה מתוך צורך מודיעיני מובהק, בעת שהסכם השלום המתקרב עם מצרים בשנת 1978 חייב פתרון יצירתי לטיסות צילום מעל מזרע סיני ומפרץ סואץ

ובלילה, באמצעות יישום יכולת מכ"ם ואינפרה-אדום במערכות החלל.

- העברת תמונת קרב משולבת (מזל"טים, מטוסים ולוויינים) מרמת הפיקוד עד לרמת החייל הבודד.
- שילוב של כל הכוחות - יבשה, אוויר, ים וחלל - ברשת אחת במקום ברשת היררכית, כדי לאפשר לדרג הפיקוד התערבות בזמן אמיתי בכל הרמות.
- המטרה: אורך זמן מזערי בין חיישן (סנסור) הגילוי ובין הכלי היורה באמצעות שידור רחב-סרט מכל נקודה לכל נקודה ללא מכשולים בדרך.

ניתן לטעון שהחלל אמנם יוצר מהפכה אם ניתן לראות את הגורמים בשדה הקרב, אך התחפרות הכוחות כמו במלחמת לבנון השנייה משאירה "שדה קרב ריק" מכוחות. הפתרון למצב כזה מושג במהלך קרקעי שמאלץ את הכוחות המתחפרים לצאת כדי לעצור את הכוח הפולש, ואז שדה הקרב כבר אינו ריק וניתן לטפל בו ביעילות בסיוע החלל.

לסיכום:

- החלל הוא זירת לחימה רביעית שנוספה לזירות היבשה, הים והאוויר, ולכן המונח "שדה הקרב" (Battle Field) נהפך ל"מרחב החלל" (Space Battle), שמאפשר בסיוע יכולת חלל שימוש יעיל יותר בגורם האש ובתמרון דומיננטי להטעיית היריב.
- החלל מאפשר להשיג מודיעין רב ללא סיכון חיי אדם; להגדיל את העומק האסטרטגי של המדינה וגם להשיג הרתעה באמצעות הפגנת יכולת החלל - הן ביכולת השיגור והן ביכולת הלויינית.
- החלל מוסיף על עוצמתה הצבאית של המדינה, ולא זו בלבד אלא גם מקדם את ההון האנושי, את המחקר באקדמיה ואת הקמתם של מרכזי מצוינות בתעשייה. אם כן, החלל הוא מכפיל כוח משמעותי למדינת ישראל, שכלכלתה מבוססת על הייטק ועל קדמה טכנולוגית.

מאז מלחמת המפרץ ומעט לפני הבינה ארצות הברית שהחלל יוצר מהפכה בשדה הקרב (RMA - Revolution in Military Affairs) וכי יכולת החלל היא המרכיב הראשי במהפכה זו. ואכן, יעילותה הוכחה בתוצאות של שדות הקרב במלחמת המפרץ, בקוסובו, באפגניסטן וכמובן במלחמה בעיראק בשנת 2003. בעקבות ארצות הברית והמהפכה בשדה הקרב הלכו מדינות נוספות שיש להן יכולת בתחום החלל וכן מדינת ישראל.

ההשוואה לארצות הברית אינה מכוונת לגודל או להשקעות, אלא לדרך הפעולה. באשר למדינת ישראל, תכנית החלל מותאמת לגודל המדינה ולתקציבה, ולכן בהשקעות צנועות ביותר הוקמו תשתיות באקדמיה, בתעשייה ובמערכת הביטחון. אלה הניבו הישגים מרשימים בהיקף עולמי - גם בתחומי המחקר בחלל וגם מבחינת הביקוש העולמי למוצרי תעשיות החלל בארץ.

המהפכה בשדה הקרב נובעת מן היכולת להסתכל מהחלל במעגלי עימות נרחבים (במקרה של ישראל גם במעגל השני והשלישי) ולקבל מודיעין אסטרטגי ומודיעין למטרות כמעט ברציפות וללא מגבלות טיסה מעל שטח כלשהו, שכן החלל מאפשר זאת בלי שתופר ריבונות של מדינות שהלוויין עובר מעליהן.

הסתכלות מהחלל מאפשרת: להתריע, לנווט, להשמיד מטרות נקודה ולעקוב ברציפות אחרי התפתחויות נקודתיות, בכל טווח שהוא, ביום ובלילה ובכל מזג אוויר.

המגמות החדשות בשדה הקרב המודרני, שבמרכזו היכולת בתחום החלל, מתבטאות בגורמים האלה:

- העדפת כלי נשק מונחים מרחוק, ללא קשר עין עם המטרה, כמו פצצות ה-JDAM שהן מונחות GPS חללי.
- שיפור הלחימה בכל מזג אוויר, ביום

תכנית החלל, נועזת ושאפתנית, הפכה את ישראל במרוצת שנות קיומה למעצמה אזורית גם בתחום החלל. במשך 20 שנה מאז שוגר הלוויין הראשון "אופק 1" בשנת 1988, שוגרו לחלל 15 לוויינים ממגוון סוגים (תצפית צבאית, תצפית אזרחית, תקשורת ולוויין מדעי) ומהם תשעה לוויינים מתוצרת כחול-לבן עדיין פעילים במסלולם. ישראל נחשבת כיום לאחת המובילות ב"מועדון החלל", שחברות בו מעצמות עולמיות כמו ארצות הברית, רוסיה וצרפת ומעצמות אזוריות כמו סין, יפן והודו.

ההצלחה של הלוויינים הישראליים (שהם מהטובים בסוגם מבחינת היחס ביצועים/משקל וכן ביצועים/מחיר) משתווה להצלחת המזל"טים הישראליים בתחום המטוסים. גם תחום המזל"טים פותח ונדרף בהובלת מפקדת קצין מודיעין ראשי - מחקר ופיתוח (מקמנ"ר-מו"פ) עד שהועבר למפא"ת במשרד הביטחון.

המסמך היסודי על הצורך בתכנית חלל הוכן במקמנ"ר-מו"פ בשנת 1978 בידי צוות מצומצם בראשותי. את הדחיפה העיקרית לתכנית החלל נתן ראש אמ"ן אז, האלוף (מיל') יהושע שגיא, שהיו לו החזון והעוצמה להתגבר על מכשולי הספקנות והביורוקרטיה בדרך לאישור התכנית על ידי ראש הממשלה ושר הביטחון מנחם בגין.

חסתכלים על העולם חלמולה

לוויינים לאיסוף מודיעין חזותי

תא"ל (מיל') חיים יפרח *

צילום לבדם אינם מבטיחים מודיעין רציף, שלם וקבוע על אזורי העניין. תרומתם משמעותית אם הם משולבים במערך איסוף מגוון, המתחשב ביתרונותיהם ובמגבלותיהם.

הפירמידות בגיזה שבמצרים - פרספקטיבה חדשה מהחלל

על כל נקודה בכדור הארץ, ברזולוציה גבוהה; בצבע, ובדיוק גאו-מרחבי גבוה מאוד. גן עדן לטרוריסטים ולצבאות שאין להם יכולות איסוף.

למרות ערכיות צילומי הלוויין הזמינים לכול ב-Google, יש ללווייני הצילום הצבאיים והמסחריים ערך רב ותרומה גדולה למודיעין. רק הם מאפשרים צילום עדכני לאורך מסלול הלוויין באופן חוקי (אין מניעה לצלם מלוויין מעבר לגבולות בין-לאומיים או מעל לאזורים האסורים לטיסה), ללוויינים מצלמים בחשאי ובאיכות גבוהה. תרומת לווייני הצילום להיקף הידע המודיעיני, לערכיותו, לעדכניותו ולאמינותו לא תסולא בפז.

ואולם ללווייני הצילום יש גם מגבלות רבות: הם יכולים לצלם לאורך מסלולם בלבד ואינם יכולים לספק כיסוי

רציף ומתמשך על אזורי עניין (אלא אם כן יופעלו כקונסטלציה, כמערך שבו הלוויינים מתוזמנים באופן שאחד מהם תמיד נוכח מעל אזור העניין). האם לווייני הצילום מספקים את הסחורה, האם הם נותנים מענה לבעיות המודיעין ולצרכיו? באופן כללי התשובה היא כן. אבל לווייני

עד שנת 1994 מעט מאוד אנשים ראו תצלומי לוויין. כל הטכנולוגיה הייתה צבאית, מודיעינית, חשאית; רק אנשי מודיעין מעטים ראו תמונות לוויין (אמריקנים ורוסים). כל השאר דמיינו. אנשים שאלו: האם אפשר לראות בתצלומי הלוויין כדור טניס? לווייני הצילום היו תעלומה בנוגע לערכיותם ותרומתם למודיעין.

היו כמה חברות מסחריות שמכרו צילומי לוויין (Spot הצרפתית ו-Landsat האמריקנית), אבל הלוויינים האלה היו טובים בעיקר למיפוי, הם נתנו תמונות ברזולוציה נמוכה מאוד ותרומתם למודיעין הייתה מצומצמת. ב-1993-1994 החליט הממשל האמריקני לאפשר לחברות אמריקניות לנצל את טכנולוגיית לווייני הצילום על מנת לפתח שוק חדש של לווייני צילום מסחריים. מאז, נפרצו הסכרים. כיום יש בחלל לווייני צילום רבים, צבאיים ומסחריים; אלקטרו-אופטיים ו-SAR (מכ"ם); ברזולוציה גבוהה וגבוהה מאוד: 30-40 סנטימטר, נגישים כמעט לכל דכפין.

יתרה מזו, כל אדם יכול באמצעות האינטרנט לדעת כמעט את כל מה שצריך לדעת על מסלולי הלוויינים, הצבאיים והאזרחיים, על יכולתם לתמרן ולצלם מטרות לאורך המסלול, על רזולוציית הצילום ועל השטח שניתן לצלם. באתר האינטרנט Google הוא יכול לראות צילומי לוויין עדכניים יחסית

* לשעבר קצין מודיעין ראשי; yifrah1@012.net.il

המרכז למורשת המודיעין (מל"מ) הקן ע"ש דפנה ושלמה גל ז"ל

הקן על שם דפנה ושלמה גל ז"ל תעניק מלגה בסך 20,000 שקל עבור עבודת מחקר אקדמית בנושאים אלה:

- פעילות צבאית של כוחות מיוחדים - Special Forces - התרומה בהיסטוריה המודרנית ומגמות בחשיבה הצבאית ובתכנון בארץ ובעולם.
- המחויבות של מדינת ישראל לגורלן של קהילות ישראל בתפוצות - היבטים היסטוריים-מדיניים.

המלגה תוענק על עבודה שטרם פורסמה וטרם זכתה למלגה או לתמיכה כספית אחרת. עבודת המחקר תוגש לקרן בתוך שישה חודשים מהודעת הזכייה ותוצג במל"מ בערב זיכרון לדפנה ושלמה גל ז"ל, על-פי שיקולי הקרן.

הצעת המחקר תוגש בצירוף קורות חיים, פרטים על רקע מחקרי ואקדמי ועל פרסומים אחרים אם ישנם כאלה, ובציון שני ממליצים מתחום האקדמיה ו/או מערכת הביטחון.

בקשות נא להפנות עד 30 בדצמבר 2008 אל "ועדת השופטים קרן דפנה ושלמה גל", המרכז למורשת המודיעין (מל"מ), בכתובת כלהלן:

המרכז למורשת המודיעין (מל"מ), אתר ההנצחה הממלכתי לחללי הקהילה (ע"ר), ת"ד 3555 רמת השרון 47134. טל' 03-5497019.

מפות ותצלומים ממלחמת העולם הראשונה בארץ-ישראל

אל"מ (מיל') ד"ר חיים סרברו *

כמוזאון הצילום בגן התעשייה בתל-חי הוצגה תערוכה של מפות ותצלומים ממלחמת העולם הראשונה בארץ-ישראל. ריכוז החומר משני הצדדים שנלחמו באותו מקום אפשר להשוות בין תמונת מודיעין השטח שהייתה לצד אחד לזו של הצד האחר

וכן מפות ופסיפסים של תצ"א בריטיים מקוריים.

סיוע רב באיתור החומר התקבל מאיש אמ"ן לשעבר ד"ר יגאל שפי. בין השאר הוא סייע בהכנה להצגה של אוסף תצלומים נדיר ובו למעלה מ-160 תצלומים שמציגים את הכוחות התורכיים, הגרמניים והאוסטרליים. אוסף זה אותר בארכיון צה"ל. כמו כן סייע רבות ד"ר דב גביש, בעיקר באיסוף מפות המערכה התורכיות, בפסיפסי תצ"א מקוריים ובתצלומים האוסטרליים של פרנק הרלי, הצלם הרשמי של הצבא האוסטרלי במלחמה.

התערוכה כללה מגוון רחב מאוד של מפות בקני מידה שונים, רובן מפות טופוגרפיות עם נתוני שטח, ביצורים ומכשולים. המפות הוצגו על-פי מוקדי הקרבות בהדגשת חזית הדרום, ובכל אזור הוצגו מפות בסיס גרמניות מול מפות בריטיות, מפות נתוני שטח תורכיות מול מפות נתוני שטח בריטיות ותצלומי אוויר של הטייסות הגרמניות מול פסיפסי תצ"א של חיל האוויר הבריטי.

ריכוז החומר משני הצדדים שנלחמו באותו מקום אפשר להשוות בין תמונת מודיעין השטח שהייתה לצד אחד לזו של הצד האחר: מצד אחד הבריטים, ולמעשה כוח המשלוח המצרי בראשות הגנרל אדמונד אלנבי, שכלל כוחות בריטיים, אוסטרליים, ניו-זילנדיים, הודיים ואף ערביים; ומהצד האחר היו הכוחות התורכיים, ובשלבם העיקריים של המערכה - כוח המשימה YILDERIM של תורכים, גרמנים ואוסטרלים, בפיקוד גרמני ובראשו גנרל פון פלקנהייין. במפות התורכיות של YILDERIM שהוצגו בתערוכה וכן בצילומים הרבים נראית תמונה של צבא מסודר שנשען על תשתית טכנולוגית ולוגיסטית מקצועית.

המפות הטופוגרפיות התורכיות נלקחו מאוסף של 32 מפות שצורפו לספרו של חוסיין אמיר ביי מ-1921 בשפה תורכית. הספר YILDERIM 1917-1918 סוקר את ההיסטוריה של

מפת מהלכי המלחמה העיקריים בכיבוש ארץ-ישראל**

התורכי, ביקרו כ-4,000 איש. בתערוכה נחשפו לראשונה מפות ותצלומים מקוריים ששימשו בזמן המלחמה. מפות רבות הושאלו מהארכיון הלאומי למפות ולתצלומי אוויר של המרכז למיפוי ישראל.

נוסף על התצלומים מארכיון המלחמה האוסטרלי נחשפו מפות תורכיות רבות ותצלומים של הצד התורכי,

לאחרונה הוצגה במוזאון הצילום בגן התעשייה בתל-חי תערוכה ייחודית וראשונה מסוגה "מפות ותצלומים ממלחמת העולם הראשונה בארץ-ישראל", וזאת לכבוד כינוס בין-לאומי של מומחים מכל העולם במלואות 90 שנים למלחמה בארץ-ישראל.

בתערוכה, שנפתחה בברכות השגריר האוסטרלי וממלא מקום השגריר

* מנכ"ל המרכז למיפוי ישראל ואוצר התערוכה. לשעבר מפקד יחידת המיפוי של צה"ל באמ"ן; haim@mapi.gov.il

** המפה הוצגה באדיבות הארכיון הלאומי למפות ולתצלומי אוויר במרכז למיפוי ישראל, חברת "כרטא" ופרופ' מרדכי גיוון

גדולים מהחזיתות. בין פסיפס המפות בלטה ההשוואה בין פסיפס מפות גרמניות בקנה מידה 1:50,000, שהודפסו ב-1918, ובין פסיפס מפות בריטיות בקנה מידה 1:63,360, שהוכנו ב-1917. הבדל נוסף בין הסדרות היו העדכונים שהתבססו על תצלומי אוויר - מצד אחד של טייסות הצבא הגרמני, ומצד אחר של חיל האוויר הבריטי.

המשותף לשתי הסדרות היה המקור הבריטי של סדרת מפות PEF (PALESTINE EXPLORATION FUND) - הקרן הבריטית לחקר ארץ-ישראל).

אך כפי שניתן להיווכח מהמפות הבריטיות בחזית עזה-באר שבע, היו לבריטים מפות בקנה מידה 1:40,000 ומפות בקנה מידה 1:20,000, שבהן סומנו הביצורים במפורט ובאופן שיטתי יותר מאשר במפות YILDERIM, שלא כיסו את השטח בפסיפס רציף.

אוויר תלויים לייבוש, הכנת פסיפס תצ"א בתנאי שדה ועוד.

אוסף התצלומים המיוחד מתוך האלבום השמור בארכיון צה"ל במשרד הביטחון מרתק אף הוא. התצלומים, שצילמו צלמים תורכיים, גרמניים ואוסטריים, מביאים לידי ביטוי את הסביבה ואת הפעילויות בחזית ובמערך התומך בצד התורכי-גרמני. בתצלומים נראים כוחות גמלים ופרשים באימונים, בסיוורים ובקרבות, סוללות תותחים בפעולה, תותחי נ"מ, תחנות קשר וטלפוניה, בית דפוס בשדה, מאפייה בשדה, מתפרה צבאית, סנדלרייה צבאית ועוד. דגש מיוחד ניתן להצגת הטיפול בפצועים, כולל בתי חולים בשדה, ולהובלת פצועים בגמלים וברכבות ועוד.

בתוך הווי המלחמה ניתן לראות שיירות שבויים בריטיים ואוסטרליים ונשק שלל מקרבות סיני ועזה, ואפילו "הרוגי מלכות" תורכיים שנחשדו בעריקה, תלויים בראש חוצות. נושאים אחרים

קרבות המערכה על ארץ-ישראל מהצד התורכי-גרמני.

המחבר שימש מיולי 1917 שלישי מפקד כוח משימה של קבוצת ארמיות בפיקודו של הגנרל הגרמני פון פלקנהיין, שהתארגן בתורכיה ב-1917 ויצא לעיראק ואחר כך לארץ-ישראל.

המפות התורכיות המוצגות בתערוכה מעידות שהצד התורכי לא היה נחשל כמו הדימוי שדבק בו, אלא הוא נשען על תשתית הנדסית תומכת; הן עשירות במידע על ביצורי הכוחות בשטח וגם בנתונים על הכוחות המשתתפים. הוצגו מפות של חזית הדרום וכן תרשים המודיעין התורכי של כוחות המשלוח, ששורטט על-פי מסמכי ההטעיה המכוונת של קולונל מיינצהאגן. התרשים הוצג מול מפת המודיעין הבריטי שבה נראית התפיסה התורכית של הכוחות הבריטיים.

בתערוכה הוצגו כאמור פסיפס תצ"א מקוריים מהשנים 1916-1918 ממקומות שונים בארץ, שהכין ה-RAF, וכן רפרודוקציות של פסיפס תצ"א בריטיים מעזה, מבאר שבע ומרפיח.

מלבד תצלומי הטייסות הגרמניות של אזורי הקרבות, הוצג גם צמד סטראוסקופי גרמני של כוח YILDERIM.

תצלומי הצלם האוסטרלי פרנק הרלי שהוצגו בתערוכה מייצגים פרק מרתק מצילום ארץ-ישראל. פרנק הרלי נולד בסידני ב-1885. הוא הגיע לארץ-ישראל מתוקף תפקידו כצלם הרשמי הראשון של הצבא האוסטרלי האימפריאלי ושהה בארץ כחודשיים. הרלי ראה בצילומים מעשה אמנותי. כמה מתצלומיו הצבעוניים, שהיו כנראה הראשונים בארץ, הוצגו בתערוכה בלונדון באביב 1918.

לצורך צילום אמנותי של קרבות הוא ביים סצנות מלחמה רבות משתתפים. הצבא האוסטרלי שיתף עמו פעולה באופן מלא כדי להיות מונצח בהיסטוריה בסצנות הרואיות. כך נותרו ממבצעי הרלי תצלומי צבע מרשימים של מסדרי כוחות אוסטרליים גדולים בירושלים ובעזה, כמו גם תצלומי קרבות מדבריים מבוזבזים בחזית הדרום, ואילו הרלי, הצלם השנוי במחלוקת, הגיע לארץ-ישראל רק בדצמבר 1917, אחרי שכוחותיו של אלנבי כבר כבשו את עזה, באר שבע וירושלים.

מעניינים היו התצלומים של סביבת העבודה של טייסות הצילום - מטוס מותקן במצלמה אווירית, תצלומי

תצלומי אוויר תלויים לייבוש במעבדת שדה*

הראויים לציון הם הובלת הספקה תורכית בים המלח, מבצעים הנדסיים כגון סלילת מסילות ברזל, לרבות חנוכת הגעת מסילת הברזל לבאר שבע, סלילת דרכים ותעלות מים. ראוי לציון את תצלומי ירושלים, באר שבע ועזה מנקודת מבט תורכית-גרמנית-אוסטרלית. הוצג גם אוסף תצלומי מפקדים שבלטו בעת המלחמה, ובהם המפקדים הגרמניים פון קרסנשטיין ופון פלקנהיין, והמפקדים התורכיים אנואר פאשה - שר המלחמה, עזאת פאשה, ג'מאל פאשה ואחרים. בתערוכה, שהשתרעה על שטח גדול, הוצגו פסיפס מפות שכיסו מרחבים

תצוגה ייחודית לתערוכה הייתה תצוגת מפות גבולות בין-לאומיים של ארץ-ישראל המנדטורית, שהגדרתם קשורה בהתפרקות האימפריה העות'מאנית. ראשיתם בקביעת הגבול המערבי של ארץ-ישראל ב-1906, כשהבריטים, ששלטו במצרים, ביקשו להרחיב את חסותם במזרח עד לגבול סיני ולהרחיק את התורכים מתעלת סואץ. עקב הסכסוך שפרץ בטאבה נקבע וסומן הגבול בין רפיח לטאבה. מפות אחרות הציגו את הגבול הצפוני בין ארץ-ישראל לסוריה ולבנון, שנקבע בין 1920 ל-1923, ואת הגבול בין ארץ-ישראל לבין עבר הירדן, שנקבע ב-1922.

"עובד עצות"

איש המודיעין הגאה שהיה למזכיר הממשלה

אפרים לפיד ויוכי ארליך בשיחה עם עובד יחזקאל - מזכיר הממשלה ומזכיר הקבינט המדיני-ביטחוני

לשירות ביחידה הפיקה אצלו יכולות פנימיות יצירתיות שחייבו כל הזמן התאמה לדורות חדשים של חיילים. אלה נדרשים ללמוד שפה חדשה שהיא זרה להם, להיות מסוגלים בתוך שבועות מספר לקלוט (תרתי משמע) את רזי השפה ולרכוש את מיומנויות החשיבה המודיעינית - להפנים כישורי הבחנה בין עיקר לטפל מתוך אלפי פריטי מידע השטים באוקיינוס המידע הווירטואלי. מעבר למיומנות הלשונית, יחזקאל חש את האחריות הרבה להטעין אצל החיילים הללו את "מחסנית האחריות וההזדהות", זו העושה אותם לאנשי מודיעין אחראים חדורי מוטיבציה. יחזקאל גאה בשיטות ההדרכה שפותחו ביחידה, שכמותן לא פגש בשום מקום אחר. הוא מצר על כי

יחזקאל, בוגר תיכון אזורי רמלה-לוד, יודע ערבית, החל דרכו כאלחוטן ב־8200 ועד מהרה נעשה לקצין הדרכה במסגרות היחידה השונות, בעיקר בהכשרות מדריכים להדרכה. גולת הכותרת הייתה הדרכת הקצינים שהדרכו במסלולים הייחודיים של היחידה. מסתבר שהדרכת המיועדים

הביטחון הפיזי, הביטחוני,
חשוב ככל שיהיה אינו
מספיק לחיזוק הביטחון
הלאומי של ישראל.
בתחום הערכי-חברתי
איננו עושים די

"8200 נתנה לי כלים לבניית עתידי האישי ולגיבוש תפיסת עולמי"

רבים מבוגרי מערכת המודיעין גאים מאוד בעברם המודיעיני, ובכל זאת חיממו את הלב הדברים המשמעותיים ששמענו מעובד יחזקאל, מזכיר הממשלה, בפתח שיחתנו על תפקיד הקבינט המדיני-ביטחוני, ובשמו הרשמי "ועדת השרים לביטחון לאומי".

"8200 נתנה לי את הכלים לבניית עתידי האישי, חיזוק תפיסת עולמי והזדהות עמוקה עם כל מה שמסמלת בשבילי מדינת ישראל", כך, ללא שמץ של הפרזה מרגיש האיש שעשה כברת דרך ארוכה מאז שירות החובה והמילואים הפעילים ביחידה.

בשירות הציבורי, שבו הוא משרת בשני העשורים האחרונים, אין יחס של כבוד והערכה להזכרה ולשיפור היכולות, שלא כבסקטור העסקי, וכי תחושת השליחות המאפיינת כל כך את המשרתים ב-8200 הולכת ומיטשטשת בחברה הישראלית.

מאז ועדת וינוגרד שופרו ללא הכר תהליכי קבלת ההחלטות בקבינט המדיני-ביטחוני ובממשלה

ועדת השרים לביטחון לאומי - "הקבינט המדיני-ביטחוני" - הפורום הרגיש ביותר במדינה

יחזקאל משמש גם מזכיר ועדת השרים לביטחון לאומי - "הקבינט המדיני-ביטחוני". בראש הוועדה עומד ראש הממשלה אולמרט, ובה 12 שרים, מהמרכזיים בין חברי הממשלה. זהו הגוף העליון, המוסמך היחיד, לקבל את ההחלטות הנוגעות לביטחון המדינה. זו לא מליצה. כאן נחתכים הדברים, מתקבלות הכרעות עם סיכון רב לחיי אדם - מלחמה, פעילות מבצעית - וגם החלטות על צעדים פוליטיים ומדיניים חיוניים. נקודת המוצא העומדת לנגד עיני הקברניטים היא שקיומה של המדינה אינו דבר מובן מאליה ויש לעשות הכול, בדרכים עדכניות ויצירתיות, כדי לקיים את הביטחון ולשפרו.

יחזקאל מאמין כי ככל שנמהר להבין שיכולת הקיום שלנו בכל תנאי עומדת בסימן שאלה, כך תגדל מידת המחויבות שלנו לפעול להבטחת השגת המטרה הזאת ויגדלו הסיכויים שאכן נצליח בכך.

מקום משמעותי מיוחד יחזקאל למידע המודיעיני שמקבלים השרים, חברי הקבינט. חשיבותו של המידע הזה קריטית בתהליך קבלת ההחלטות.

יחזקאל משוכנע כי בפני השרים מוצגת באופן שוטף ובזמן אמת התמונה העדכנית ביותר של מידע והערכה, כולל מתן ביטוי לדעות אחרות (ול"איפכא מסתברא") המתרוצצות בקרב אנשי קהילת המודיעין.

העדכונים השוטפים שניתנים לשרים, גם מחוץ לחדרי הישיבות, מאפשרים שוויון בבסיס המידע של חברי הקבינט בכל זמן. עם זאת, ההחלטות המדיניות בסופו של דבר מתקבלות בשקלול מכלול ההיבטים. כדוגמה לתהליך העבודה בממשק שבין הגורמים המקצועיים לבין הממשלה, מביא יחזקאל את הדיונים שהתקיימו בנושא ירי הקסאמים המתמשך מעזה על שדרות. לאחר שהגופים המודיעיניים והמבצעיים הציגו בפני הקבינט מענה מבצעי לבעיה, השיקולים המדיניים הם שהכריעו את הכף לצד המשך מדיניות ההבלגה.

מאז הוגש דוח וינוגרד שקדה הממשלה בראשות אהוד אולמרט ליישם את המלצותיו, בעיקר את ההמלצות לשיפור תהליכי קבלת ההחלטות בממשלה ובקבינט. כך יכולנו להתרשם מכלי ראשון כיצד עובד יחזקאל, מזכיר ועדת השרים, יזם פעולות לעדכן את נוהל העבודה לוועדה (ראו עיקרי הנוהל במסגרת), לדחוף את חקיקת חוק המטה לביטחון לאומי (מ"ל), שנועד להפיח שוב רוח חיים במועצה לביטחון לאומי, לגרום לעדכון מודיעיני של חברי ועדת השרים עוד לפני הדיונים הקבוצתיים ולעשות הכול כדי ש"התהליך" יניב את התוצאות הטובות ביותר. בימים אלה מכינים גם חדר מצב לאומי לחירום.

יחסי אמון מוחלטים בין ראש הממשלה לראש המטה לביטחון לאומי - תנאי לשינוי מעמדו

המטה לביטחון לאומי נועד להיות עתה, מאז נחקק החוק בחודשים האחרונים, הגוף המוביל את עבודת המטה,

והמכין את החומרים, הניירות והמידע לראש הממשלה ולשרים בכל תחומי הביטחון הלאומי. מזכיר הממשלה מסכים שהחוק חשוב אך אינו תנאי מספיק. הוא מסכים שהמ"ל טרם גיבש את מעמדו כמי שמתכלל את עבודת המערכות הביטחוניות מול ראש הממשלה וכמי שמתפעל מטעמו של ראש הממשלה את תהליך קבלת ההחלטות מול המערכות הביטחוניות. אין ספק שגופים אחרים במערכת הביטחונות והמודיעינית מתקשים לקבל את מעמדו המשודרג של המ"ל. קשה להם לוותר על חלקת האלוהים הקטנה שלהם, כל אחד בתחומו. גם בעבר עמדו בראש המ"ל אנשים מצוינים, אך המבחן המרכזי שיעשה את השינוי הוא קיומה של מערכת יחסי אמון מוחלט בין ראש הממשלה לבין ראש המ"ל, מערכת יחסים ייחודית שתוקרן אל ראשי המערכות האחרות ואלה ידעו שראש המ"ל הוא המוציא והמביא מטעמו של ראש הממשלה. אנחנו עדיין לא שם, קובע יחזקאל, אבל הדינמיקה הכללית של התהליך חייבת ללכת בכיוון הזה.

הוסדרו תהליכי העבודה בממשלה בשגרה ובחירום. נקבעו מדדים כמותיים לבקרת ביצוע

יחזקאל מציין כי אחת הבעיות כיום היא חוסר האמון של הציבור בהחלטות הממשלה משום שרבות מהן אינן יוצאות אל הפועל. הפתרון - בניית מנגנון שיוודא באמצעות מדדים כמותיים ומוחשיים את ביצוע החלטות הממשלה.

בתמיכה מלאה של ראש הממשלה והשרים הוביל יחזקאל סדרת תהליכים שתכליתם להסדיר את תהליך עבודת הממשלה וליצור מנגנון מעקב ובקרה שיוודא את הביצוע. מבחנם של תהליכים חשובים אלה יהיה כמובן מבחן התוצאה.

כריטיס ביקור - עובד יחזקאל

בן 43, יליד רמלה ותושב העיר עד היום. בוגר תיכון אזורי רמלה-לוד, בוגר המחלקה ליחסים בין-לאומיים ולימודי המזרח התיכון באוניברסיטה העברית ירושלים. שירת בשירות חובה ב-8200 והתקדם במילואים עד לדרגת סא"ל. בשנת 2002 קיבל אות הצטיינות ממפקד 8200.

מאז 1993 שימש יועץ לאהוד אולמרט בתפקידיו כראש עיריית ירושלים, כשר התעשייה, המסחר והתעסוקה

וכשר התקשורת. בשנים 1999-2005 היה, נוסף על תפקידיו, מורה להיסטוריה ואזרחות בתיכון ליד האוניברסיטה בירושלים (ארבע שעות שבועיות). עם היבחרו של אולמרט לראש הממשלה, מונה יחזקאל למשנה לראש סגל ראש הממשלה, וביולי 2007 מינתה אותו הממשלה למזכיר הממשלה. הוא נשוי לעידית ואב לארבעה.

החברה הישראלית בתקופה האחרונה, המחייב לדבריו יצירה מחדשת של העוגנים החינויים להמשך התפתחותה, גם הערכית.

נדר לראות מזכיר ממשלה בישראל שהיה לא מזמן מורה להיסטוריה ואזרחות ואשר מחפש בתפקידו עשייה ציונית מעודכנת

כשאנו שואלים אותו על הביטחון הלאומי של ישראל, שהרי אין הוא רק צבא, מודיעין וביטחון אלא הביטחון הזה מושפע מאוד גם משבריריותה של החברה, הוא נאלץ להודות באי־נחת שלא דנים על כך מספיק ובוודאי לא עושים די.

אולי לא עושים מספיק, אך עובד יחזקאל קיבל על עצמו לפחות שתי תכניות-פעולה חשובות בהקשר הערכי-ציוני: הוא משמש יו"ר משותף עם הסוכנות היהודית לתכנית "מסע" המשותפת לממשלה ולסוכנות היהודית, להבאת סטודנטים יהודיים מחו"ל ללימודים אקדמיים בארץ; וכן הוא מרכז את הטיפול הממשלתי בפישוט תהליך הגיור של עולים שאינם יהודים, נושא כאוב מאוד שעומד על סדר יומה של החברה הישראלית. כן, גם זה ביטחון לאומי.

התלהבות לאומית בכל מה שמסמלת עצמאות ישראל.

לא פלא אפוא שהוא מזכיר ממשלה מיוחד במינו, שמחשיב מאוד את חשיפת מסמכי גנוך המדינה לציבור הרחב, שמבקר באקדמיה ללשון העברית ומחפש אתה דרכים לשיפור תקינות העברית בקרב תושבי ישראל, בעיקר הצעירים והעולים.

בתארו את עבודתו בולטת אכזבתו מאיבוד ה"יחד" לטובת ה"יחיד", תופעה חברתית האוכלת בחברה המערבית זה שנים ומאפיינת גם את החברה הישראלית העכשווית. בהכללה מביע יחזקאל דאגה רבה ממה שהוא מתאר "שבר ערכים קשה" שנקלעה אליו

אכזבה מאיבוד ה"יחד" לטובת ה"יחיד". התשובה - פעילות לקידום הערכי-הציוני

יחזקאל - איש צנוע, גאה מאוד במורשתו המשפחתית, בעיר מגוריו רמלה, בעברו כמורה להיסטוריה ואזרחות בתיכון בירושלים - מדבר בלהט ציוני נדיר לעובד ציבור בארץ הזאת.

לא תמצאו אותו מתחכך עם "הברנז'ה", אלא שוקד על שיפור העשייה הציבורית ("יחד עם עמיתי מזכיר הכנסת, אייל ינון, אנו מחפשים דרכים לביטול פופוליזם בחקיקה ועם זאת למצוא דרכים חדשות לפיקוח פרלמנטרי על הממשלה") ונוסך טונות של

מתוך נוהל הכנת ישיבות ועדת השרים לענייני ביטחון לאומי (התקבל בממשלה בספטמבר 2008)

החוץ, המשרד לביטחון פנים, ומטעם הגופים הביטחוניים שרה"מ ממונה עליהם, לפחות אחת לשנה, לפי הצורך ובאישור ראש הממשלה, וכן נושאים נוספים אשר המל"ל סבור כי ראוי שהקבינט יקיים בהם דיון.

• האחריות להכנות המקדימות לישיבה של הקבינט, אופן הישיבה וצורת הדיון מוטלת על המל"ל.

• ראש המל"ל אחראי לקיום מעקב אחר ביצוע החלטות הקבינט.

• בתחילת כל שנה יהיה אחראי ראש המטה לביטחון לאומי (להלן - המל"ל) לגבש תכנית מתווה שנתית לדיוני הקבינט לאותה שנה.

תכנית המתווה תכלול נושאים המחויבים על־פי חוק (והם: הערכה שנתית ורבי־שנתית של המצב המדיני־ביטחוני וכן הערכות מצב לגבי עניינים המשיקים להן, לרבות חוות דעת וניתוח בתחומי המודיעין השונים מטעם המל"ל, צה"ל, משרד הביטחון, משרד

עמדת מדינות ערב כלפי מדינת ישראל ב-60 שנותיה - מבט-על

שמעון שמיר *

בוועידת השלום. המהפך היה בכך שעד אז הייתה מצרים מבודדת בהסכמתה לשלום עם ישראל, ואילו עתה קיבלו המדינות שהחרימו אותה את דרכה כלגיטימית. בעקבות ועידת מדריד הופעלו ערוצי המו"מ הדו-צדדיים והרב-צדדיים, נחתם הסכם אוסלו שהיה אמור להניח בסיס לשלום עם הפלסטינים, נחתם חוזה שלום עם ירדן, ומו"מ עם סוריה היה קרוב מאוד להשלמה.

את התפנית הרביעית אני רואה ביוזמה הערבית של שנת 2002. ביוזמה זו היו חידושים רבים: היא צמחה מקרב המחנה הערבי ולא כמו בעבר מתוך היענות ליוזמת צד שלישי בלבד; היא ביטאה קונסנסוס של כל מדינות ערב; היא הובעה כפנייה ישירה אל ישראל ולא אל הקהילה הבין-לאומית כפי שהיה מקובל; היא הציעה "כינון יחסים נורמליים בהקשר של שלום מלא"; והיא דיברה על קץ הסכסוך. גם המוקש של בעיית הפליטים נוטרל בנוסח היוזמה באמצעות הקביעה שהפתרון צריך להיות "מוסכם".

הנה כי כן, מארבע התפניות בעמדות מדינות ערב היו שלוש בכיוון של השלמה (תרתי משמע). אי אפשר להיות פטור מלציין גם את תגובת ישראל לשלוש התפניות האלה: את ההזדמנויות שנוצרו בעקבות מלחמת ששת הימים סיכלה ישראל באמצעות העיקרון של "אין חזרה לגבולות 1967"; לוועידת מדריד הלכה ישראל כמי שכפאה שד; ומן היוזמה הערבית התעלמה ישראל ולמעשה היא מתעלמת עד עצם היום הזה. מכל מקום, הכרונולוגיה של העמדות הישראליות היא כבר נושא נפרד.

שנות ה-50. התפנית לעבר הדחייה הטוטלית של זכות ישראל להתקיים התרחשה עם עליית הפאן-ערביות המשיחית של התנועה הנאצריסטית ולצדה גם זו של הבעת'. תנועות אלה הפיצו בעולם הערבי בהצלחה רבה אידאולוגיה של מלחמה לחיים ולמוות באימפריאליזם ובסוכנוי - קרי, מדינת ישראל שיש להקיא מן האזור. מלחמת 1956 - הקרויה בלשונן "התוקפנות המשולשת" - שיחקה לידיהן, והפיכות הבעת' ומפגשי הפסגה של שנות ה-60 סימנו רדיקליזציה נוספת בעמדות.

התפנית השנייה התפתחה בעקבות תבוסת הערבים במלחמת 1967. עבור מדינות ערב השכנות, הסכסוך נעשה לפתע קונקרטי ומטרות הרכזה בהחזרת השטחים שאבדו במלחמה - כמעט כמו בכל "סכסוך נורמלי" על גבולות בין מדינות שכנות. התבוסה הקשה הביאה לידי גניזת החלום של השמדת ישראל בכוח, ולהבנה כי הדרך המדינית היא הדרך להשגת "המחיקה של עקבות התוקפנות". גם החלטות ועידת ח'רטום, שהתקבלו בישראל באספקלריה של

"הלאוויים" המפורסמים, הובנו בעולם הערבי כמתן אור ירוק לנאצר ולחוסין ללכת בנתיב הדיפלומטי. מדינות ערב קיבלו אחת-אחת את החלטות מועצת הביטחון 242 שקראה ל"שלום צודק ובר קיימא". יעדי מלחמות ההתשה ויום הכיפורים היו ממוקדים בשטחים הכבושים, והחזון של השמדת ישראל היה רחוק מהן; תכליתן הייתה לכפות על ישראל כניסה לתהליך מדיני שיגרום להחזרתם. תהליך זה הגיע לשיאו בשלום פורץ-הדרך בין מצרים לישראל, שקבע את העיקרון של "שלום תמורת שטחים".

התפנית השלישית התרחשה בוועידת מדריד שכינסו האמריקנים ב-1991. נפילתה של ברית המועצות, התומכת הנמרצת של המשטרים הערביים הרדיקליים, והופעתה של ארצות הברית כמעצמת-העל היחידה המבקשת לכוון סדר חדש במזרח התיכון, שכנעו את כל שכנותיה של ישראל להיענות להזמנה שבה נאמר כי "מטרת התהליך הזה היא להשיג שלום אמיתי" ולהשתתף

המכון למחקרי ביטחון לאומי יחד את יום העיון השנתי לזכרו של אהרון יריב למצבה של ישראל בתקופה 1948-2008, והזמין אותי לסכם את היחסים עם מדינות ערב ב-60 השנים האלה. המטלה הזאת של

המנטרה "הים הוא אותו הים והערבים הם אותם הערבים" אינה אלא תעות

מיפוי היחסים שנה-שנה נראתה לי תחילה טכנית למדי, אולם ככל שהלוח הכרונולוגי שהכנתי לבש צורה כך התברר לי עד כמה הוא מהווה מכשיר מצוין להשתחרר מעיוותים סטראוטיפיים, מקריאת ההיסטוריה לאחור ומתפיסה סטטית של היחסים. קשה למצוא דרך שיטתית ויעילה יותר להראות שהמנטרה "הים הוא אותו הים והערבים הם אותם הערבים" אינה אלא תעות.

בקווים כוללים - ויודגש כי מדובר כאן בתמונה הכוללת בלבד - ארבע תפניות התרחשו בעמדות המשטרים הערביים כלפי ישראל. הנטייה לייחס להם איבה תהומית ותאוות השמדה כבר בחמש השנים הראשונות שלאחר מלחמת העצמאות מתגלה כהשלכת המאוחר על המוקדם: באותה תקופה חתמו ארבע המדינות השכנות על הסכמי שביית נשק שהוגדרו כהסדרים "עד אשר יושג שלום בין הצדדים"; המלך עבדאללה ניהל במשך שנתיים משא ומתן לשלום והגיע עד לניסוח בכתב של "מערכת עקרונות מוסכמת"; שליט סוריה חוסני זעים שלח מסרים על נכונותו לכינון שלום ואף לקליטת הפליטים בארצו; ודיפלומטים מצרים ניהלו עם הישראלים מגעים חשאיים שהגיעו לשיאם בהתכתבות בין משה שרת לנאצר אשר בה כתב נאצר שהוא רוצה "להביא את יחסינו לפתרון של שלום".

בפרספקטיבה היסטורית ייאמר שלא היה בכל אלה כדי ליצור בתקופה זו אפשרות מציאותית לכינון שלום, ובלי ספק עיונות לא מעטה לישראל הייתה קיימת כבר אז; ואולם לא יקשה לראות כי טבעם של היחסים באותן השנים היה שונה מאוד ממה שהתפתח באמצע

פרי הילולים

אפרים לפיד * יוכי ארליך **

מפגש עם יעקב פרי, לשעבר ראש שירות הביטחון הכללי וכיום יו"ר בנק מזרחי טפחות

תחנות ביניים: מדידת רווקים בדיזנגוף לחדר שכור בנצרת עילית ולתפקיד רכז שטחים בשב"כ

הקריירה המפוארת של יעקב פרי בשב"כ החלה כשיזם אביו המודאג שיחה אתו בנוגע לעתידו בעקבות המיתון הכלכלי הקשה ששרר בארץ בסוף 1965 וראשית 1966. עד אז ניהל פרי

כך נענה פרי למודעה באוניברסיטת תל אביב: "דרושים צעירים בעלי רקע קרבי לעבודה אתגרית מעניינת בתחומי הביטחון".

בתום תהליך מיון שנמשך חודשים מספר, התקבל פרי לעבודה בשב"כ. אופיו המסתורי של הארגון ומאפייני תהליך המיון החשאי רק הגבירו את התרגשותו ממקום עבודתו החדש.

היה מעבר חד וקיצוני מאוד אך מרתק וקוסם". לאחר מלחמת ששת הימים (1967) העתיק פרי את מרכז עבודתו מהגליל והצפון לירושלים וליהודה ושומרון ומונה לתפקיד רכז בשטחים. פרי מגלה כי האפשרות שיישאר בשירות שנים ארוכות ואפילו יעמוד בראשו לא עלתה במוחו גם זמן רב לאחר שהצטרף לשורותיו. ההצלחות המרשימות בכמה פרשות ומבצעים והשבחים שזכה להם מעמיתיו וממפקדיו ביססו את מחויבותו להמשיך בשירות לאורך זמן, הרבה מעבר למה שהתכוון מלכתחילה.

יצירתיות - הקשר בין מוזיקה למודיעין

אף שוויתר על חלומו ללמוד מוזיקה בג'וליאד בארצות הברית ולהיות מוזיקאי, פרי רואה קשר בין כישוריו המוזיקאליים להצלחתו בשב"כ. לדבריו, מוזיקאי מוכשר נחן ביצירתיות, ביכולת תזמור ועבודת צוות, וכל זאת לצד יכולתו להיות סוליסט יחיד. גם איש מודיעין מוצלח נדרש לתכונות אלה. אין פלא אפוא שכמה מאנשי המודיעין הבכירים ביותר היו גם מוזיקאים ואמנים מחוננים, למשל צביקה מלחין, שלמה כהן-אברבנאל ואחרים. הם היו שונים ובלטו בתכונותיהם הייחודיות: השילוב בין היכולת לעבוד בצוות לבין כישורי הסולן בעל הדמיון היוצר.

הקידום המטאורי מול אתגרים מיידים

פרי קודם לתפקידו מפתח בשב"כ בגיל צעיר ביותר. למפקד מרחב

בראשית הדרך עבד בארכיון. אחר כך שהה כחניך בכפרים של ערביי ארץ-ישראל בגליל ובמשולש ואף התגורר בחדר שכור בביתה של קשישה בנצרת עילית.

"השנה הראשונה שלי בשירות הביטחון הכללי הייתה כמו סרט: המעבר מחיים ברח' דיזנגוף לחדר מבודד בנצרת עילית, שהייתה באותם ימים כמו יישוב ספר,

כהגדרתו חיי מוזיקאי בוהמיין. הוא גר בדירת רווקים בצפון תל אביב ובילה את זמנו בלימודים באוניברסיטה, בנגינה בחצוצרה ובבתי קפה תל אביביים. אמנם כבר אז פרי היה מחויב למוזיקה והצליח להתקיים מנגינה, אך לאב היה ברור ש"מוזיקה זה לא מקצוע" וכי בנו יוכל לקיים אורח חיים יציב ומתגמל רק אם ימצא לעצמו משרה קבועה ומכובדת.

כרטיס ביקור - יעקב פרי

נולד בשנת 1944 בתל אביב והתחנך בנתניה. את השכלתו האקדמית רכש בבית הספר למנהל עסקים, אוניברסיטת הרווארד, בוסטון; תואר ראשון בלימודי מזרחנות והיסטוריה של עם ישראל מלימודיו באוניברסיטת תל אביב ובאוניברסיטה העברית, ירושלים. מגיל צעיר נחן בכישרון למוזיקה וניגן בחצוצרה בתזמורת שונות.

ב-1966 הצטרף לשב"כ כאיש שטח במגזר הערבי. ב-1978 מונה למפקד מרחב הצפון וב-1981 - למפקד מרחב ירושלים ויהודה ושומרון. במאי 1987 מונה למשנה לראש השירות, יוסף הרמלין. באפריל 1988, בהיותו בן 44, מינה אותו ראש

הממשלה יצחק שמיר לראש השב"כ וכך היה לצעיר בין ראשי השירות. תפקיד זה מילא שבע שנים, בתקופת האינתיפאדה הראשונה, עד שפרש ב-1995.

לאחר פרישתו היה נשיא ומנכ"ל של סלקום ישראל עד 2003.

כיום הוא יו"ר דירקטוריון בנק מזרחי טפחות ויו"ר דירקטוריון חברת "מגל" מערכות ביטחון. כמו כן הוא חבר בדירקטוריונים שונים, יו"ר אגודת יידי המרכז הרפואי שיבא, יו"ר חבר הנאמנים של המכללה האקדמית תל אביב-יפו ויו"ר הוועדה הציבורית למען חיילי המילואים, ועוד.

הצפון התמנה כשהיה בן 34 (1978), ולראש השירות כשהיה בן 44 (1988). "השירות עמד במקום גבוה והרבה מעל כל תחום אחר בחיי המשפחה, גידול הילדים, כולם נזנחו מאחור" מודה פרי בגילוי לב. "הקידום המהיר היה לא רק בזכות כישורי והצלחותי אלא גם תוצאת ההתארגנות המהירה שהשירות נדרש לה לאחר מלחמת ששת הימים (1967). ישראל נאלצה לטפל בשני מיליון פלסטינים, והשב"כ ניצב בפני אתגרים חדשים שדרשו מענה מידי, כולל בתחום הארגוני מבצע". המינוי של פרי לראש השב"כ היה חריג, הוא הקדים כמעט דור בשדרת הפיקוד בגלל הצורך לתת מענה מידי למשבר "קו 300". יוסף הרמלין, שהוחזר מבחון (1986) לתפקיד ראש השב"כ, ביקש מפרי לשמש משנה לראש השירות לאחר שכהן כשש שנים בתפקיד ראש מרחב ירושלים, יהודה והשומרון. השנתיים האלה לצד הרמלין זכורות לפרי כתקופה אינטנסיבית ומאתגרת במיוחד. אחריה, המליץ הרמלין לראש הממשלה שמיר למנות את פרי לראש השב"כ.

"קו 300" היה המשבר העמוק ביותר בתולדות השב"כ

פרשת קו 300 גרמה למשבר עמוק ביחסי השב"כ עם הדרג המדיני, הפרקליטות והמשטרה ולנזק משמעותי לדמותו בעיני הציבור. להערכת פרי המשבר הפנימי בתוך שורות הארגון היה אולי החריף ביותר. רוב עובדי השירות לא ידעו את האמת על פרשת קו 300 עד שבמוצאי שבת אחת נמסר במהירות החדשות בטלוויזיה שפקיד בכיר במשרד הביטחון נחקר על עבירה חמורה וכי החקירה תתנהל בידי המשטרה. עקרון המידור, שנשמר באותם ימים בקפדנות, לא אפשר לעובדי הארגון שלא היו מעורבים בפרשה לדעת דבר וחצי דבר אודותיה. לאחר שהתפוצצה הפרשה, התגלגל כדור השלג במהירות והגילויים גרמו לאובדן אמון בין עובדי השירות לבין בכירי וביניהם לבין הציבור ודעת הקהל. בתוך זמן קצר עזבו את השירות כשליש מבכירי המטה שלו, 11 מהבכירים סיימו את עבודתם והארגון עבר אז שידור מערכות טוטאל. היה צריך לשקם אותו מהר.

בכל מקרה, פרי מאמין כי לקחי הפרשה האיצו תהליכים פנימיים בארגון שהיו מתרחשים ממילא אם כי בקצב שונה. זאת, משום שהיה צורך להסדיר את נוהלי העבודה בדפוסים שהיו שונים מאלה שהתמסדו לאחר קום המדינה והתאימו אולי לעבר. מעתה היה חיוני

להתאים את דפוסי העבודה למציאות שהשתנתה, ולהסדיר מחדש את מערכת היחסים עם הפרקליטות ועם המערכת המשפטית. פרי טוען כי הקשר בין גופי השלטון בישראל לבין התקשורת ובינם לבין הציבור השתנה באופן משמעותי בכל תחומי החיים, ולכן היה אף צורך לחשוף את הארגון באופן מושכל אל התקשורת ולשקם את דמותו בעיני הציבור.

פרי בתפקיד המשקם

פרי מגלה כי ערב מינויו לתפקיד ראש השב"כ הוא התלבט אם למנות לארגון דובר. לאחר התלבטות החליט שמינוי כזה מקדים את זמנו, אך פעל נמרצות לשנות את אופי מערכת היחסים של הארגון עם התקשורת ובתוך כך הקרין מסגנונו האישי ומאישיותו על מאפייני עבודתו מול המדינה. פרי השכיל לשנות באופן מהותי את יחסיו של השב"כ עם התקשורת. הוא מתאר את השוני באופן ציורי: "עד קו 300 אנשי השירות ישבו בחדר אטום עם וילונות חתומים. אף אחד לא הרשה לעצמו לראות שהעולם השתנה, התקשורת, הציבור, בתי המשפט. בפרשת קו 300 התקשורת כמו פרצה את החלונות והתיישרה באמצע החדר. האשימו אותי שאני מנהל את השירות בצורה פתוחה מדי לתקשורת. הציגו אותי כנגן חצוצרה כדי לחשוף אותי לביקורת אישית ולפגוע בדמותי. כאילו רצו לטעון שראש שירות ביטחון המנגן בחצוצרה אינו יכול להיות ראש שירות טוב. שאי אפשר לקחת אותו ברצינות. והיו כאלה שהלכו גם לראש הממשלה רבין וביקרו את מהלכיי. אבל רבין נתן בי אמון וסירב לשמוע להולכי הרכיל". פרי טוען כי גם לאלה שביקרו את סגנונו האישי, הייחודי, לא הייתה ביקורת עניינית על תפקודו המקצועי.

פרי ניסה לשנות את דמותו הציבורית של הארגון באמצעות פתיחתו לתקשורת וקיום קשר אישי בינה ובין העומד בראשו. הוא עמד על כך שבהודעות על מבצעי סיכול חשובים תזקוף התקשורת את הצלחתם לשב"כ במפורש ולא כחלק מ"זרועות הביטחון". אט אט, בתהליך ארוך אך אינטנסיבי, שוקם מעמדו של הארגון, ופעולותיו לשמירה על הביטחון הפנימי ומול איומי הטרור זכו להבלטה ולהערכה רבה. בכל מקרה, פרי גאה בהפיכתו של הארגון לשקוף ככל האפשר כדי לחזק את הלגיטימציה שלו ולשפר את ביצועיו. למרות הביקורת, הוא תומך בהופעתם של ראשי השירות בכנס הרצליה ובפני עיתונאים וגורמי חוץ כחלק מתפיסת השקיפות של השלטון כלפי האזרחים.

איך נוהגים עם הקברניט

בעיני פרי אנשי המודיעין וראשי חייבים להציג את עמדתם בפני מקבלי החלטות ללא שיקולים פוליטיים, אישיים או אחרים שאינם מן העניין. למיטב הערכתו, אנשי המודיעין מעולם לא הושפעו באמת מעמדותיהם הפוליטיות של הקברניטים והם ביטאו את עמדתם גם כשזו לא הייתה נוחה לדרג המדיני. אמנם, כפי שהבהיר לו בשעתו פרס, עמדתו היא עמדה מקצועית ויש בכונתו להביאה בחשבון. אך כאשר הקברניט נדרש לקבל החלטה, הסביר לו פרס, הוא מושפע משורה של שיקולים ובהם עמדת המודיעין, וכך צריך להיות. פרי מביא לדוגמה את ההתייעצויות שהתקיימו בעניין גירוש אנשי חמאס אחרי עסקת ג'יבריל (1985). אהוד ברק תמך בגירוש, השב"כ העלה אמנם שאלות אך בסופו של דבר תמך גם הוא במהלך. פרי מעיד על עצמו כי בשיחה שקיים בארבע עיניים עם רבין אחר כך, שטח את ספקותיו והסתייגותו, שלא כעמדתו המקצועית של השב"כ.

דוגמה בולטת לממשק בין המודיעין לקברניט מביא פרי מפרשת "המחתרת היהודית". כשהציג כראש השירות ליצחק שמיר, ראש הממשלה, את חשיפת המחתרת היהודית ופעולותיה, נוכח שמיר מתקשה להתמודד עם העניין; הוא הכיר באופן אישי את אביו של אחד החשודים. גם התעוררה בעיית ההזדהות האישית עם האנשים. אבל שמיר לא הוציא מפיו מילה. באחת הפעמים, ביקש שמיר כי ידחו את מעצר אחד החשודים, בנה של אחת המשפחות המקורבות אליו ביותר עוד מימי הלח"י, עד לאחר נישואיו של אותו חשוד. גם אם התקשה שמיר באופן אישי להתמודד עם הפרשה, לא השפיע הדבר על תהליך העבודה והוא נשאר ענייני ומקצועי.

קלושים הסיכויים להסדר עם הפלסטינים

אף שהוא מעיד על עצמו כאופטימיסט, פרי מנתח את מצבה של ישראל במזרח התיכון כיום בנימה מסוימת של ייאוש. לשיטתו, שני הצדדים, ישראל והפלסטינים, עשו כל אחד בתורו טעויות מהותיות: באוסלו, ביחסינו עם ערפאת, במו"מ עם אבו מאזן ועוד. פרי פסימי באשר לסיכויים להגיע להסדר קבע בטווח הנראה לעין. כל עוד העם הפלסטיני קרוע בין אנשי הפתח - תומכי הלאומיות הפלסטינית החילונית ביהודה, שומרון ומזרח ירושלים - לבין אנשי חמאס - חסידי הקו האסלאמי הקיצוני, שביססו את כוחם בעזה - יהיה קשה להגיע להסדר

ה"דלק" - מחלקת המודיעין של הארגון הצבאי הלאומי (האצ"ל) בארץ-ישראל - הוקם עם הכרזת המרד מפי מפקד הארגון מנחם בגין ביום ז' בשבט תש"ד (1 בפברואר 1944). קדמה לו מחלקת שירות ידיעות (מש"י), שפעלה משנת 1937, ובמיוחד בתקופת כהונתו של דוד רזיאל כמפקד האצ"ל (1938-1941) ועד למינויו של בגין למפקד הארגון בדצמבר 1943. לפי עורך לקסיקון אצ"ל ד"ר יעקב מרקוביץקי לא ברור מקור השם, ולדעתו "יש הגורסים כי דלק - תדלוק הלוחמים; כלומר הספקת מידע מוקדם, שכמוהו כדלק להנעת הארגון ולהוצאה לפועל של פעולותיו"².

על המעבר מפעולות המודיעין של האצ"ל במסגרת מש"י לאלה שבמסגרת ה"דלק", כתב ד"ר מאיר (מרק) קהאן ('אלכס'), משפטן, כלכלן ועיתונאי, בספרו **שא אש להצית**³. כאחד שהיה מעורב במקצת הפעולות החשאיות שלו, כתב כי במסגרת הקודמת "איש מאתנו לא יכול היה לדעת מה יודעים הבריטים על המש"י. עובדה היא שהיו בידיהם רשימות שמיות רבות עם כתובות וכשמשטרת הוד מלכותו ביקשה להוכיח שהיא עושה רבות במלחמתה נגד ה'טרור' וה'טרוריסטים', היא הייתה מוציאה מארונה רשימה מסוימת ואוסרת לפיה את מי שמצאה".

לפיכך, עם הקמת המפקדה החדשה בראשותו של בגין והכרזת המרד, נדרש שינוי משמעותי בהיערכות המודיעינית של הארגון ובדפוסי הפעילות שלו. ואכן, כפי שציין ד"ר קהאן, במרוצת הזמן הצליחו אנשי ה"דלק" להקים רשת מודיעינית - "אינפורמטיבית" כלשונו - ענפה. "אנו יודעים על הבריטים הכול, הם לא ידעו עלינו דבר". לדבריו, האינטליג'נס הבריטי עשה כל מאמץ להחדיר לשורות האצ"ל מודיעים משלו, אך ברוב המקרים נחל כישלון. "כל מקרה של מאסר היה נבדק בקפדנות על ידי 'עין ההשגחה'. ה'דלק' היה טומן פח ומוקש לכל ממלא תפקיד חדש באצ"ל, בכדי לבחון אותו ולדעת האין זה זאב בעור כבשה אותו מבקשים לצרף אלינו. גילינו אותם תמיד"⁴.

בעוד המש"י מיקד את פעילותו במגזר הערבי, ה"דלק" העתיק את מוקד ההתעניינות והעשייה שלו אל התחום הבריטי. "אבל איסוף הידיעות על הנעשה בקרב הערבים נמשך גם כל תקופת המלחמה בבריטים וכן נמשכה הפעילות בשאר המגזרים שנתקל בהם הארגון במהלך מלחמה זו"⁵.

במשבר עמוק ועתידה נראה שחור: המכשירים הסלולאריים שסיפקה ללקוחותיה לא עבדו! אמנם פרי לא הביא עמו לחברת התקשורת ניסיון קודם בתחום הטכנולוגי, ההנדסי או הפיננסי השיווקי. אבל כישוריו האישיים וניסיונו כמנהל מערכת גדולה ומורכבת עמדו לו כשהפך את החברה לענק התקשורת הסלולארית בישראל. הוא מונה כמה החלטות חשובות במיוחד שקיבל ושהיו קריטיות להיחלצות החברה מהמשבר: לקיחת אחריות, איתור הבעיה המקצועית ומתן מענה מהיר ואטרקטיבי ללקוחות (המהלך השיווקי המוצלח של ההתגברות על התקלה בטלפונים). כישורים אלה אפשרו לו למלא בהצלחה את תפקיד ראש השב"כ והם שסייעו לו לחלץ את סלקום מהבוץ: עבודה מאומצת מסביב לשעון, קבלת החלטות בתנאי אי-ודאות, עמידה בלחצים, דמיון יוצר והיכולת לגייס קבוצת אנשים מבריקים ולנצח עליה, לקחת את האנשים המוכשרים והמוצלחים ביותר ולעבוד אתם יחד על הפתרון המתאים ביותר.

קריירה שלישית: יו"ר ומוזיקאי

מאז פרש מסלקום (2003) משמש פרי בתפקידים ציבוריים שונים. הבולטים שבהם: יו"ר דירקטוריון בנק מזרחי טפחות ויו"ר דירקטוריון חברת "מגל" מערכות ביטחון. הוא גם משמש בהתנדבות בתור יו"ר אגודת ידידי המרכז הרפואי שיבא. אך הניצוץ שב לעיניו כאשר הוא מספר על חזרתו לנגן בחצוצרה - חלום נעוריו - התחום היחיד מתחומי עיסוקיו בעבר שהוא חש אליו געגועי אמת.

אחרית דבר: מאחורי מכתבתו במשרדו המפואר מונחות תמונות מחיי פרי ושל יקיריו. במקום של כבוד בולטת תמונתו של יוסי גנוסר מימיו האחרונים: "אחד האנשים החכמים, הפיקחים, היצירתיים והלא-שגרתיים ביותר שהכרתי. הוא היה החבר הטוב ביותר שהיה לי אי פעם. עמדתו ליד מיטתו ברגעיו האחרונים. הוא אתי, כמה שאפשר".

בר קיימא. דווקא צעירי שכם, שהם תוצר התהליכים הפנימיים בחברה הפלסטינית אך גם של השלטון הישראלי ואשר אינם מכירים שלטון אחר - ירדני, בריטי, תורכי - דווקא אלה המתנגדים הקיצוניים ביותר לישראל ולהסדר עמה. בינתיים פרי מציע לישראל להגיע לסידורי ביניים שירגיעו את השטח ויבנו מחדש את האמון. עוד לדבריו חיוני לטפל באוזן קשבת ובעיניים פקוחות באוכלוסיית ערביי ישראל, שמצוקתה מחייבת (כפי שהשב"כ מדגיש זה 60 שנה) שינוי מהותי ביחסה של ישראל כלפיה.

פרי משבח את ההתמודדות היעילה של כוחות הביטחון, בייחוד של שירות הביטחון הכללי, עם הלחימה בטרור שאין לה אח ורע בשום מקום אחר בעולם. למרות ההישגים האדירים ומעוררי ההתפעלות של ישראל בתחום זה, פרי מתוסכל מכך שישראל לא השכילה לתרגם את הצלחותיה להשגת הסדר מדיני פוליטי עם הפלסטינים. לטענתו, ישראל נחה על זרי הדפנה וגם לא עשתה מספיק כדי לבסס ולחזק את יחסיה עם מצרים וירדן. הערוץ הסורי נתון במבוי סתום, ופרי אינו צופה שיחול שינוי כלשהו בתהליך ההתבססות וההתחזקות של הגורמים הרדיקאליים המאיימים על קיומה של ישראל: איראן, חיזבאללה, הג'יהאד האסלאמי, חמאס, ואפילו הפתח, העובר תהליך של הקצנה.

במעבר מביטחון קשר לקשר בטוח לצרכן

לאחר שפרש משירות הביטחון הכללי (1995) מונה פרי לתפקיד מנכ"ל סלקום. החברה הייתה נתונה אז

שהניע את המודיעין של האצ"ל

יוסף קיסטר *

כמה חודשים נשלח למחנה המעצר באפריקה לשלוש שנים ותשעה חודשים. הוא אחיו של עולה הגרדום יחיאל-דב דרזנר (רוזנבאום). תבין עצמו נחטף בידי חברי "ההגנה" בתל אביב, בסזון ("הגדול"), ביום 27 בפברואר 1945. במקומו מונה יצחק אבינועם (יגנס), שהיה ראש ה"דלק" בתל אביב. אבינועם נעצר בידי השלטונות הבריטיים במאוס 1947 והוגלה למחנות המעצר באפריקה. החליפו בפקוד על ה"דלק" יעקב ('יואל') עמרמי. לצדם עמדו בפרקי הזמן השונים: מנחם - מנדל ('אריה') מלצקי (מליץ), חיים ('יפתח') לוטנברג, מאיר (מרק) קהאן ('אלכס') ואחרים. מפקדו האחרון של ה"דלק" היה אבא ('מיכאל') שרצה.

המנדט לפעילות נגד "ההגנה" בארגון פעולות ההעפלה. אנשי ה"דלק" היו פעילים גם באיסוף מידע מודיעיני מתוך מוסדות "היישוב המאורגן" ובהם "ההגנה". בחודשים שקדמו להכרזת האו"ם של כ"ט (29) בנובמבר 1947 ולפרוץ אירועי הדמים של תחילת מלחמת העצמאות, הגביר ה"דלק" את פעילותו במגזר הערבי. במערכה שניהל האצ"ל לשחרור יפו מכנופיות הערביות באפריל 1948, הצטרפו לשורות הארגון עשרות שוטרים לרבות חברי "ההגנה". בעזרתם ובסיוע גורמים נוספים ניתן היה לחקור שבויים, לחשוף מחסני נשק ואמל"ח ולגלות רשימות מסווגות של האויב. מפקד ה"דלק" הארצי (הראשון) היה

איסוף המידע אצל שלטונות המנדט הוטל על מחלקת הביטחון. אנשי המחלקה אספו מידע בכל מוסדות השלטון הבריטי, לרבות בבתי הכלא, במשרדי הממשלה, הצבא והמשטרה ובייחוד מתוך משרדי הבולשת הבריטית. יחידת ה'שוטרים' של האצ"ל, "האופרה", אספה מידע מודיעיני רבי-ערך מתוך מפקדות הצבא ומטות המשטרה. "הרבה והרבה לוחמי מחתרת ניצלו ממאסר בזכות ידיעות שנתקבלו משוטרים עבריים שעבדו בבולשת. בתחבולות שונות הצליחו הללו להשיג מן הבריטים שמות של חשודים, ולפעמים העתיקו במשרדים - בחשאי, ותוך כדי הסתכנות מרובה - רשימות שלמות של אנשים החשודים בהשתייכות למחתרת".⁶

כיבוש יפו - לוחמי אצ"ל לוכדים לוחמים ערבים בעמדות הקרב (1948) במערכה שניהל האצ"ל לשחרור יפו מכנופיות הערביות באפריל 1948, הצטרפו לשורות הארגון עשרות שוטרים לרבות חברי "ההגנה". בעזרתם ובסיוע גורמים נוספים ניתן היה לחקור שבויים, לחשוף מחסני נשק ואמל"ח ולגלות רשימות מסווגות של האויב

באור ובסתר נשאו אנשי ה"דלק" בשורות האצ"ל את אש המרד לשחרור לאומי בארץ-ישראל. כפי שהיטיב לשורר ראש בית"ר זאב ז'בוטינסקי בהמנון האצ"ל - שיר בית"ר: "תיגר על כל מעצור ומצר! אם תעל או תרד - בלהב המרד שא אש להצית, אין דבר".

יעקב ('אליעזר' - אלי) תבין (פרשטיי) הוא מונה לתפקידו עם פרוץ המרד (פברואר 1944). תבין החליף את צבי דרזנר, שעמד בראש המודיעין של הארגון בתל אביב עד למעצרו ביום השישי לנישואיו. דרזנר נכלא בלטרון ובכלא עכו, ולאחר

עמרמי, ששירת במשטרת המנדט (1935-1942). החל בשנת 1937 שירת באצ"ל ואף עמד בראש ה"דלק", מעיד שהוא חשף בספרו האוטוביוגרפי גם פרשה הדואר שהיו במעקב הבולשת היו נמסרים תחילה לאצ"ל לבדיקה. הפעילים ב"דלק" ידעו לנצל היטב את מצב רוחם הירוד של שוטרים בריטיים לצורך הוצאת מידע. עמרמי אף ציין כי שוטרים עבריים שהשתייכו ל"אופרה" של האצ"ל העבירו, מלבד המידע השוטף מתוך מטות המשטרה והבולשת, גם מדים של שוטרים. חלק מפעולות האצ"ל נגד יעדים בריטיים בוצעו בלבישת מדים אלה. "הודות להם גם היו פצועינו 'נעלמים' לעתים קרובות מבתי חולים ממשלתיים ומ'הדסה'".⁷

מכל מקום, מחלקת הביטחון של ה"דלק" פעלה בכל התחומים עם עובדיה, משרתיה ושלוחיה של ממשלת המנדט. אך המשימות המודיעיניות של מחלקת הביטחון בוצעו, ברוב המקרים, בידי השוטרים של "האופרה". "בכללו של דבר היה על השוטרים לספק אינפורמציה שהארגון מעוניין בה, אבל זו הייתה הוראה גם לכל חברי הארגון".⁸ ראוי לציין כי מקום המסתור האחרון של מפקד האצ"ל מנחם בגין היה בדירתו של השוטר רפאל ליצקי ברחוב ז'בוטינסקי 58 בתל אביב. ה"דלק" היה אחראי לרוב המבצעים הקטנים והגדולים של האצ"ל. אנשי ה"דלק" חשפו מושתי ש"י של "ההגנה" בשורותיו, אך נכשלו, תחילה בחשיפתו של היינריך ריינהולד ('נאי'). תקלה זו תוקנה עם איתורו של ינאי בבליגיה, לשם נשלח על ידי שלטונות

הערות

1. **בית חיילי האצ"ל**, משרד הביטחון - ההוצאה לאור, 2005.
2. **שם**, עמ' 87.
3. **שא אש להצית**, העורך: ד"ר יצחק אלפסי, הוצאת העמותה להפצת תודעה לאומית, תל אביב 1988.
4. **שם**, עמ' 104.
5. דוד ניב, **מערכות הארגון הצבאי הלאומי, המרד 1946-1947**, חלק חמישי, הוצאת מוסד קלוזנר והוצאת הדר, תל אביב 1976, עמ' 348.
6. יעקב 'יואל' עמרמי, **הדברים גדולים הם מאתנו**, הוצאת הדר, תל אביב 1994, עמ' 66.
7. **שם**, עמ' 68.
8. **שם**, עמ' 69.

ראש אמ"ן לשעבר אל"מ בנימין גבלי 2008-1919

יוכי ארליך

גבלי כראש מחלקת מודיעין במטכ"ל ואחר כך ראש אמ"ן פעל להשלמת הקמת מערך המודיעין: בניית המסגרות הארגוניות, פיתוח מערך המחקר, ואיתור מקורות מידע חדשים על היערכות האויב ועל פעילותו בחזיתות השונות

בארץ התחוללה סערה ציבורית סביב השאלה "מי נתן את ההוראה". ועדת אולשן-דורי שהוקמה לחקור את הפרשה לא הגיעה למסקנות חותכות. גבלי טען שקיבל משר הביטחון פנחס לבון את ההוראה לבצע פעולות חבלה במצרים. ואילו לבון טען כי גבלי הוא שיזם אותן בלי שקיבל את אישורו* עניין "עסק הביש" ומידת אחריותו של גבלי נותרו שנויים במחלוקת שנים רבות. הסערה גברה משנחשפו פעולות זיוף וניסיונות הטיה שיוחסו לגבלי. גבלי עצמו דבק בטענת חפותו ואף הבטיח לפרסם ספר שיציג את עמדתו.

חשיפתה של חוליית צעירים יהודים במצרים שגויסו על ידי יחידה 131 וביצעו, בעקבות הוראה שקיבלו מהארץ, פעולות חבלה במצרים, עוררה סערה ציבורית ("הפרשה") סביב השאלה "מי נתן את ההוראה"

עקב "הפרשה" הועבר גבלי מתפקידו כראש אגף המודיעין, ומונה במאי 1955 לראש מטה פיקוד הצפון. במלחמת סיני, 1956, פיקד על חטיבת גולני שפרצה את מערכי המצרים באזור רפיח. ב-1959 מונה לממלא מקום של אלוף פיקוד המרכז, אך שר הביטחון דוד בן-גוריון סירב לקדמו לדרגת אלוף בגלל חלקו ב"פרשה". גבלי סיים את שירותו בצה"ל לאחר ששימש נספח צה"ל בבריטניה ובארצות סקנדינביה. לאחר פרישתו השתלב גבלי במגזר העסקי. בין השאר היה מנהל מפעל המכוניות הישראלי קיזר אילין (1961-1967), מנכ"ל "שמן", ראש חטיבת המזון ב"כור" (1970-1987) ויו"ר חברת החשמל (1986-1989).

* (ראה במאמרו של שלמה גזית שפורסם ב"מעריב", המצוטט בעמוד 23)

• פיתוח מזורז של יחידת ההאזנה (מוד' 2), כולל הקמת בסיסים ברחבי הארץ והרכבת חוליות האזנה קדומניות.

• הפעלת יחידה 131, שהוקמה במהלך מלחמת השחרור במסגרת המחלקה המדינית של משרד החוץ והופעלה עתה בכפיפות למחלקת המודיעין הצבאי. ב-1950 הוטל על "ועדת השניים" - ראש 'המוסד' ראובן שילוח וסגן הרמטכ"ל מרדכי מקלף - לקבוע את משימותיה ולפקח על פעילותה.

• הרחבת מחלקת המודיעין של חיל האוויר, שעסקה בעיקר בפענוח תצלומי אוויר. בה בעת הלך ונבנה בתקופה זו מערך המודיעין הנגדי - הבטחת ביטחונם וסודיותם של מקורות האיסוף החדשים ומניעת דליפת מידע על פעילותו של צה"ל לאויב.

הפעלת יחידה 131 יצרה מתיחות בין מחלקת המודיעין בראשות גבלי לבין 'המוסד' בראשות איסר הראל. פעילות "ועדת השניים" הוקפאה, והראל ערעה בלא הצלחה, על פלישתו של המודיעין הצבאי לתחום הפעלת סוכנים בחו"ל בלי כל תיאום עם 'המוסד'. ואולם בכורת המודיעין הצבאי ומעמדו של גבלי לא ניתנו אז לערעור.

ב-1954 חזר גבלי מלימודים בחו"ל ומונה לראש אגף המודיעין בדרגת אל"מ. בתקופת כהונתו ניתנה הוראה לחוליה של צעירים יהודים במצרים, שגויסו על ידי יחידה 131 של אמ"ן, להניח מטעני חבלה במוסדות ציבור כדי לגרום לשיבוש יחסי מצרים עם המערב. ארבעה מחברי החוליה נתפסו בידי המצרים לאחר שביצעו כמה פיגועים באלכסנדריה ובקהיר. בעקבות מעצר החוליה נעצר במצרים גם מקס בינט (שפעל במקביל במשימת ריגול אחרת). בינט שלח יד בנפשו בכלא, שניים מחברי הרשת, שמואל עזר ומשה מרוזק הי"ד, הוצאו להורג. שישה אחרים נדונו לתקופות מאסר שונות, ושלושה זוכו. ארבעה מחברי החוליה שוחררו רק לאחר מלחמת ששת הימים אחרי שלא נוצלה ההזדמנות לנסות ולשחררם במסגרת חילופי השבויים לאחר מלחמת סיני.

בנימין גבלי נולד ב-1919 בפתח תקוה. בשנות ה-40 החל לפעול בשירות הידיעות של 'ההגנה' (הש"י) וב-1948 מונה לקצין המודיעין של מחוז ירושלים. בתפקיד זה כיהן כאחד השופטים בבית דין השדה שדן ביוני '48 את סרן מאיר טוביאנסקי למוות, לאחר שהורשע בבגידה. טוביאנסקי זוכה אחרי שהוצא להורג ושמו טוהר.

עם ארגונו מחדש של מערך המודיעין, ב-24 במרץ 1949, מונה גבלי לפקד על ענף מודיעין 1, שכלל את המודיעין הקרבי (האחריות על המודיעין בפיקודים) ואת יחידת המחקר (עיבוד הידיעות והערכתן). ביוני 1949 מונה לסגן ראש שירות המודיעין, ובאפריל 1950 - לראש מחלקת מודיעין במטכ"ל, במקום חיים הרצוג.

באותם ימים הוערך שסיבוב לחימה נוסף עם הערבים הוא בלתי נמנע וכי יש להיערך לקראתו במהירות. מיד עם כניסתו לתפקיד הוצב גבלי בפני המשימה לבנות מערך איסופי שיוכל לתת תשובות ראויות בנושא. הוא עשה זאת על ידי השלמת בניית המסגרות הארגוניות, פיתוח מערך המחקר, ואיתור מקורות מידע חדשים על היערכות האויב ועל פעילותו בחזיתות השונות. מפעולותיו העיקריות להשגת מטרות אלה:

"כוס המחזורים" - דעה אישית

יוסף מרזוק *

בנימין גבלי סימל בחייו הצבאיים והאזרחיים ערכים שליליים המנוגדים לאידיאלים ולערכים שלאורם מחנך צה"ל את קציניו.

בדרך שנהג כלפי גיבורי "מבצע סוזאנה" ("עסק הביש") הוא הפקיר חיילים בידי האויב, הוא לא עשה מאמץ לשחררם וגם התעלם מסבלם הממושך ומבני משפחותיהם. גם כאשר חזרו הלוחמים לאחר שנים רבות של ישיבה בכלא לא נפגש עמם ולא דאג להם.

משה מרזוק - שילם בחייו

גבלי זייף מסמכים והעלים ראיות, הדיח עדים לשקר בפני ועדות חקירה והתקפל מול אברי אלעד, שאותו יכול היה להפיל. הוא היה עד למערבולות שהתחוללו במדינה עקב הטעויות שעשה, אך נמנע מליטול אחריות למעשיו וחי בשלווה. רבים שילמו על כשלו ועל טעויותיו. צר לי שגם בחלוף למעלה מ-50 שנה הממסד הישראלי עדיין מחפה על הפרשה האומללה.

* אחיו של ד"ר משה מרזוק שהועלה לגרדום במצרים בעקבות "עסק הביש"

הסוד לא נלקח לקבר*

אלוף (מיל') שלמה גזית **

החליט על דעת עצמו להפעיל את הרשת היהודית במצרים ללא כל בדיקה ובירור מוקדם עם השר הממונה?

גם על שאלה זו אני מרשה לעצמי להשיב בשלילה. ייזום פעולות מסוג זה איננו דבר שגרתי וקל ערך. גם אם מערכת הביטחון עשתה באותן שנים את צעדיה הראשונים, אינני מאמין שפעולה כזו הייתה פרי יוזמה והחלטה מתוככי המערכת הצבאית בלבד, ללא ידיעת השר.

השאלה החשובה בפרשת "עסק הביש" אינה מי נתן את ההוראה אלא מי הגה את ההצעה חסרת האחריות לבצע את הפיגועים במצרים

שאלה נוספת, מה נדון בין גבלי ללבון באותה ימים? אני מניח שנושא פעולות החבלה במצרים עלה בפגישה בין שני האישים. כיצד עלו הדברים ומה סוכם בהם - אין בידי תשובה על כך.

יש שתי אפשרויות: האחת, גרסת גבלי - שהנושא נדון ושר הביטחון נתן אישור חד-משמעי להפעיל את הרשת; אפשרות אחרת - שההצעה עלתה לסדר היום ואולי אף זכתה להתייחסות חיובית מצד שר הביטחון, אבל ללא הסכמה מפורשת או אישור לפעולה. גבלי מצדו ראה בשיחה זו הסכמה מצד השר, ועל בסיסה הורה לגשת לביצוע הפיגועים במצרים.

ככל הנראה לא נדע לעולם איזו משתי האפשרויות היא המדויקת. אבל נדמה לי שאין חשיבות רבה לכך. שאלת השאלות אינה מי נתן את ההוראה אלא מי הגה את ההצעה חסרת האחריות לפעול נגד מטרות אמריקניות ובריטיות במצרים באמצעות רשת של צעירים יהודים.

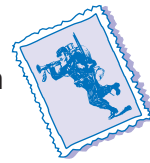
איננו יודעים אם בנימין גבלי השאיר כתב יד הכולל את תולדות חייו בכלל, ואת האמת שלו על חלקו ב"עסק הביש" במצרים לפני 54 שנים. מכל מקום, תמהני על מי שציפו כי טרם מותו יחשוף בנימין גבלי סודות שלא ידענו. את עמדתו השמייע שוב ושוב הן בוועדות החקירה השונות והן בהופעותיו הלא-רבות בתקשורת. על-פי גרסתו, זה היה שר הביטחון פנחס לבון שנתן את ההוראה לבצע את פעולות החבלה במצרים ב-1954, ולדאבון הלב לא קיבלו את עדותו כהוכחה ניצחת לעומת העדות שהציג לבון.

גם לאחר בחינת ההתבטאויות של המעורבים בדבר ושל כל מי שחקר והתבטא בעניין, אין בידי לפתור את התעלומה. עם זאת, ראוי לנקוט גישה שונה במקצת, שתסייע להבין את מה שקרה.

השאלה הראשונה, המכרעת לדעתי, היא מי יזם את ההצעה לבצע פעולות חבלה שישכנעו את הבריטים לשקול מחדש ולדחות בשלב זה את פינוי בסיסיהם מאזור תעלת סואץ. אין לי ספק כי ההצעה באה מן המערכת המודיעינית. זה היה גבלי שהעלה אותה בפני שר הביטחון. אפשר שהנושא עלה במסגרת התלבטות משותפת, ואולי אף ביוזמת לבון, באשר לשאלה כיצד ניתן לדחות את פינוי הצבא הבריטי ממצרים. ואולם לבון לא הכיר את הרשת היהודית במצרים וודאי שלא ידע על כשירותה, על יכולותיה המבצעיות ועל מגבלותיה.

דבר שני, אין לי ספק ששר הביטחון לא דחה את התכנית כאשר העלה אותה בפניו ראש אגף המודיעין גבלי, ולא התנגד לביצועה. ראש אגף המודיעין הוא שהורה להפעיל את הרשת, אך אינני מעלה על הדעת את האפשרות שגבלי היה מפעיל אותה אם קיבל תשובה שלילית מפורשת מפיו של לבון. אי אפשר לדעת, האם ייתכן שגבלי

* פורסם ב"מעריב" ב-31.8.2008
** ראש אמ"ן בשנים 1974-1979

מלחמת לבנון (1982)

מלחמת של"ג (לבנון הראשונה), 1982

שיבה משותפת של מערכת הביטחון והנהגת הנוצרים בלבנון. משתתפים (משמאל): בכיר במוסד נחום (נחיק) נבות; שר הביטחון, אריאל (אריק) שרון; הרמטכ"ל, רא"ל רפאל (רפול) איתן; רמ"ח מבצעים במטכ"ל, אל"מ אורי שגיא; רל"ש הרמטכ"ל, סא"ל עמנואל הרט; סא"ל זאב זכרין וקצינים נוספים. מולם: נשיא לבנון, בשיר ג'מייל ועוזריו.

30 שנה לתכנית החלל הישראלית

ישראל נעשתה לחברה השמינית במועדון היוקרתי של מדינות שפתחו ושיגרו בכוחות עצמן לוויין מתוצרתן. מאז, שוגר הלוויין "אופק 1" (ספטמבר 1988), שוגרו 15 לוויינים נוספים מסוגים שונים, תשעה מהם עדיין פעילים במסלולם.
בתמונה: שיגור הלוויין "אופק 7" על ידי המשגר הישראלי "שביט".

שיחות האוטונומיה באלכסנדריה

מימין - המשלחת המצרית: במרכז - הגנרל עבד אל-ע'אני גמאסי ועוזריו. משמאל - המשלחת הישראלית (משמאל לימין): האלוף אברהם (אברשה) טמיר, השר עזר ויצמן (לימים נשיא המדינה), האלוף שלמה גזית, נציג משרד החוץ משה ששון ובכירים נוספים.

דרוזים במודיעין

ד"ר שמעון אביבי *

ביום הראשון לשנה האזרחית החדשה פקד אסון ככד את משפחת נבואני ככפר ג'ולס, את העדה הדרוזית ואת קהילת המודיעין. אחד מטובי הבנים, סמ"ר תמיר נבואני, לוחם בסיירת מטכ"ל, נהרג בתרגיל ניווט בדרום הארץ. למרבה הצער, שמו של חייל נוסף בקהילת המודיעין עומד אפוא להיחקק בקיר המבוך באתר ההנצחה הממלכתי לחללי קהילת המודיעין בגלילות. תרומתם של הדרוזים לקהילת המודיעין לא תסולא בפז. מטבע הדברים לא ניתן לספר על כך ברבים, ולפיכך נסתפק כאן בסקירה תמציתית על חלקם של הדרוזים בפעילות המודיעין והביטחון בתקופת היישוב ובהקמת יחידת "עמיחי" במסגרת "חצב"

הפעילות לפני קום המדינה

עוד לפני קום המדינה התקיים שיתוף פעולה ביטחוני בין דרוזים ליהודים. שיתוף פעולה זה, שראשיתו בתחילת שנות ה-30 של המאה ה-20, התאפיין בחמישה נושאים עיקריים: מודיעין, רכש, הגנה, מבצעים וסוכני השפעה. בתחום המודיעין גויסו דרוזים בארץ-ישראל ובסוריה והם דיווחו ידיעות במגוון נושאים ואף אפשרו את שתילתם של סוכנים מדווחים דרוזים בקרב המתנדבים לעזרת הכנופיות בארץ-ישראל. בתחום הרכש העבירו דרוזים נשק ל'הגנה' לאחר שנדונו עמם

לשיחות בין היהודים לבין קצינים דרוזים מגדודו של שכב והאב, שהגיע מסוריה לארץ-ישראל כחלק מ"צבא ההצלה" של קאוקג'י, ועודדו עריקת חיילים דרוזים מגדוד זה.

יחידת "עמיחי"

חודשים מספר לאחר מלחמת יום הכיפורים התפרסם בעיתון "במחנה" ריאיון עם אל"מ בנימין (פואד) בן אליעזר, מפקד החטיבה הדרוזית 300 (לימים שר הביטחון). בכתבה סיפר המח"ט שמחזור ראשון של 25 חיילים דרוזים, בוגרי העתודה האקדמית, הוצב לראשונה לשירות ביחידתו. בחטיבה לא היו תפקידים הדורשים השכלה ומפקדה התלבט במציאות השיבוץ היאה להם. באותה תקופה התקשה חיל המודיעין להתמודד עם הרגלי החומר הגלוי בשפה הערבית, שהלכו ונערכו על שולחנו וחיבו עיבוד מודיעיני משפה זו, בעוד מספר בוגרי המגמה המזרחנית

דגל היחידה הדרוזית בטקס ההשבעה ב-1948

בבתי הספר התיכון שהתגייסו לצה"ל מצומצם ואינו עונה על הצרכים. הרעיון הבזיק אצל רס"ן שלום הררי (לימים תת-אלוף), ששירת אז במחלקת איסוף באמ"ן: שחיילים אקדמאים דרוזים, שהם לראשונה גם בוגרי אוניברסיטאות בארץ, בודעים את השפה הערבית ואת השפה העברית על בורין, הם בעלי כלי ניתוח אקדמיים והיכולת לצמצם את הפערים בצורכי כוח אדם בעל כישורים כאלה ביחידת "חצב", העוסקת בעיבוד חומר גלוי בעבור כל גורמי קהילת המודיעין. שלום העלה את הרעיון בפני סא"ל אפרים לפיד (לימים תת-אלוף), ששירת אף הוא במחלקת איסוף, והשניים הגישו נייר-מטה לרמ"ח איסוף דאז

הדרכים להשיגו. בנושא ההגנה נדונה אפשרות סיוע הדדי בין יישובי הדרוזים ברמת הגולן ליישובים היהודיים בעמק החולה; דרוזים הציעו לעבד תכנית משותפת להגנה על הכפרים הדרוזיים ועל היישובים היהודיים בצפון הארץ ונקבעו סדרי תיאום בין תחנות נוטרים לבין הדרוזים בכרמל ובשפרעם לצורכי הגנה. בתחום שיתוף הפעולה המבצעי נעשה ניסיון, שנכשל, להתנקש בחייו של מנהיג התנועה הלאומית הערבית-פלסטינית חאג' מחמד אמין אל-חוסייני בבירות, ודרוזים ביצעו פעולות חבלה בסוריה ומעבר לקווי הערבים בארץ-ישראל. סוכני השפעה הדרוזים הפיצו בקרב בני עדתם את רעיון הניטראליות האוהדת את היהודים. הם הביאו

מנחם דיגלי. לאחר התלבטות קצרה השתכנע דיגלי בפריצת הדרך המוצעת ונייר המטה הורץ לראש אמ"ן אלוף שלמה גזית. ב-12 באוגוסט 1974 נתנה לשכת ראש אמ"ן אור ירוק לקידום המהלך. שלום נסע לפואד, מח"ט 300, כדי להציג לו את ההצעה לפתרון שיבוצם הנאות של האקדמאים הדרוזים. פואד בירך על הרעיון והבטיח לעזור במימושו ככל יכולתו.

בתוך זמן קצר, בסיועם של פואד ופיקוד הצפון ובניצוחו של אפרים לפיד, הוקם בסיס משנה של יחידת חמ"ן "חצב" בצפון הארץ, ובה שירתו חיילים דרוזים אקדמאים. מיקום הבסיס בצפון אפשר לחייליו שירות בקרבת יישוביהם ולא רחוק מאוניברסיטת חיפה, שבה יכלו להמשיך בלימודיהם, דבר שיצר ביקוש מוגבר לשרת ביחידה. שלום ביקש לקרוא לבסיס החדש על שם חברו הטוב רס"ן עמיחי בכוול, קמ"ן חטיבתי שנהרג בכ"ב בתשרי תשל"ד ליד תעלת סואץ וקיבל את אות המופת לאחר מותו. דא עקא, שעל-פי נוהלי צה"ל אין לקרוא בסיסים ומחנות צבאיים על שם חללי צה"ל אלא אם כן מדובר בקצינים בדרגת אלוף ומעלה. במחלקת איסוף היה נוהג פנימי ולפיו הוגה רעיון של פרויקט כלשהו רשאי לכוונתו בשם אחד מילדיו. בכור בניו של שלום נקרא עמיחי, על שם החבר שנפל. לפיכך החליט שלום לקרוא ליחידה החדשה על שם בנו, ובכך להנציח למעשה את עמיחי בכוול ז"ל. בסיס "עמיחי" עלה ופרח מאז. תרומת החיילים האקדמאים הדרוזים הייתה איכותית ביותר, וחשיבותה כיום אף גדלה.

תרומתם של הדרוזים למודיעין נרחבת ובעלת חשיבות מן המעלה הראשונה. לא נוכל להרחיב ולספר על כך אלא למלא פינו מים ולהסתפק בהבעת הערכה עמוקה לחיילים הדרוזים האלמונים הנוטלים חלק בפעילות קהילת המודיעין.

מקורות מודיעין אמריקניים

אלוף (מיל') שלמה גזית *

כאשר התפוצצה פרשת יונתן פולארד, כעשר שנים לאחר שסיימת את תפקידי כראש אמ"ן, הופתעתי ביותר. הפעלת יונתן פולארד, קצין יהודי ששירת במודיעין הצי האמריקני, הייתה בבחינת חריגה מוחלטת מהמדיניות שהכרתי ויישמת

ומבלי לקבל על כך אישור והנחיה איך לטפל במקרה.

- כל מגע שמקוים (גם לא סדיר ורצוף) אסור שיהיו בו איזה שהם מאפיינים של פגישה חשאית (בסדרי התקשורת, במקום המפגש, בסדרי התנועה אל ומן המפגש וכו').
- אסור בשום פנים לקבל מסמכים מקוריים כלשהם מגורמים כאלה. לגופו של עניין. במקרה זה, אנא בדוק מיד והודיעני כל מה שקשור לאיש הקשר של רס"ן א', ולהפסיק כל מגע נוסף לפני שתקבלו על כך הנחיה ממני. וכמובן, כל הטיפול בנושא זה בינינו יתנהל רק על ידי התכתבות. שום דבר לא ב'סילון' או אף במברקים הרגילים. אני מקווה שאין ליתר אנשי הנספחות אנשי קשר אחרים דומים. מכל מקום, אני מבקש שתעשה בירור עם כל אחד ואחד על מנת להיות בטוח לחלוטין שאכן כך הדבר.

אני רוצה להבהיר - אם עליי לבחור בין הרווח המודיעיני שבקבלת ידיעות מאנשי קשר כאלה לבין הסכנה הפוליטית של התפוצצות פרשה, אין לי ספק שאני מוותר לגמרי על כל המידע שקיבלנו או שאנו עשויים לקבל בעתיד".

הקשר שקיים רס"ן א' נותק מיד, ולמיטב ידיעתי זה היה המקרה הראשון והאחרון בחמש השנים שעשיתי בתפקיד ראש אמ"ן.

ורגיש לביטחונה של ישראל יגיע לידינו בצינורות הקשרים הללו. גם חששתי שעקיפת קשרים אלה לצורך העברת מידע מודיעיני גולמי אמריקני לידינו תיחשף במוקדם או במאוחר, וזה עלול לפגוע קשות ביחסים האינטימיים שבין שתי הקהילות ובין שתי המדינות.

בנובמבר 1975 העביר אלינו קצין בנספחות צה"ל בווישינגטון מסמך מודיעין אמריקני שלא היה לי ספק שהיה יכול להתקבל רק מידי קצין אמריקני המשרת בפנטגון. מסמך זה הטרידני ביותר ומיד שיגרתי מכתב אישי (שכתבתי בכתב יד) לנספח צה"ל בווישינגטון האלוף אברהם אדן. להלן המכתב כלשונו (מיום 7 בנובמבר 1975):

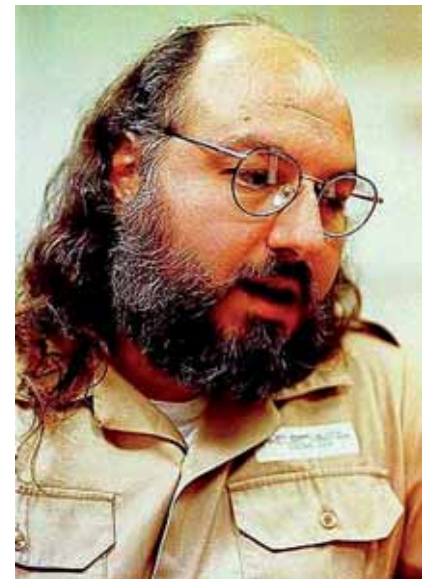
"אני כותב לך, ולא מדבר ב'סילון' בגלל הרגישות הרבה של הנושא".

אנחנו משחקים בחומר נפץ אשר יכול לגרום להתפוצצות לא נורמלית. הנה הגיע לידיי חומר שמקורו ברס"ן א' אצלכם בנספחות, אשר קיבל אותו (מסמך כתוב מקורי) מידי מישהו מידידי הגויים.

לא ידעתי דבר על כך שיש לנו קשרים כאלה ואני חייב בעניין זה לקבוע, בצורה קיצונית וחד-משמעית:

- לא יקוים שום מגע מסודר, שיטתי, רצוף עם גורמים כלשהם (בין אם זה עובדי הפנטגון וממסד אחרים, או אפילו אזרחים אמריקניים רגילים) מבלי להעביר דיווח מפורט ומלא על כך לכאן,

איני יודע אם יונתן פולארד שירת בפנטגון בשנות ה-70, בימיי בראשות אמ"ן, אבל באותן שנים הגיעו אליי כמה פניות מצד קצינים בפנטגון ידידי

ישראל (לא יהודים) שהושפעו ביותר מהנסיבות הקשות של מלחמת יום הכיפורים, וזה הניע אותם להציע את שירותיהם לאנשי הנספחות הצבאית והשגרירות. כל אותן פניות הועברו אליי והוריתי באופן קטגורי שלא להסתבך בסוג קשרים מעין זה.

היו לנו קשרי מודיעין הדוקים ושוטפים עם קהילת המודיעין האמריקנית. האמנתי שכל חומר מודיעין חשוב

1. ה"סילון" היה כינויו של הטלפון המעורבל ששימש אותנו לשיחות מסווגות בכלל, ולשיחות עם שגרירות ישראל בווישינגטון בפרט. באותם ימים חששנו שאמינות הערבול המצפין של ה"סילון" מוטלת בספק וכי אפשר ששירותי מודיעין מערביים מסוגלים לפענח את השיחות. זה ההסבר להחלטתי שלא להשתמש בקו ה"סילון" במקרה זה.

* ראש אמ"ן בשנים 1974-1979 ולפני כן ראש מחלקת המחקר באמ"ן ומתאם הפעולות בשטחים; shagaz@inss.org.il

דרושים מתנדבים לגנזך אמ"ן ולפרויקטים לקידום מורשת חמ"ן

- ענף היסטוריה ומורשת מחפש מתנדבים מקרב גמלאי אמ"ן שיסייעו בקידום שלושה פרויקטים מרכזיים:
- א. גנזך אמ"ן - טיפול במסמכים בגנזך אמ"ן בארכיון צה"ל בתל השומר.** העבודה אינה דורשת ניסיון קודם. היא תהיה במתכונת גמישה ותותאם לפונה.
 - ב. עבודות מורשת בקורס קמ"נים - בדיקת העבודות ועוד.**
 - ג. הכנת פרקי מורשת חמ"ן - לטובת הדור הצעיר ולטובת אתר מורשת.**
- כל יוזמה נוספת תתקבל בברכה.
- המעוניינים מוזמנים לפנות לרע"ן היסטוריה ומורשת, סא"ל גדעון מיטשניק, טל' 057-8126402 או בדוא"ל: gidim2007@gmail.com

ההתמודדות עם ארגוני הטרור בזירת האינטרנט:

אל"מ (דימ') ד"ר ראובן ארליך *

חשיפת חברות שסייעו לאתר אקצא טיוב של חמאס שיבשה את פעילות האתר

מערב אירופה, מזרח אירופה ומדינות ערביות/מוסלמיות. מרכז המידע למודיעין ולטרור עוקב אחר אתרי האינטרנט וכלי התקשורת האחרים של ארגוני הטרור. בפרסומיו, ניתח המרכז את התכנים המופיעים בכלי התקשורת הללו וחשף חברות אינטרנט וחברות לווין שהעניקו להם שירותים טכניים. בחלק מהמקרים, עקב החשיפה הפומבית, הזדרזו החברות הזרות להפסיק את סיוען לארגוני הטרור. דוגמאות עדכניות לכך הן פרסום לקט מידע שגרם להורדת ערוץ אל-מנאר של חיזבאללה מערוץ התקשורת התאילנדי Thaicom (ינואר 2008), ופרשת אקצא טיוב, שעדיין לא הסתיימה. כל אלו משבשים את

ג'רוסלם פוסט לחברת גוגל וביקש את תגובתה על השימוש של חמאס בתוכנת הפרסום שלה, ועקב זאת הפסיקה חברת גוגל את הפרסום באמצעותה. אחר כך, בעקבות פניית רשת BBC News, הודיעה החברה הצרפתית שהיא הפסיקה לתת שירותים לאתר אקצא טיוב.

בספטמבר 2008 השיקה תנועת חמאס אתר אינטרנט חדש ושמו **אקצא טיוב**. זהו אתר שיתוף קבצים שבו יכול כל משתמש להעלות סרטונים לרשת, בדומה לאתר האמריקני הפופולארי יו-טיוב. מרכז המידע למודיעין ולטרור במל"מ פרסם לקט מידע ובו חשף את דבר קיומו של האתר ופירט את

אתר אקצא טיוב אכן הורד מהרשת ב-15 באוקטובר. בגילוי דעת רשמי שפורסם באתר חמאס דיווח אתר אקצא טיוב כי "לחצים ציוניים-אמריקניים" שהופעלו על החברה שהעניקה לאתר שירותים טכניים גרמו לסגירתו. כעבור שבוע שב האתר ועלה לרשת במתכונת חדשה, בסיוע חברת האינטרנט הרוסית 2X4.ru network. חשיפת האתר אקצא טיוב והחברות המסייעות לו המחישה שוב את השימוש הנרחב של ארגוני הטרור - ובמרכזם אל-קאעדה, חמאס וחיזבאללה - באינטרנט ובשאר כלי התקשורת. זאת, לצורכי המלחמה על התודעה, לצרכים מבצעיים ולאיסוף תרומות. ארגוני הטרור מסתייעים בחברות זרות המעניקות להם שירותי אינטרנט, ובהן חברות מארצות הברית, קנדה,

התכנים שלו: האדרת הטרור, טיפוח פולחן המוות בקרב ילדים, האדרת דמויות שהידיים, סיקור פעילות צבאית טרוריסטית של פעילי חמאס, תיעוד פעילות אימונים של גדודי עז א-דין אל-קסאם, מתן במה לאל-קאעדה ולג'יהאד העולמי ועוד. עוד חשף המרכז כי חמאס מקבלת שירותים טכניים מחברה צרפתית ומסתייעת בתוכנת פרסום של חברת גוגל על מנת להרוויח כסף מפרסומות. לקט המידע זכה לתהודה תקשורתית רבה בארץ ובעולם. בין השאר פורסמו כתבות אודותיו בעיתונים הארץ וג'רוסלם פוסט, ברשתות הטלוויזיה ו-Sky News ו-BBC News, באתרי אינטרנט של חמאס ובעשרות אתרי אינטרנט ובלוגים ברחבי העולם. משפורסם לקט המידע פנה כתב

פעילותם התקשורתית של ארגוני הטרור, אך אין בהם כדי לשים קץ לתופעה בכללותה. על מנת שהמאבק יהיה אפקטיבי יש לגבש שיתוף פעולה בין-לאומי, שכן השימוש של ארגוני הטרור באינטרנט, בטלוויזיה ובשאר כלי התקשורת מכווון נגד הקהילה הבין-לאומית בכללותה.

* ראש מרכז המידע למודיעין ולטרור, המרכז למורשת מודיעין; info@terrorism-info.org.il

ספר על קשרי הביטחון של גרמניה עם ישראל

ספר בנושא הנדון יצא לאור בגרמניה בספטמבר 2008 מטעם מכון למדיניות ביטחון בברלין. בספר נכללו המאמרים האלה:

תא"ל (מיל') אילן טל - התפתחות יחסי הביטחון גרמניה-ישראל - פרספקטיבה אישית.

תא"ל (מיל') אפרים לפיד - עיקרי ההתפתחות של יחסי הביטחון בין ישראל לגרמניה.

ד"ר שלמה שפירא - ידידים באפלה: העשור הראשון של שיתוף הפעולה המודיעיני גרמניה-ישראל.

שער הספר, תוכן העניינים והמאמרים באנגלית שמורים בספריית המל"מ.

פרס ביטחון ישראל לשנת 2008

טקס הענקת פרס ביטחון ישראל לשנת 2008 התקיים ב־1 ביולי במעמד נשיא המדינה שמעון פרס, שר הביטחון אהוד ברק, סגן שר הביטחון מתן וילנאי, מנכ"ל משרד הביטחון תא"ל (מיל') פינחס בוכריס, הרמטכ"ל רא"ל גבי אשכנזי ומכובדים נוספים. פרס ביטחון ישראל הוענק השנה לארבעה צוותים שנבחרו על ידי שר הביטחון:

- לצוות של המוסד למודיעין ותפקידים מיוחדים, על מבצע יוצא מגדר הרגיל במורכבותו ובנחישותו, המיושם בטכנולוגיות מתוחכמות ואשר אפשר הישגים בעלי תרומה מכרעת לביטחון הלאומי של מדינת ישראל.
- לצוות של יחידת איסוף טכנולוגית באגף המודיעין, על פיתוח ויישום של מערכת המהווה הישג טכנולוגי והישג מודיעיני יחידים בסוגם. השימוש המבצעי במערכת זו הניב במישרין הישגים ערכיים מרחיקי לכת בתרומתם לביטחון המדינה.
- לצוות של יחידת איסוף טכנולוגית באגף המודיעין, על הישג טכנולוגי ומבצעי יחיד במינו שתרומתו לביטחון המדינה לא תסולא בפז.
- לצוות של רפאל, מפא"ת וח"א, על פיתוח וייצור של מערכת נשק "ברד פלדה".

ד"ר שמעון אביבי - זכה בפרס ראש הממשלה

ד"ר שמעון אביבי, ראש ועדת קרנות הנצחה במרכז למורשת המודיעין, זכה בפרס ראש הממשלה לשנת תשס"ח (2008) להנצחת זכרו ומורשתו של ראש הממשלה משה שרת. הפרס הוענק לד"ר אביבי על ספרו **טס נחושת - המדיניות הישראלית כלפי העדה הדרוזית 1948-1967**, המנציח את מדיניותו של משה שרת ז"ל כלפי הערבים והדרוזים במדינת ישראל. הפרס הוענק בטקס הממלכתי להנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה שהלכו לעולמם, שהתקיים ב־6 באפריל 2008 בבית הנשיא, במעמד נשיא המדינה וראש הממשלה.

פרופסור נוגה אלון - זכה בפרס ישראל לחקר מתמטיקה לשנת התשס"ח

פרופסור נוגה אלון, לשעבר קצין בחיל המודיעין. במהלך שירותו הצבאי היה חלק מצוות שזכה בפרס ביטחון ישראל (1984). זכה בפרס ישראל לחקר המתמטיקה לשנת התשס"ח.

אבנר ירון - זכה בפרס אח"י

אבנר ירון, לשעבר איש 8200 (ש.מ.2) ו'המוסד', זכה בפרס האגודה לאקדמאים יוצאי בבל ובפרס אח"י (האגודה לקידום המחקר, היצירה והאמנות) על הטרילוגיה שפרסם **כנוורת בבל** (הוצאת אל"ה, איתור לוחמי המדינה, 2008). הספרים עוסקים בתולדות יהדות עיראק: הראשון - **נופים מחיי יהדות בבל**, 2600 שנות גלות; השני, **הריסות בבל**, עוסק בקורות יהודי עיראק בשנים הקשות 1941-1951; והשלישי, **הפריחה בישראל**, עוסק בעלייתם של יהודי עיראק למדינת ישראל ותרומתם המשמעותית לתקומתה ולצמיחתה*.

עמי אלעזרי - איש השנה המשפיע על הסביבה

עמי אלעזרי, בוגר 8200, מנכ"ל חברת מילניום הישראלית המתמחה בתחום האנרגיה הסולארית, ויועץ לשוק האירופי בנושא אנרגיה, נבחר על ידי 'דה-מרקר' לאחד משבעת אנשי השנה המשפיעים ביותר על הסביבה בישראל בשנת 2008.

"ידעת" - חברת סארט־אפ מצליחה

ידעת (YaData), חברת סארט־אפ ישראלית שחברים בה בוגרי 8200, נרכשה על ידי חברת מיקרוסופט תמורת עשרות מיליוני דולרים. אחד ממקימיה, ד"ר ישי אורן, בוגר 8200 וד"ר למתמטיקה, זכה בפרס ביטחון ישראל.

מדור "מודיעין", נועד לשמש במה למחשבת המודיעין ולדיסציפלינה של עשיית המודיעין בהקשרי הביטחון הלאומי, על מגוון הדעות הרווחות בארץ ופעמים גם בעולם. העשרת מרכיבים אלו ב"במה לוויכוח" תתרום ותסייע לביטחון הלאומי. בכל גיליון יהיו שני מאמרים, כל אחד בן כ-2,400 מילים. המאמרים יהיו בנושא אחד והדעות שיציגו שונות זו מזו, או כל מאמר ידון בנושא אחר.

הנחיות לכתיבת מאמר

החומר שייכלל במאמרים יקיף את כל תחומי המודיעין ואתגריו (תורת המודיעין על כל רבדיה, הערכה ומחקר, איסוף על כלל סוגיו, טכנולוגיה, מודיעין מסכל, ארגון ושיטות, הדרכה והכשרה, כוח אדם, יחסי גומלין עם קברניטים, מודיעין קרבי, השוואה עם שירותים אחרים וכיוצא באלו). המאמרים יכולים לעסוק בעבר, בהווה ובעתיד (עם הרלוונטיות המתבקשת); אופיים יכול להיות הגותי-תאורטי, כמו אופי מעשי השאוב מהמציאות היום-יומית. לא תוטל שום צנזורה על האוריינטציה של המאמר. הקריטריון המרכזי בפרסום מאמר יהיה איכותו. כל המעוניינים בפרסום מאמר יפנו לעמוס גלבו. פקס 03-5341743; דוא"ל: amos39@012.net.il.

בגיליון זה שני מאמרים העוסקים בסוגיית המודיעין והאתגר הפלסטיני. המאמר הראשון הוא פרי עטו של אל"מ (מיל') אפרים לביא, שהיה יועץ לעניינים ערביים במנהל האזרחי וראש הזירה הפלסטינית בחטיבת המחקר באמ"ן. במאמרו הוא מעלה טענות קשות על תפקודו של המודיעין, ובעיקר חטיבת המחקר של אמ"ן, בהתמודדות עם הסוגיה הפלסטינית בכלל ועם האינתיפאדה השנייה בפרט. המאמר השני הוא פרי עטו של תא"ל (מיל') יוסי קופרוסר, שהיה קמ"ן פיקוד המרכז וראש חטיבת המחקר באמ"ן (בתפקידו זה שימש תקופה מסוימת כמפקדו של לביא כראש הזירה הפלסטינית), והוא עוסק במודיעין לקראת האינתיפאדה השנייה ובמהלכה. זהו מאמר תגובה למאמר לביא, ובו קופרוסר מעלה טיעוני נגד לטענותיו של לביא ומנסה להראות שהן שגויות ומופרכות.

מודיעין מודיעין מודיעין מודיעין מודיעין מודיעין

עבודת המודיעין בזירה הפלסטינית

הערכה ביקורתית

אל"מ (מיל') אפרים לביא **

מאז קיץ 1994 ניצב אמ"ן בפני אתגרים מודיעיניים ייחודיים לזירה הפלסטינית. גיבוש מדיניות חוץ וביטחון לישראל בנושא "המדינה שבדרך" הפלסטינית חייב התארגנות איסופית ומחקרית שתאפשר להציג הערכה מודיעינית שלמה ואינטגרטיבית בפני מקבלי ההחלטות. חלוקת העבודה בין אמ"ן לשב"כ בנושא הפלסטיני בחמש השנים הראשונות להקמת הרשות (1994-1998) הוגדרה בהסכם ("מגנה כרטא") שאישר הדרג המדיני. הדיונים סביב הסכם זה התקיימו בהנחה שאין לראות ברשות מדינת יעד. תחומי סיכול הפח"ע והחתרנות המדינית וכן מחקר גופי המודיעין הפלסטיניים הופקדו בידי השב"כ. נגישותו לשטח ולאוכלוסייה הפלסטינית הבטיחו שימשיך להיות דומיננטי בתחום היומינט. מחקר כוחות הביטחון הפלסטיניים הופקד בידי אמ"ן. בנושא ההתרעה הוגדרה לאמ"ן ולשב"כ אחריות משותפת

התחדדה נוכח האפשרות כי ההנהגה הפלסטינית תממש את איומה להכריז באופן חד-צדדי על מדינה אם המור"מ המדיני יגיע למבוי סתום ולפי ההערכה שיייתכן משבר אסטרטגי שיתפתח לאיום ביטחוני על ישראל. לפיכך תבעה ראשות אמ"ן להתייחס לרשות כאל מדינת יעד ולקבל אחריות כוללת על הערכת המודיעין בעניינה.

כדי לממש אחריות מודיעינית כוללת נזקק אמ"ן לפתח יכולות איסוף ומחקר מתאימות, ולגשר בתוך זמן קצר על פערי כיסוי חמורים שנפערו בשנים הראשונות ליישום הסכמי הביניים. חטיבת המחקר לא הבחינה באותה העת בחשיבותו של תנזים-פתח מן ההיבט הביטחוני, ועל כן לא עודדה את האיסוף והמחקר אודותיו; מנגנוני המודיעין הפלסטיניים לא נחקרו באמ"ן, אף כי שימשו כגופי ביטחון ששמרו על יציבות המשטר והיו בעלי פוטנציאל להשפיע על המציאות הפוליטית והביטחונית; המעקב אחר החברה הפלסטינית והלכי הרוח שהתפתחו בה נשען בעיקר על

פערי כיסוי ושאלת

האחריות המודיעינית הכוללת

הכנות הרשות הפלסטינית במהלך 1998 לקראת ההכרזה על מדינה חיזקו את מרכיביה האזרחיים והצבאיים וחיבו להתייחס אליה כאל מדינת יעד מבחינה מודיעינית. נדרשו מעקב רצוף ומחקר מעמיק אחר מהלכי הרשות בתחום המדיני והביטחוני-צבאי וכן נדרש ניתוח התהליכים הפוליטיים, החברתיים והכלכליים המתרחשים בה. בה בעת נדרש להעמיק את הכיסוי על ארגוני האופוזיציה שהתנגדו לתהליך המדיני מראשיתו, בייחוד חמאס שבנתה את עצמה כאלטרנטיבה לרשות. המשא ומתן המדיני על הסדר קבע שעמד להיפתח חייב את אמ"ן לספק הערכות באשר לעמדות ההנהגה הפלסטינית וכוונותיה בתהליך המדיני.

ראשות אמ"ן עמדה על הצורך לשנות את הסכם ה"מגנה כרטא" ולהתאימו למציאות החדשה. חיוניות השינוי

* לשעבר ראש חטיבת המחקר באמ"ן; amos39@012.net.il

** מנהל מרכז תמי שטיינמיץ למחקרי שלום ועמית-מחקר במרכז דיון באוניברסיטת תל אביב. לאחרונה השלים עבודת דוקטורט בנושא החברה הפלסטינית. שירת כקצין ביחידה 8200; היה יועץ לענייני ערבים במנהל האזרחי ושימש ראש הזירה הפלסטינית בחטיבת המחקר באמ"ן בשנים 1998-2002; lavie@actcom.co.il

דוחות המנהל האזרחי. קוצר ראייה זה הותיר את עיקר האיסוף והמחקר על תנזים-פתח ומנגנוני המודיעין בידי השב"כ, ומנע פיתוח יכולות עצמאיות באמ"ן לכיסוי התחום החברתי-תרבותי הפלסטיני.

לאמ"ן נדרשו אפוא זמן ומשאבים והוא נדרש ליישב מחלוקות עם ראשות השב"כ, שהתנגדה להגדרת הרשות כמדינת יעד. לדעת השב"כ, האחריות על ההערכה הכוללת בתחום הפלסטיני טוטל אמנם על אמ"ן, שעסק במחקר הצבאי של כוחות הביטחון הפלסטיניים, אך בתחומים אחרים תפקיים "אחריות מודיעינית מקבילה", כמו בתחום המדיני הנוגע להערכת מדיניותו של ערפאת ומהלכיו. השב"כ טען שבתחום זה מדובר באחריות קברניט שבסמכותו לברור ולקבל את הערכת אחד הארגונים. ראשות השב"כ דרשה אחריות מודיעינית מקבילה גם בעניין תנזים-פתח ועמדה על זכותה לתת, במקביל לאמ"ן, התרעה על התפתחות עימות מזוין או הפרות סדר עממיות.

מציאות זו בתחומי האיסוף והמחקר של הזירה הפלסטינית הייתה בעוכרי אמ"ן. אף שביקש לעצמו אחריות מודיעינית כוללת, הרי יכולתו לעקוב אחר התהליכים הפנימיים שהתחוללו בחברה הפלסטינית תחת השלטון העצמי ולהתריע על התפתחות הפרות סדר והפגנות המוניות, הייתה מוגבלת מאוד. ראשות אמ"ן גם לא יכלה להבטיח ששב"כ ינהיג שקיפות מלאה בשיתופו בידיעות, באופן שיאפשר לאמ"ן לתפקד כגורם המתריע על התפתחות עימותים. כמו כן, לא ניתן היה להטיל על גורמי המנהל האזרחי אחריות מודיעינית מחייבת בנוגע למחקר החברה הפלסטינית. מצב זה תרם לכך שברגעי האמת והמבחן שניצבה בהם ישראל ביחסיה עם הפלסטינים, לא סיפק אמ"ן התרעות והערכות מתאימות למקבלי ההחלטות¹.

קונספירציה פלסטינית שנחשפה או קונספציה ישראלית שהתקבעה?

חטיבת המחקר סיפקה התרעה אסטרטגית לפרוץ עימות עם הפלסטינים בקבעה כי שנת 2000 תהיה "שנת הכרעה בין הסדר למשבר". בהערכת המודיעין נאמר שאם ערפאת ישתכנע שאין בכוחו להגשים את יעדיו האסטרטגיים בדרך המו"מ, הוא עלול לפנות למשבר באמצעות הכרזה חד-צדדית על מדינה. על-פי הערכה זו הונחה צה"ל להתכונן לעימות צבאי מוגבל. ואולם האינתיפאדה שפרצה בספטמבר 2000 הייתה ספונטנית ועממית, שחטיבת המחקר לא עמדה על תהליכי התהוותה ככזו ולא התריעה עליה².

בפרסומי החטיבה נקבע שהאינתיפאדה פרצה מלמטה כביטוי לתסכול מצטבר בחברה הפלסטינית ממדיניות הפנים של ערפאת ומכך שלא ראתה את פירות תהליך אוסלו, וכי

ערפאת "רכב" על הגל כדי לבלום את הביקורת מבית ולכפות על ישראל להגמיש את עמדותיה במו"מ המדיני. הערכות דומות פרסמו גם גורמי המחקר של השב"כ ו"המוסד"³. בחודשים הראשונים של 2001 קבעה החטיבה בפרסומיה כי ערפאת נמנע מלעודד רגיעה מתוך ציפייה שהעימות יגרום לבנאום הסכסוך, כאלטרנטיבה לתהליך המדיני שנפסק. החטיבה העריכה שערפאת יתקשה לשלוט שליטה מלאה ולאורך זמן על "גובה הלהבות", בייחוד בהיעדר הישג או תוחלת מדינית, וציינה שטמון בכך פוטנציאל להידרדרות והסלמה⁴.

ואולם, בהצגה בעל פה בפני הדרג הצבאי והמדיני וכן בהתבטאויות פומביות, הוצגה תמונה שונה. לפי אותה תמונה, ערפאת דחה את הצעות ישראל במו"מ ויצא למלחמה שהוא תכנן וזים כחלק מתכנית הונאה שנועדה להכריע את ישראל באמצעות זכות השיבה והיתרון הדמוגרפי ולכונן את פלסטין השלמה. ההסלמה שחלה בעימות הוצגה כפנייה למלחמה כוללת שבמסגרתה כל האירועים נשלטים ומוכוונים בידי ערפאת. תמונה זו הלמה את דעתו של הדרג המדיני⁵, נתפסה כמהימנה ושימשה בסיס למדיניות הממשלה וצה"ל בשנים הבאות.

הניסיון לקבוע כאילו עלה בידי אמ"ן לחשוף ולהתריע בזמן על הקונספירציה המדינית והצבאית של ערפאת ולחלץ את ישראל מאסון כבד - טשטש את העובדה שלא ניתנה התרעה על פרוץ האינתיפאדה. ההערכות בדבר כוונות הזדון של ערפאת ניתנו בדיעבד, ולא היה להן כאמור ביטוי בפרסומי חטיבת המחקר⁶. היה בכך משום טיפוח קונספציה שנהפכה לדוגמה ואשר תרמה לניתוב הקברניט לנקיטת מהלכי כוח והפקיעה ממנו, לפחות להלכה, מגוון אפשרויות לקביעת מדיניותו. האמת המקצועית המודיעינית, כפי שהתבטאה בפרסומי המחקר, הייתה שקיים בסיס מסוים להסדר קבע על-פי התנאים הפלסטיניים: מדינה ריבונית ובת-קיימא בגבולות '67 ונכונות לפשרות בסוגיות הליבה האחרות.

זאת אף זאת: חטיבת המחקר התעלמה ממשמעותן של גמישויות שחלו בעמדות הפלסטינים במהלך המו"מ על הסדר הקבע. גמישויות אלו כללו בין השאר נכונות לתיקונים טריטוריאליים בקווי '67 כדי לאפשר גושי התנחלויות, חלוקת ירושלים שלא על בסיס גאוגרפי אלא על-פי הדמוגרפיה, הסכמה לפירוז המדינה וגמישות ביישום פתרון בעיית הפליטים. החטיבה גם לא הבהירה לדרג המדיני שגמישויות אלו לא עמדו במבחן מעשי משום שהמו"מ לא מוצה והופסק רק בגלל הבחירות בישראל. החטיבה לא התריעה מפני ההשלכות ההרסניות על יחסי ישראל והפלסטינים בשל הוואקום המדיני המכוון שיצרו ישראל וארצות הברית בהסתירן את הצעותיהן במו"מ ובהטילן על

1. בשיח הציבורי בישראל הושמעו גם טענות בדבר הערכות מודיעין מופרזות ומוטות, שפגעו בתהליך קבלת ההחלטות של הקברניט בהתווית מדיניותו כלפי הפלסטינים.

2. בחודשים הראשונים של העימות פעל צה"ל בהשפעת לקחי מנהרת הכותל (קיץ 1996) ואירועי "יום הנפכה" (מאי 2000). התפיסה המבצעית קבעה שבמקרה של התלקחות מכוונת מצד הרשות הפלסטינית, ייגבה ממנה "מחיר כבד" כדי "לעצב את המציאות" ולקטוע את העימות בעודו באבן. היה בכך כשל חמור הן בהבנת מהות העימות כהתפרצות עממית שהחלה מלמטה והן במענה המבצעי שניתן לו.

3. על ההערכות הדומות בנושא זה בכל קהילת המודיעין ראה מאמרו של איש המחקר ב'מוסד' באותה עת, יוסי בן ארי: "ערפאת אינו אשם", הארץ, 6 באפריל 2006.

4. הערכה זו היא שהתאמתה: ככל שהעימות התרחב והסלים, כך הלכה והתרופפה השליטה המרכזית של ערפאת והרשות, שנגררו אחר ההתרחשויות. בד בבד, תפיסת צה"ל של גביית "מחיר כבד" כדרך אפקטיבית להכיל את העימות - הניבה תוצאה הפוכה ותרמה להתמשכות העימות וליציאתו מכלל שליטה. בטטח נוצר אקלים של עימות מתפשט, ובתוכו פעלו התארגנויות טרור רבות שכבר לא היו זקוקות להכוונה מגבוה והתירו כל רסן.

5. בכנס שהתקיים באוני' תל אביב (16-18 ביוני 2003) אמר אהוד ברק: "ערפאת אינו מאמין בשתי מדינות לשני העמים... (כוונתו) להשתלט על ישראל על ידי יישום זכות השיבה ובאמצעות ערביי ארץ-ישראל"; בריאיון למעריב (5 באפריל 2004) אמר ברק: "... ערפאת לא מנסה לתקן את '67 אלא את '48 - קרי, את עצם קיומה של ישראל".

6. עמוס מלאך, "שכתוב בדיעבד", ידיעות אחרונות, 30 יוני 2004; יתר על כן, בשבועות שקדמו לעימות לא חזו הערכות המודיעין התלקחות רבתה ומערכה רחבת היקף, ולאחר שפרץ העימות נמשכה ההערכה כי ערפאת אינו מעוניין בהידרדרות לעימות כולל מחשש שישמוט את הישגיו הרבים בתהליך אוסלו.

הביטחון שלה, להתפתחויות שוטפות כמו מעקב אחר יישום הסכמי הביניים ולהיערכות למו"מ על הסדר הקבע. ערפאת "כיכב" בפרסומי המחקר, משל היה הגורם היחיד שהכתיב את ההתפתחויות בזירה הפלסטינית. תרומתן של האוכלוסייה והאופוזיציה להתרחשויות נדמתה שולית וזניחה. הנטייה בעבודת המחקר לעסוק בהתפתחויות בהקשרן המידי ולהימנע מניתוחים אסטרטגיים לצורך חיזוי תהליכים בטווח הבינוני והארוך, נמשכה גם לאחר עידן ערפאת. התוצאה: נוצרו קשיים בחיזוי התפתחויות כמו הגברת איום הטרור מרצועת עזה לאחר הנסיגה ממנה באוגוסט 2005; המהפך השלטוני שהעלה לראשונה את חמאס לשלטון בבחירות הכלליות בינואר 2006; והשתלטות חמאס על רצועת עזה ביוני 2007.

עקב קשיים חוזרים ונשנים אלה בהבנת הגורמים המניעים את האוכלוסייה הפלסטינית, וה"אכזבה" של החוקרים מכלי הניתוח הכמותיים (בעיקר סקרי דעת קהל), נעשה בחטיבת המחקר ניסיון לאמץ כלים "איכותניים" שיסייעו להבין טוב יותר ואף לחזות התפתחויות בחברה. ואולם ניכר שהניסיון נעשה באופן מכני, ללא הבנת מערכת הזיקות של חברה לשלטון וביישום לא מבוקר של מונחים אנליטיים. חוקרים חסרי הכשרה בשיטות מחקר הופנו לאנשי אקדמיה בבקשה לקבל הדרכה מהירה בעבודה עם קבוצות מיקוד ובעריכת ראיונות עומק, למרות העובדה שאי אפשר ליישם שיטות איכותניות "מעבר לגבול", בתנאים של חברות אנטגוניסטיות זו לזו. ובכלל, אין בנמצא "כלי" אולטימטיבי להבנת הצד השני מלבד מחקר מעמיק ושיטתי, שגם הוא יספק תחזיות מדויקות חלקיות בלבד, שכן בני אדם אינם פועלים על-פי מודלים.¹⁰

בסופו של דבר, גורמי המחקר הכירו באילוצי המחקר החברתי והבינו שאין מנוס מלימוד יסודי של מבנה החברה הפלסטינית ושל תהליכי העומק שהתפתחו בה בעשורים האחרונים, הן לצורך הסבר ואישוש של ממצאים ומסקנות והן לצורך זיהוי מגמות חברתיות-תרבותיות-פוליטיות. כך הובן, למשל, כי ניתוח והסבר של אירועים והתרחשויות כמו מהפך שלטוני, ושל התנהגות חברתית כמו תמיכה בעימות אלים או לחלופין בתהליך מדיני - חייבים להיעשות מתוך התייחסות לקונטקסט ההיסטורי של הסכסוך, שהחברה היא שחקן מרכזי בו.

סיכום והערכה

הסוגיות המודיעיניות שנדונו במאמר זה ממחישות את הרגישות הכרוכה בעיסוקם של גורמי המודיעין הצבאי בהערכות בעלות רגישות מדינית ופוליטית גבוהה, כמו בנושא הפלסטיני. על גורמים אלה מוטלת חובת הזהירות למנוע הטיות, לדבוק באמות מידה מחקריות מקצועיות, לא לשפוט את עמדות היריב בראייה פוליטית ישראלית ולא להשתלב בשיח אידאולוגי ופוליטי. כך למשל ב"תורה שבעל-פה" שהשמיעה החטיבה, היא נתנה למעשה גיבוי לעמדה פוליטית הטוענת כי תהליך אוסלו היה מחדל היסטורי, ושלה עמדה פוליטית נגדית שלפיה התהליך היה ניסיון

ערפאת את האחריות הבלבדית לאי-השגת הסכם.⁷ החל בפברואר 2001, משהופסק המו"מ המדיני, פעל צה"ל לפי הנחת עבודה שהושפעה מהקונצפציה ולפיה הפלסטינים אינם מעוניינים בהסכם, וגיבש מדיניות צבאית שדגלה בהפעלת כוח רב על מנת להכשיל את כוונות ערפאת ולהמחיש להנהגה ולציבור הפלסטיני את "מחיר ההפסד". חטיבת המחקר לא התריעה על השלכות היד הקשה ומנופי הלחץ שהפעיל צה"ל כלפי האוכלוסייה ומנגונו הביטחון הפלסטיניים, שרובם לא נטלו חלק בעימות. היא לא התריעה מפני הזעם ותחושות הנקם בחברה הפלסטינית, שגרמו למתן לגיטימציה לתופעת המתאבדים, ולא העריכה כי זו תתפשט לשורות הפלגים החילוניים.

למרות עצמאותם של גורמי הטרור הפלסטיניים, שפעלו בסיוע גורמים חיצוניים, התקבעה ההערכה (כ"תורה שבעל-פה") כאילו הבעיה כולה ממוקדת במנהיג. הדבר תרם לפרסונליזציה של הסכסוך ולהסתכלות שטחית ופשטנית במהותו. הקישור הישיר המוחלט של המתרחש עם אישיות ערפאת עיוות את הבנתם של שורשי המשבר והגורמים שהזינו את התמשכותו. הדבר הביא לידי התעלמות מסכנות הנובעות מהיעדר תוחלת מדינית ומפגיעה מתמשכת ברשות ובמערך הביטחון ומתליית תקוות שווא ב"יום שאחרי ערפאת" ובהנהגה אחרת. בתאוריה "ערפאתוצנטרית" זו היה כדי לקבע את הקונצפציה, ומבין שורותיה בצבץ גם הפתרון המתבקש לכאורה: סילוק ערפאת יפתור את הבעיה.

על כך נוספה העובדה שאמ"ן חרג מייעודו בהצטרפו באינתיפאדת אל-אקצא למסע ההסברה של הדרג המדיני נגד ערפאת והרשות הפלסטינית.⁸ ראשות אמ"ן (גוף ממונה) ראתה בהשתלבות במאמץ ההסברתי של הממשלה (גוף נבחר) אינטרס לאומי מובהק וחלק בלתי נפרד מהמאבק בטרור. היא שירתה את מדיניות הממשלה בהציגה את העימות לא במונחים של סכסוך ריאלי-פוליטי לאומי אלא כ"טרור פלסטיני ממלכתי" שיעדי אידאולוגיים-אבסולוטיים: מימוש "תורת השלבים" והקמת "פלסטין השלמה".⁹ גורמי המחקר פיתחו את המושג "מודיעין להפללה" ופרסמו ניירות גלויים נגד הרשות הפלסטינית וערפאת (כמו "הספר הלבן").

אתגרי המחקר החברתי-תרבותי

החברה הפלסטינית היא שחקן מרכזי בהתפתחויות המדיניות והביטחוניות העיקריות בסכסוך הישראלי-פלסטיני בשני העשורים האחרונים, והיא יעד ראשון במעלה לכיסוי ולמעקב מודיעיני. כאמור, בשנים הראשונות להקמת הרשות הפלסטינית נעדר אמ"ן יכולות איסופיות ומחקריות בתחום זה. המחקר הבסיסי החברתי נסמך בעיקר על דוחות קציני המנהל האזרחי, שלא היו גורם מודיעיני מקצועי. המחקר החברתי לא קיבל הכרה ומקום עצמאיים לצד המחקר המדיני והביטחוני השוטף, והדבר פגם ביכולת לעקוב אחר תהליכי עומק בחברה כדי להתריע על התפרצות אפשרית מלמטה או כדי לעמוד על מגמות כמו אסלאמיזציה. הקשב המודיעיני העיקרי ניתן להנהגת הרשות ולמנגונו

7. הצהרות הממשלה החדשה בישראל (ליכוד), כי אין ככוונתה לחזור לנקודה שבה הופסק המו"מ בטאבה ושאינו יתחדש המשא ומתן היא תציע 42 אחוז בלבד משטחי הגדה המערבית, הובנו בקרב הפלסטינים כסגירת האופק המדיני בפניהם והן דחקו אותם להמשך האינתיפאדה.

8. אלוף בן, "אמ"ן כתועמלן של הממשלה", הארץ, 6 בפברואר 2003.

9. הצגת הסכסוך באופן זה הייתה מנוגדת וסתרה את הערכות המודיעין שקבעו כי הזרם המרכזי הפלסטיני והנהגתו לא ראו ב"תורת השלבים" תכנית מדינית ריאלית להשבת "פלסטין השלמה" גם לאחר שיושג הסדר קבע. ההפך: ההערכות הצביעו על המרחק שעשתה ההנהגה לכיוון פשרה היסטורית עם ישראל, והן נשענו בין השאר על עובדות התנגדותה התמידית והנמשכת של האופוזיציה החילונית והדתית לזכותו של אש"ף לוותר על חלקים מפלסטין.

10. השאיפה לעבור למחקר איכותני בשל האכזבה מן המחקר הכמותי העידה על היעדר הבנה בקרב גורמי המחקר של שני סוגי המחקר גם יחד. להבדיל ממאפייני עבודת המודיעין השוטף (מיקוד, אפיון נקודתי, מיידיות וטווח קצר), הרי באופן עקרוני מחקר חברתי מחייב הן מחקר כמותי והן מחקר איכותני (שהוא בעל אופי אנתרופולוגי). שני סוגי המחקרים משלימים זה את זה ונשענים על אותם בסיסי ידע.

להסדר מדיני ופרוץ האינתיפאדה; הקושי להכיר בעובדה שלא ניתנה התרעה להתקוממות העממית; הנכונות להפוך את אמ"ן מגוף מקצועי אובייקטיבי המנתח ומעריך את היריב בלבד, לכלי המשמש גם לצורכי הסברת מדיניותו של הקברניט.

למרות עצמאותם של גורמי הטרור הפלסטיניים, שפעלו בסיוע גורמים חיצוניים, התקבעה ההערכה ("תורה שבעל-פה") כאילו הבעיה כולה ממוקדת במנהיג

בתחום המחקר החברתי-תרבותי נעשה בשנתיים האחרונות מאמץ ראוי להתגבר על "תבניות" שנוצרו בעבודת המודיעין, כמו טיפול בנושאים שוטפים המטשטשים את ראיית התהליכים וגורמי היסוד ומקשים את הבנתם, וכן הישענות יתרה על חומר מודיעיני ממקורות מסווגים. המחקר הבסיסי על החברה הפלסטינית מקבל כיום הכרה ומקום עצמאי לצד המחקר המדיני והביטחוני השוטף. הוא מסתייע במגוון רחב של מקורות גלויים המהווים כלי ביטוי עיקרי של החברה.¹³

חיובי שהוחמץ. על גורמי המודיעין הצבאי לזכור שהערכה מוטעית או מוטית עלולה להתאמת, שכן דרך הפעולה שתנקוט ישראל מתוקפה של אותה הערכה יכולה להביא לידי התגשמותה (בבחינת תחזית המגשימה את עצמה). כך לדוגמה, ההערכה כי "אין עם מי לדבר ואין על מה לדבר" הייתה מוטעית מכיוון שאמת המידה לאימוצה הייתה דחיית העמדה הישראלית במו"מ. כאשר הפעילה ישראל את כוחה מתוקפה של הערכה זו, היא ביטלה כל הבחנה בין חמאס לבין פתח ויצרה ריק שלטוני שאימת בסופו של דבר את ההערכה.

לעתים אמנם יקרה שלראשות אמ"ן או המחקר תהיה הערכה שונה מההערכה של גורמי המחקר. הדבר ייתכן כאשר שתי ההערכות עולות בקנה אחד עם כל העובדות ושתייהן ניתנות להפרכה. במקרה כזה, על קצין המודיעין הבכיר להכיר בכך שאין ביכולתו להכריע בין שתי ההערכות האפשריות, להציג את שתייהן לקברניט ולהעביר את ההחלטה לידיו. נקטת דרך פעולה כזו לא תיחשב להתחמקות קצין המודיעין מאחריות מקצועית להערכות הניתנות. הקברניט, שהאחריות הכוללת מוטלת על כתפיו, יכול להעריך לפי שיקולים ואינטרסים לאומיים את מידת הסיכון למדינה במקרה של טעות בהערכה. בנושא הפלסטיני נזנחה מידת הזהירות כאשר ננקטה טכניקה של הצגת שתי הערכות סותרות בו־זמנית: האחת, חסרת תוקף, הוצגה באופן פרונטאלי לקברניט ובפומבי ("תורה שבעל-פה"); והאחרת, בת־תוקף, הופיעה בפרסומי המחקר ("תורה שבכתב"). דרך זו הייתה פגומה מבחינה מקצועית וערכית והייתה למעשה סוג של הטיה: היא גרמה להסחת דעתו של הקברניט מהערכות החטיבה הכתובות, שהתבססו לאורך זמן על מידע אמין ובדוק.

שילוב אמ"ן במאמץ ההסברה של ממשלת ישראל פגע באמינותו המקצועית ופגם ביכולתו להציג הערכות חסרות פניות למקבלי ההחלטות. נוצרו תנאים לכשלי מחקר מקצועיים חמורים, כמו הטיית המודיעין לצורך הצדקת הקונצפציה המותאמת למדיניות הקברניט, דבקות עיקשת בקונצפציה והתעלמות מהצורך לבחון תדיר את תקפותה לאור מידע אמין. כך למשל גרסאות חקירה של בכירי תנזים-פתח שנעצרו במהלך "חומת מגן" הפריכו לחלוטין את הקונצפציה אך לא זכו להתייחסות מחקרית הולמת. הדבקות בקונצפציה מנעה בתורה יכולת לזהות הזדמנויות ביטחוניות, כמו ניסיונות אותנטיים שעשו הפלסטינים כדי לצמצם את העימות¹¹, והזדמנויות מדיניות, כמו יוזמת השלום הערבית¹², ולהצביע עליהן כנדרש בפני מקבלי ההחלטות. אף שמחלקת בקרה באמ"ן שבה והזהירה מפני שבירת העיקרון של הפרדה בין מודיעין להסברה ועמדה על נזיקה - לא בא הדבר על תיקונו. לדעתך, אין במידתיות ובאמצעי הזהירות הנקטים לאחרונה ביישומה של מדיניות זו כדי למנוע כשלי מחקר מקצועיים מסוג זה.

הצגת שתי הערכות סותרות בו־זמנית והפיכת אמ"ן לגוף המבצע פעולות בעלות אופי הסברתי-תעמולתי, העידו על כשל מקצועי-ארגוני ועל אתיקה מקצועית לקויה. אלה באו לידי ביטוי בכמה היבטים: הקושי להודות בפני הקברניט שקיימות שתי הערכות אפשריות בעניין נסיבות אי־ההגעה

11. ההנהגה הפלסטינית עשתה ניסיונות אחדים במהלך 2001, שחלקם הוכתרו בהצלחה יחסית, להביא לידי צמצום העימות. ניסיונות אלה לא זכו להכרה מצד הדרג הצבאי בישראל ופורשו כמהלכי סרק טקטיים. לפיכך לא נוצרה דינאמיקה חיובית לעידוד ולביסוס של ניסיונות ההרגעה באמצעות מהלכים של ישראל, כמו הצגת תוחלת ביטחוניית ומדינית. כך למשל הריגתו של פעיל תנזים-פתח ראא'ד כרמי, בשלהי 2001, קטעה הפוגה שנמשכה שבועות מספר. למעשה, זיהוי הזדמנויות ברמה המבצעית-אופרטיבית הוא שקבע ועיצב את המציאות בשטח, בלי שיינתן משקל להשלכות ולתוצאות האסטרטגיות הנובעות מכך.

12. יוזמת השלום הערבית ממאָרס 2002, שהפלסטינים אימצוה, נדחתה על ידי ישראל למרות מעשיותה והישענותה על עמדה ערבית קולקטיבית. משמעות היוזמה הייתה שהצד הערבי והפלסטיני היו מעוניינים לעלות על פסים של פתרון הסכסוך במקום להמשיך לעסוק בניהולו בלבד.

13. מקורות אלה כוללים אתרי אינטרנט ופרסומים שוטפים של גורמי הכוח הפוליטיים, עיתונות מקומית וכן תחנות רדיו וטלוויזיה ממלכתיים ופרטיים.

על הערכת המודיעין ערב האינתיפאדה השנייה

תגובה למאמרו של לביא

תא"ל (מיל') יוסי קופרוסר*

האם נכון לקבוע שהעימות עם הפלסטינים פרץ באופן ספונטני?

הטענה המהותית העיקרית שמעלה המאמר של לביא היא שהגורם המרכזי, ולמעשה הבלבדי, לפרוץ האינתיפאדה השנייה היה הצטברות של זעם ותסכול בציבור הפלסטיני; האינתיפאדה פרצה והתנהלה באופן ספונטני לגמרי ולהנהגה הפלסטינית בראשות ערפאת לא היה קשר לכך. למיטב שיפוט, בהציגו טענה זו כצודקת ונכונה בדיעבד, לביא נופל בדיוק לליבת המלכודת שהוא מציע להיזהר ממנה בדברי הסיכום שלו - קר, חובת הזהירות למנוע הטיית, לדבוק באמות מידה מקצועיות, לא לשפוט את היריב בראייה פוליטית ישראלית ולא להשתלב בשיח האידיאולוגי-פוליטי.

להלן כמה אירועים שלכל הפחות היו אמורים להטיל ספק בפסקנות שבה מציג לביא את טענתו בלי שיביא ולו תנא דמסייע אחד ממשי לפסיקתו (אעשה זאת כמובן רק על סמך חומר שכבר פורסם, אבל להוזהר ידוע כי גם במידע רגיש יותר יש עדויות רבות המחייבות הטלת ספק כזה).

ראשית, כבר בשנים שקדמו לאינתיפאדה השנייה לא חדלה "הרשות הפלסטינית" לרצות לקדם ולעודד את תפיסת המאבק המזוין הפלסטיני: הן במישור העממי וההסברתי, הן באמצעות שיתוף פעולה עם ארגוני הטרור האסלאמיים ובראשם חמאס והן באמצעות הכנת תנאים-פתיח ככוח מבצעי שיאפשר לה להתעמת עם ישראל בבוא העת², וזאת בלי שתישא באחריות הישירה לכך. אנשי כוחות הביטחון הפלסטיניים הזהירו שאין לבנות עליהם ככוח שיתעמת עם התנאים לכשזה יפעל נגדנו, והיה ברור שאין להם שום כוונה לפעול נגד הטרור.

יזכרו בהקשר זה הברחתו לרצועה של ג'יהאד אל-עאמרין³ בשיירתו של ערפאת במאי 94'; נאום הג'יהאד של ערפאת ביוהנסבורג; החלטת ערפאת באופן אישי שלא לעצור את מוחמד צ'יף - למרות בקשת ישראל - ערב סדרת הפיגועים בפברואר-מארס 96'; החלטתו של ערפאת באופן אישי (שלא כעמדת יועציו) לשחרר את בכיר הזרוע החשאית של חמאס, אבראהים מקאדמה במארס 97', ולהבהיר לחמאס שיש לה אור ירוק לחידוש הפיגועים (התוצאה המיידית הייתה הפיגוע בקפה אפרופו בתל אביב ב-21 במארס 97'); מתן נשק וכסף לפעילי תנאים בחברון ובשאר הערים ביהודה ושומרון; אירועי שבוע "יום הנפכה" במאי 2000 ועוד דוגמאות של הסתה במפגשים של הפתח, בכלי התקשורת ובספרי הלימוד הפלסטיניים. עמדתו של ערפאת בקמפ דייויד וקבלת הפנים הנלהבת שזכה לה בשובו משם לעזה מלמדים שלא היה לו עניין בהסדר בתנאים שהציע קלינטון.

פתח דבר וכמה הערות מתודולוגיות

מאמרו של אפרים לביא מציג כשלים ובעיות מבניים, ארגוניים, מקצועיים ואישיים, שהיקשו לכאורה על אמ"ן לתכלל כראוי את תמונת המודיעין ערב פרוץ המערכה מול הפלסטינים בספטמבר 2000; כמו כן הוא שם דגש בצורך לתת משקל רב יותר להתפתחויות הכלכליות-חברתיות ולשיקולים התרבותיים. מטרת מאמרי להגיב על טעוני מאמרו של לביא, אחד לאחד: האם האינתיפאדה באמת פרצה באורח ספונטני? האם היד החזקה שהפעיל צה"ל אכן הייתה שורש הזעם הפלסטיני? האם אמ"ן נמנע מלהצביע על הגמשות פלסטיניות? האם אמ"ן חרג מייעודו כאשר תרם למאמץ ההסברה הישראלי? האם אמ"ן אכן לא התמודד עם הנושא הפלסטיני החברתי-כלכלי? אך לפני כן כמה הערות מתודולוגיות.

הערכת מודיעין משלבת נתונים ופרשנותם עם מרכיב של הערכה, ולפיכך כמעט תמיד יש פער בין דרכי מעריכים שונים של מציאות זוהה. בין השאר משום שכל אחד מהם עשוי לפרש אותו מידע בדרך שונה ולתת משקל שונה למידע זה בהערכת המודיעין הכוללת. לפיכך, בניגוד לטענה המשתמעת מהמאמר, כי הערכת המודיעין היא מעין טכניקה שביצועה המושלם יבטיח להגיע לתוצאה נכונה כלשהי, הרי בפועל יש בה גם מרכיב מכריע של אמונות. משום כך לא בכל תחום מודיעיני יש תוצאה נכונה כלשהי שמטרת העשייה המודיעינית לגלותה. הערכת המודיעין עוסקת בפרשנות לתמונת המציאות בדרך עקיבה ומקצוענית, אך בסופו של דבר היא משקפת את ההבנה הסובייקטיבית של החוקרים את המציאות שלפניהם.

כיוון שהאחריות המקצועית המלאה להערכת המודיעין של חטיבת המחקר באמ"ן נתונה בידי ראש החטיבה, כפי שנגזר מבכירותו ומסמכותו, הרי שלא ברור על מה מלין מאמרו של לביא. בעל המאמר איננו גורס בשום מקום כי מפקדיו מנעו ממנו להביע את הערכותיו אף שלא עלו בקנה אחד עם הערכתם. ברור שכפי שהיו בזירה הפלסטינית דעות שונות, ולביא אימץ לו אחת מהן לאחר בחינה ודיון, כך גם היו פני הדברים בינו לבין הממונים עליו בחטיבת המחקר. כל עוד ראשות חטיבת המחקר הקשיבה לו, לחוקרי הזירה הפלסטינית ולגורמי מחקר אחרים - והעמידה לרשותם את כל המידע המודיעיני הרלוונטי ועודדה אותם לחשוב באופן יצירתי ועצמאי - הרי טוב שכך. אם אכן הייתה אי-התאמה בין הגרסה הכתובה לבין הגרסה הנאמרת בעל-פה, מן הסתם היא משקפת בעיה ניהולית שראוי היה לטפל בה ולוודא שהדעה שהביע רח"ט מחקר תבוא לידי ביטוי גם בכתב, אך ספק אם יש בה כדי להצביע על כשל מכון כלשהו¹.

1. בכל מקרה, לא זכור לכותב מאמר זה שהיו חילוקי דעות מקצועיים מהותיים בין לביא לרשות חטיבת המחקר, או שהיו פערים בין דרך הצגתה של הערכת המודיעין בכתב לדרך הצגתה בעל-פה.
2. הקביעות של לביא כי "חטיבת המחקר לא הבחינה באותה העת בחשיבותו של תנאים-פתיח מן ההיבט הביטחוני, ועל כן לא עודדה את האיסוף והמחקר אודותיו" וכי במציאות שנוצרה נוצר מאמ"ן לעקוב אחר ההתפתחויות החברתיות ולהתריע על הכוונה לצאת להפרות סדר - אין להן בסיס של ממש. הנושא הפנימי בכלל ונושא הפתיח בפרט נחקר והיה במעקב באמ"ן-מחקר ובפיקוד המרכז, משם יצאו התרעות על הכוונה לפתוח באירועי "יום הנפכה" ועל האפשרות שאירועים אחרי ביקור שרון יחוללו התלקחות רבתי באיו"ש, והפיקוד נערך לכך עם כוחות מתאימים. מודיעין הפיקוד התריע גם התריע באשר לאופי המדויק שיהיה לאירועים ולפיכך בוצעה היערכות הולמת בכל הנוגע לתורת הלחימה ולעזרים הדרושים לחימה מעין זו.
3. מחבל בכיר משורות הפתח ברצועה, שכניסתו לארץ נאסרה.

מחנות קיץ ברחבי הרשות.

- מהירות השיא המפתיעה שבה התארגנו כל הארגונים הפלסטיניים להוציא, כבר ב־30 בספטמבר 2000 באמצעות משרד ההסברה הפלסטיני, כרוז ראשון מטעם "הכוחות הלאומיים והאסלאמיים" הקורא להסלמת הפעילות.
- נאום ערפאת בעצרת בשכם (25 ביוני 2000) שבו איים בחידוש המאבק המזוין; התבטאויות ברגותי ב־8 במארס וב־31 ביולי 2000 שבהן הסביר כי לא ניתן יהיה להגיע להכרעה בסוגיות הסדר הקבע בלי להפעיל אלימות וכי כישלון המו"מ בקמפ דייויד פותח אפשרויות להפעלת אלימות ויש די זמן להיערך לכך.
- האש החיה שהופעלה באופן מסיבי ומאורגן בשלב הראשון של העימות במכוון מתוך האוכלוסייה האזרחית, להבדיל מפעילות עממית וספונטנית, שעיקרה הפרות סדר וזריקת אבנים או בקבוקי תבערה כפי שהיה באינתיפאדה הראשונה.

מהמעקב אחר אירועים אלה הסקנו בפיקוד המרכז שערפאת מעוניין בעימות, ואף שהוא מציג מחויבות לתהליך המדיני בה בעת הוא ממשיך להיות מחויב לתפיסת המאבק המזוין ותר אחר הזדמנות לחוללו באופן שניתן יהיה לטעון שישראל אחראית לכך. הערכה זו עמדה בבסיס ההיערכות המקפת של צה"ל והפיקוד לקראת הסלמה בדיוק במאפיינים שהתרחשו החל בסוף ספטמבר 2000.

שנית, קיימות כמה עדויות פומביות של בכירים פלסטיניים שהצהירו, הן ברמה האסטרטגית והן ברמה המעשית, שהפלסטינים תכננו והתכוונו לאירועים מסוג זה ואף יזמו אותם. יצוינו בהקשר זה דבריו של עמאד פאלוג⁴ בעצרת בעין אל־חלווה הסמוכה לצידון ב־2 במארס 2001, כי "טעות לחשוב שהסיבה לפרוץ האינתיפאדה הייתה ביקור שרון בהר הבית, שכן הדבר תוכנן מאז שובו של ערפאת מקמפ דייויד"; תיאורו של צחר חבש⁵ את אירועי קמפ דייויד, כפי שפורסמו בעיתונות הפלסטינית עשרה ימים לפני

פרשת קארין A חשפה את שיתוף הפעולה בין ערפאת לבין חיזבאללה ואיראן ואת חוסר הרצינות שבו נלחם לכאורה בטרור, והביאה לבסוף גם את האמריקנים לכלל הכרה כי האיש אינו רציני בהכרזו על רצונו בשלום

- הדרך שבה כפו פעילי התנזים החמושים על תלמידי בתי הספר להגיע לאזורי העימות עם צה"ל בשבועות הראשונים.
- התארגנות התנזים בירושלים שהביאה לידי עימות בהר הבית ב־29 בספטמבר.
- ההשתתפות המסיבית של אנשי כוחות הביטחון הפלסטיניים בפגועים, בניגוד מוחלט לטענת המאמר. יצוינו במיוחד אנשי כוח 17, משמר הנשיאות של ערפאת ובראשם מפקדם ברמאללה מחמוד דמרה, אנשי המודיעין הכללי באיר"ש בראשות מפקדם תאופיק טיראוי, ואנשי המודיעין המסכל בעזה.
- עדותו של מחמוד אל־זהאר בריאיון לאל־חיאה אל־ג'דידה

תחילת האינתיפאדה השנייה, ולפיו החלטת ערפאת לפתוח בעימות התקבלה בתום הוועידה והריאיון האחרון של פייצל חוסייני לעיתון אופוזיציה מצרי שבו הציג את מערכת הטרור כיציאה הפלסטינית מתוך הסוס הטרואני בדמות הסכמי אוסלו והקמת "הרשות הפלסטינית".

שלישית, שורה ארוכה של אירועים שקדמו לאינתיפאדה וליוו אותה כבר בתחילתה מעוררת ספק רב באשר לאמיתות הגרסה "הספונטנית" המוצגת במאמר בפסקנות. למשל:

- מסרי ההסתה שלוחי הרסן בתקשורת הפלסטינית הממסדית, שנשלטה היטב בידי ערפאת באותה תקופה.
- האימונים בנשק שאומנו פעילי תנזים בקיץ 2000 בעשרות

4. אז שר התקשורת בממשלה הפלסטינית, עצמאי שקודם לכן היה איש חמאס ובה בעת מקורב לפתח.
5. מראשי הנצים במחנה המרכזי של הפתח ומי שנחשב לאידאולוג התנועה ולאחד ממקורבי ערפאת.

נגדה. אין גם ספק שבראשית האינתיפאדה השנייה היו תגובות הציבור הפלסטיני ספונטניות במידה מסוימת. אולם, ואני קובע זאת בהדגשה מיוחדת, הצמרת הפלסטינית לא סמכה כלל על ספונטניות זו ודאגה לארגן אותה כמיטב יכולתה למן הרגע הראשון שבו התחוויר לערפאת ולמקורביו שלאירועים בהר הבית ביום שלאחר ביקור שרון במקום (שעבר בשקט, למרות כוונת הפתח לנצלו ליצירת הסלמה) יש פוטנציאל להתלקח כפי שייחלו. מדברי המאמר של לביא מתקבל הרושם שהלכי הרוח הציבוריים היו בלתי תלויים במסרי ההנהגה, בייחוד במסרי ערפאת, אך המציאות למיטב שיפוטי לא הייתה כזו.

גם אין ספק שבקרב הפלסטינים היה ועדיין ישנו זרם, שבראשו עומד אבו מאזן, הסבור שהדבקות בדרך המאבק המזוין כנתיב עיקרי, ולא כל שכן בלעדי, לקידום היעדים הפלסטיניים אינה אלא טעות וכי יש להשלים עם המציאות ולוותר על ראיית יעדים מרחיקי לכת וקשים להשגה (כמו חיסולה של מדינת ישראל) כיעדים ריאליים. אבל, גם קבוצה זו איננה מעזה להטיל ספק בלגיטימיות של הטרור הפלסטיני או של הגדרת הזכויות הפלסטיניות באופן שברור שסיכוייהן להתמשש בזמן הפוליטי הנוכחי הם מזעריים. עם זאת ברור שניסיון לעשות הכללה ולטעון שקבוצה זו, שערפאת בבירור לא נמנה עמה, היא המייצגת את הפלסטינים, הוא עיוות מרחיק לכת של המציאות.

האם אמ"ן נמנע מלהצביע על הגמשות פלסטיניות כטענת המאמר?

על-פי המאמר, אמ"ן היה שבויה בקונצפציה ולכן נמנע מלהצביע על הגמשות בעמדה הפלסטינית; לא עמד על משמעויות היד הקשה שהופעלה לטענתו נגד הפלסטינים; לא הצביע על משמעויות הפגיעה בארגוני הביטחון הפלסטיניים וגם לא על כך שעליית ממשלת שרון לשלטון ועמדותיה המדיניות נתפסו אצל הפלסטינים כסגירת הגולל על התהליך המדיני ולכן גרמו להמשך המאבק האלים. המאמר טוען שדבקות אמ"ן בקונצפציה מנעה ממנו יכולת לזהות הזדמנויות ביטחוניות, כמו ניסיונות אותנטיים של הפלסטינים להביא לידי צמצום העימות והזדמנויות מדיניות כמו יוזמת השלום הערבית. זאת רשימת האשמות נכבדה. מובן שעולה השאלה אם יש בהן משהו מהאמת. האם, למשל, באמת היו הגמשות בעמדה הפלסטינית? האם היו בכלל הזדמנויות ביטחוניות לצמצום העימות? מה שברור ובוטל לעין הוא שהרשימה שמביא המאמר משקפת היטב, אחת לאחת, את טענותיה של מגמה פוליטית מוגדרת, ושגם לו הייתה נכונה היא כמובן חד-צדדית לחלוטין ומתעלמת מסימני השאלה ומאירועים רבים הסותרים תפיסה זו.

האם חרג אמ"ן מייעודו בכך שתתם למאמץ ההסברה?

טענה כפולה מרכזית נוספת של המאמר: האחת, שאמ"ן חרג מייעודו בכך שהצטרף למסע ההסברה של הדרג המדיני; השנייה, בכך שהציג את העימות לא במונחים של סכסוך ריאלי-פוליטי אלא כ"טרור פלסטיני ממלכתי" שיעידו אידאולוגיים אבסולוטיים. נראה לי שגם כאן יוצא בעל המאמר מתוך הנחה פסקנית שידע האמת המוחלטת בידיו וכי "הרשות הפלסטינית" לא ניהלה מערכת טרור מאורגנת ומכוונת. לדעת, אמ"ן איננו גוף שיכול להרשות לעצמו לשבת במגדל שן אקדמי מחקרי. זהו גורם המחקר המודיעיני הממלכתי של מדינת ישראל וכזה, בצד הצורך לעשות הערכת מודיעין מקצועית ואובייקטיבית איכותית ולבדוק כל מידע מול המציאות בשטח (בין השאר באמצעות שימוש בכוחותינו), עליו לספק את התחמושת המודיעינית

(9 באפריל 2005) ולפיה עקב קמפ דייויד התיר אש"ף לחמאס לחדש את ביצוע הפיגועים והתנועה עשתה זאת בשם "כוחות עמל'מוח'תאר" (הגוף שנטל אחריות לכמה פיגועים בימים הראשונים לאירועים).

• ואחרון חביב, ואולי הדבר העיקרי: המסרים שהעביר מרואן ברגותי, מרגע שהחלו האירועים, שנתפסו באוזני שומעיהם כאילו באו בשם ערפאת ואשר קראו במפורש, לעתים להפתעת פעילי השטח, להמשיך ולפגוע בישראלים למרות המחיר הכבד שמשלמים הפלסטינים על כך.

האם היד החזקה שהפעיל צה"ל (כטענת המאמר) אכן הייתה שורש הזעם הפלסטיני?

גם טענה זאת מוטלת בספק רב. צה"ל נקט מדיניות זהירה בכל הנוגע להפעלת האש בראשית העימות, למרות הירי הפלסטיני המכוון מתוך קבוצות צעירים שרובם לא היו חמושים, והרוב המכריע של הנפגעים מקרב הפלסטינים היו אלה שירו לעבר כוחותינו והסיתו את ההמון. המחסומים נעשו להכרח בל יגונה נוכח ריבוי הניסיונות לשגר מחבלים וחומרי נפץ מהיישובים הפלסטיניים. אילולא היה בהם צורך ביטחוני, הם לא היו מוצבים. המקרים הרבים שנמנעו בהם פיגועים בזכות מחסומים אלה הם עדות חותכת לחשיבותם. המאמר מתעלם מכל אלה ומעדיף לקבל כפשוטה את גרסת התעמולה הפלסטינית בעניין זה.

הדברים נכונים כמובן גם לדרך שהתפתחה בה האינתיפאדה השנייה מאוחר יותר. המסמכים שהתגלו במוקטעה ברמאללה ובמפקדת הביטחון המסכל בעזה שפכו אור על מידת מעורבותם של ערפאת ומקורביו בעידוד הטרור, במימונו ובהכוונתו. פרשת קאדין A (כמו ניסיונות קודמים להבריה נשק מלבנון) חשפה את שיתוף הפעולה בינו לבין חיזבאללה ואיראן ואת חוסר הרצינות שבו נלחם לכאורה בטרור (ההצהרה על הפסקת הפיגועים ב-16 בדצמבר 2001 ניתנה בשעה שהקאדין A עמוסת הנשק עשתה את דרכה מאיראן לים התיכון דרך ים סוף) והביאה לבסוף גם את האמריקנים (ואפילו את האירופים) לכלל הכרה כי האיש אינו רציני בהכרזו על רצונו בשלום.

המקרים הרבים שבהם הופעלה "הדלת המסתובבת" לימדו על יחסו החיובי של ערפאת לטרור. הקפדתו של ערפאת להישאר לבוש בבגדי הקרב שלו ולהיחקק בתודעה הפלסטינית כשהוא קורא בקצב ובהתלהבות "מיליוני שהידים צועדים לירושלים" וסירובו להשלים עם זכותה של ישראל להתקיים בביטחון כמדינה יהודית - הצביעו על גישתו לטרור. בריאיון חושפני שנתן באפריל 2008 ל"הארץ" אישר זכריא זבידי, ראש התנזים בג'נין, כי מתוך המעקב אחר מסריו הפומביים של ערפאת הוא ידע שעליו להמשיך בפעילות טרור (יש להניח שהיו דרכים נוספות שבהן הובהר לו כי לכך מתכוון "הראיס").

אין חולק על טענת המאמר שהחברה הפלסטינית הייתה עמוסת תסכולים בשנים שקדמו לספטמבר 2000 ושאלה גברו ככל שנקף הזמן. התסכול הציבורי נבע מסיבות רבות. העיקרית שבהן, לדעת, הוא התחושה שהתהליך המדיני איננו מוביל אל היעד המובטח לציבור ע"י "הרשות הפלסטינית", ככל הנראה ללא כל בסיס מציאותי: הקמת מדינה פלסטינית על כל שטחי 67', אולי בשינויים מינוריים בגבולות וחילופי שטחים, הפיכת ירושלים לבירת המדינה הפלסטינית ומימוש "זכות השיבה" לפליטים על בסיס החלטה 194 של עצרת האו"ם.

מורת הרוח הציבורית בנושא המדיני הייתה אמנם אותנטית אך בה בעת היא ניזונה מעמדות הרשות שלא חדלה לראג לתת ביקורת על מדיניות ישראל ולהסית את הציבור הפלסטיני

לקראת העימות ובמהלכו הובאו בחשבון הנושאים החברתיים, וההערכות של אמ"ן ושל מודיעין פיקוד המרכז בנוגע לעומד להתרחש ובנוגע להשפעת הגורם החברתי על כך היו טובות מאוד. כך למשל נופל גם לביא לטעות הנפוצה הגורסת שאמ"ן לא צפה את ניצחון חמאס בבחירות למועצה המחוקקת של "הרשות הפלסטינית", ואילו בפועל אמ"ן צפה את ניצחון חמאס והצביע על שתי השלכות אפשריות לעתיד: או ממשלת אחדות פתח-חמאס, או "חמאסטן". שר הביטחון וראש הממשלה כבר נדרשו בפומבי לדיוק תחזיות אמ"ן בנושא, אבל הרעשים שעוררו בעיתונות גורמים שאינם בקיאים בהערכות אמ"ן, ואולי גם נקודת המוצא של אפרים לביא באשר לאיכות המודיעין החברתי של אמ"ן, גרמו לו לטעות ולפסוק שאמ"ן טעה.

הנדרשת ללחימה, ובלבד שהיא אמינה ומהימנה ועומדת בקריטריונים מוכחים מבחינת איכותה. כשם שעל אמ"ן לספק התרעות אמינות למניעת פיגועים ומידע מדויק ואמין באשר לזהותן של מטרות שבכוונת צה"ל לתקוף, כך עליו לספק מידע מהימן לצורכי הלחימה המדינית של מדינת ישראל, שבעימותים מתמשכים כמו זה מול הפלסטינים היא רבת-חשיבות. לדעתי אין שום גורם אחר המסוגל לעשות זאת טוב כמו אמ"ן. אני יכול לומר שאמ"ן אכן עושה את מלאכתו בתחום זה בשנים האחרונות במקצועיות ובאמינות רבות מאוד. הוא נזהר מאוד שלא לספק מידע שאמינותו מוטלת בספק ומעולם לא הוכחש מידע שפרסם, אפילו לא בידי הפלסטינים. אמ"ן ביצע תהליך חשיבה מקיף למדיי בנושא וערך התאמות מבניות

אין ספק שבקרב הפלסטינים היה ועדיין ישנו זרם, שבראשו עומד אבו מאזן, הסבור שהדבקות בדרך המאבק המזוין כנתיב עיקרי, ולא כל שכן בלעדי, לקידום היעדים הפלסטיניים אינה אלא טעות וכי יש להשלים עם המציאות ולוותר על ראיית יעדים מרחיקי לכת וקשים להשגה כיעדים ריאליים

מילת סיכום

המאמר של לביא גורס שאמ"ן היה צריך לאמץ במלואו וכפשוטו את הנרטיב הפלסטיני הרשמי הגלוי בעניין האינתיפאדה שהחלה בספטמבר 2000, ועוטף זאת באמירות ביקורתיות על מקצועיות המודיעין. דא עקא, שהמקצועיות המודיעינית מחייבת:

- להבין לעומק את הנרטיבים שקבוצות שונות בקרב הפלסטינים מאמצות בינן לבין עצמן באשר לאירועים ערב האינתיפאדה ובמהלכה.
- ולהעמיד אותם ואת הנרטיב הרשמי של "הרשות" למבחן ביקורתי מעמיק.

מבחן כזה היה גורם להטלת ספק של ממש בתקפות הנרטיב הפלסטיני הרשמי. יתר על כן, הוא היה מסביר טוב יותר באמצעות הנרטיבים החסויים את דרך המחשבה של ערפאת והגורמים הקיצוניים ממנו במערכת הפלסטינית בעניין הצורך באינתיפאדה ודרך ניהולה. כך נהג אמ"ן וטוב שכן.

המבטיחות שהעיסוק בתחום זה לא יעמוד במתח עם משימת ההערכה.

ההתמודדות עם הנושא הכלכלי-חברתי

באשר לטענות בעניין ההתמודדות המחקרית עם הנושא הכלכלי-חברתי. נכון לומר שערב האינתיפאדה השנייה מידת הקשב שניתנה לנושאים אלה באמ"ן הייתה בלתי מספקת והקשר בין הגורמים שהיו אחראים לתמונה המחקרית הכוללת בנושא הפלסטיני לבין הגורם שהיה אחראי למחקר החברתי לא היה טוב מספיק. מתוך הבנת החשיבות הרבה של הנושא בעימותים המודרניים בכלל ובעימות עם הפלסטינים בפרט, ביצעה חטיבת המחקר ב-2003-2004 שינויי תפיסה ומבנה שהיו אמורים לאפשר התמודדות טובה יותר עם הבעיה. מכל מקום, הטענה כי הבעייתיות של המחקר החברתי גרמה לטעויות מחקריות איננה נכונה לטעמי.

אל"מ אברהם ליף 2008-1927

קריאת חומר גלם מודיעיני והבנתו. • יכולת חיבור של ידיעות פ ר ט נ י ו ת עם התמונה הכוללת, סבוכה ומעורפלת ככל שתהיה.

• כישרון רב בהבעה מדויקת - בכתב ובעל-פה - של הערכות מורכבות בסוגיות רגישות. • אמונה עזה בהערכות שגיבש, ולהט משכנע בהצגתן בפני הממונים עליו ובפני קברניטים. מעבר לכל אלה, אברהם היה איש צנוע בהליכותיו, מורה מסור לתלמידיו, חבר אמיתי לעמיתיו, נאמן לדרכו, למקצועו ולמולדתו. תהא נשמתו צרורה בצרור החיים.

תא"ל (דימ') מאיר אלרן

משמעות אסטרטגית מפליגה. זאת, בזכות מקצועיותו ומעמדו הייחודי באמ"ן. בתקופת ההמתנה, ערב מלחמת ששת הימים, השכיל להבין ולעצב הערכה מבוססת בעניין "האור הירוק" ששיגרה ארצות הברית למדינת ישראל, ולשווקה לקברניטים.

בכך תרם תרומה סגולית לנונותה של מדינת ישראל לצאת למלחמה ביוני 1967, ולא זו בלבד אלא גם הוסיף נדבך משמעותי למיצובו של אמ"ן כגורם הערכה אסטרטגי מוביל במדינת ישראל ובתהליכי קבלת ההחלטות של הקברניטים.

מה הביא את אברהם להישגים אלה? אברהם ליף אצר בתוכו שילוב נדיר של כמה תכונות, שיכולות גם היום לשמש מודל לכל קצין מודיעין ואיש מחקר בכלל ולחוקר מדיני בפרט.

אמנה רק כמה מהבולטות, אשר מן הראוי שיהיו בבחינת מורשת לדורות הצעירים:

• קפדנות ודקדקנות ללא ויתור על

בחדש יוני הלך לעולמו אל"מ אברהם ליף והוא בן 81. את דרכו החל במחלקת מחקר בראשית שנות ה-50, לאחר שלחם בחטיבת גולני במלחמת העצמאות, זמן קצר לאחר שעלה ארצה מצרפת.

אברהם החל את עבודתו המחקרית בתחום הצבאי. כעבור זמן לא רב עבר לשרת בתחומי המחקר המדיני, תחילה במדורים הערביים ואחר כך, בשנות ה-60, במדור מעצמות (מדור ה'), לימים ענף 3 שהתפתח מאוחר יותר לזירת כלל העולם. את תפקידו הבכיר במחקר עשה אברהם כעוזר להערכה.

בראייה לאחור ומתוך היכרות עמוקה ורצופה עמו כפקודו, אני יכול להעיד כי אברהם ליף היה ענק מקצועי בתחומו. עדותי מבוססת הן על הצלחותיו המודיעיניות והן על התרשמותי הקרובה כשוליייתו תקופה ארוכה.

אברהם נמנה עם מתי המעט שעסקו והתמחו במחקר המדיני ויכלו לרשום לעצמם הצלחות מובהקות ובעלות

סא"ל ישראל בר יהודה 2008-1932

הכרתי את ישראל כאשר שימש במגוון תפקידים בתחומי הארגון, התכנון וביטחון השדה בחמ"ן.

הייתה לי הזכות להיות מפקדו. ישראל נמנה עם אותם קצינים בעלי תכונות ואיכויות שכל מפקד מייחל לקבלם כסגנים או כעוזרים.

הוא ידע לשקוע בפרטים קטנים כגדולים והפגין בקיאות רבה. חריצותו לא ידעה גבול, הוא לא ידע שעות

עבודה מהן. היה לויאלי מאוד למפקדיו, ותמיד ידע לנהוג ב"רוח המפקד". בכל נושא שטיפל בו, למד את הדברים לעומקם, כמו תלמיד חכם המעמיק בסוגיות לימודיו. היה קצין מעולה, נעים הליכות, שלא הרפה משום פרט בעיסוקיו עד אשר היה בקיא בהם כאילו נולד והתפתח אתם יחד. הקפיד מאוד על ביצוע עבודתו לפי הפקודות והנהלים, לעתים עד

כדי "יקיות", אך תמיד במידת גמישות אנושית ראויה. מעולם לא שמעתי מפיו, במישרין או בעקיפין, ביטויים פוגעים או קשים.

לאחר שהשתחרר מצה"ל עבר ישראל לתרום מניסיונו בתחום ניהול כוח אדם וכספים בקונצרן כור, תחילה באחד המפעלים ואחר כך באחת החטיבות. בין השאר יזם והקים את בית הספר לניהול בקונצרן.

אופיו ויחסו לאנשים באו לידי ביטוי גם בעובדה שבחר להתנדב ל"עמותה הישראלית למניעת התקפי לב" ושימש בה מנהל אדמיניסטרטיבי, עד שהחליט לפרוש בהגיעו לגיל 70. בהתנדבות עסק גם במל"מ, ותקופה ארוכה היה חבר מסור ופעיל מאוד בוועדת ביקורת.

בשנים האחרונות הקדיש ישראל חלק ניכר מזמנו ומרצו לחקר שפת אמו, לאדינו, באוניברסיטת בר אילן.

זיכרונו ככזה לא יישכח,

אל"מ (דימ') אריה זמירי

משה תבור (קרפוביץ') 2006-1917

בשנות שירותו ב'מוסד' (1971-1987) היה אחראי על הקמת מעבדת המנעולים ולקח חלק במבצעים רבים. גם לאחר שפרש המשיך את עבודתו ביחידת המנעולים עד לשנת 2000. כגמלאי המשיך משה לתרום במשימות ייעוץ והדרכה ב'מוסד', עד שנת 2005. ב-2006 הלך לעולמו בביתו בגבעתיים והוא בן 89. יהי זכרו ברוך.

מתוך חוברת שהוצאה לזכרו

דרך מצרים והשתתף בקרבות נגד הצבא הגרמני בשטח איטליה. בתום המלחמה השתתף, עם קבוצת "הנוקמים", חבריו חיים לסקוב ומאיר זורע ואחרים, בפעולות של חיסול נאצים באירופה. כאשר שב מאירופה חזר לקיבוץ, לעבודה במפעל המתכת בחניתה (1946-1954) עד שהתגייס לשירות הביטחון הכללי. בתקופת שירותו בשב"כ (1954-1970) הקים את מעבדת המנעולים והמכאניקה של השירות. הוא היה שותף למבצעים רבים, ובהם לכידתו של אדולף אייכמן בארגנטינה. בצד תפקידיו בכוח החוטף שהעביר את אייכמן לישראל, היה משה אחראי על הצד הטכנולוגי של המבצע.

משה נולד בעיירה בוטמרנץ, הסמוכה לוולנה שבליטא. בשנת 1925 עלה עם משפחתו לארץ-ישראל והתחנך בתל אביב, בבית חינוך לילדי עובדים ואחר כך בבית הספר המקצועי על שם מקס פיין, ובו התמחה במחלקה למתכת ולמסגרות מכאנית. ב-1936 יצא להכשרה כחבר בתנועת נוער בקיבוץ דגניה א', וב-1937 התגייס ל"פלוגות הלילה" (S.N.S.) - היחידה המבצעית המיוחדת, בפיקודו של אורד וינגייט. משנת 1938 היה ממקימי קיבוץ חניתה וממייסדי מפעל המתכת בקיבוץ. בשנים 1940-1945 התנדב לבריגדה היהודית בצבא הבריטי ושירת ביחידה השישית. במהלך המלחמה חנה הכוח במדבר המערבי בלוב, עבר לאיטליה

עמוס פרידברג 2005-1942

עמוס גדל בבית חקלאי במושב רמת השרון. הוריו עלו ארצה מפולין בשנת 1936. הוא התחנך בבית הספר היסודי במושב ובתיכון חדש בתל אביב. בנובמבר 1960 התגייס לצה"ל ושירת כמדריך חי"ר בקורס טיס בבסיס חיל האוויר. בסיום הקורס הוצב כמפקד מחלקה ב"גולני" עד לשחרורו מצה"ל בדרגת סגן. עם שחרורו החל את לימודיו האקדמיים וסיים תואר ראשון במדעי המדינה

אדם נוח ויפה נפש בעיני הממונים עליו והסובבים אותו. הוא היה עקבי בדעותיו הנחרצות וידע שלעתים הוא משלם על כך.

בשנת 1972 הועבר עמוס למרחב ירושלים ואחר כך למרחב הצפון. באותה תקופה הושאל ל'מוסד' ונשלח לשלושה חודשים לכורדיסטאן, שם הדריך את המורדים הכורדים באיתור סוכנים עיראקיים. שליחות נוספת הייתה לטהרן, עם אשתו רחל ובתו ליטל, ושם שימש כקב"ט "אל על". בשובם ארצה הוצב במרחב הדרום וטיפל בנושאי מרחב סיני. עד יוני 1978 התגורר עם משפחתו בשארם א-שייח'. במהלך עבודתו התקדם לרמת ראש מחלקה באגף לענייני ערבים עד שפרש לגמלאות בשנת 1990 והיה ממייסדי כוכב יאיר.

עם פרישתו הצטרף למשרד חקירות פרטיות. על עבודתו האזרחית אמר: "הריגוש בלתיפוס בעל נואף או לחשוף הונאת ביטוח לא מתקרבים למארב בעזה".

כגמלאי השירות נבחר לוועד הגמלאים ופעל בהתנדבות בנושאי העמותה.

באביב 2005 לא עמד לו לבו והוא נפטר בביתו בכוכב יאיר. הותיר אחריו את אשתו רחל, את ילדיו ליטל ונמרוד, את חתנו גל ונכדיו ניר ונדב. יהי זכרו ברוך.

רחל פרידברג, אלמנתו של עמוס

וסוציולוגיה באוניברסיטה העברית בירושלים. באפריל 1968 התגייס עמוס לשירות הביטחון הכללי, למחזור האקדמי הראשון. את עבודתו החל כחניך באולפן לערבית ומשם הוצב כרכז לענייני מיעוטים במרחב הדרום. בהיותו מראשוני הרכזים במרחב, התקדם למעמד 'אחראי אזורי'. מתוך דברי ההספד שנשא ד"ר נחמן טל: "עמוס היה בן המחזור הראשון שהתמודד עם גלי הטרור הקשים שפרצו ברצועה. מול אלו עמדו שמונה רכזים ושלושה חוקרים, גדוד מילואים מדולדל וכוח משטרה קטן. בימים הקשים פעל עמוס ללא חת, נחוש מאוד ודבק במטרה. לימים, הכרתי את עמוס הפולמוסן, עמוס שהעביר לעתים ביקורת קשה ונוקבת ביחס לתגובה הרצויה לטרור הפלסטיני וגם ביחס לפתרון אפשרי של הבעיה. הוא לא חיפש להיראות

"התרעתי על אפשרות התקוממות עמית עוז ב-1983"

תגובה למאמר "למי צלצלו הפעמונים" גיליון 51

קראתי בעניין רב את המאמר הן באינתיפאדה הראשונה ועל ש"הפעמונים לא צלצלו" בשב"כ, כמנהל האזרחי ובאמ"ן. בשנים 1984-1982 שימשתי כיועץ לענייני ערבים בתיאום הפעולה בשטחים. בשנים אלה ומעט לפניו התרבו זריקות האבנים ביהודה ושומרון עד לכדי 30-40 מקרים ליום.

לוביצ'קה - לובה גלר

תגובה למאמר "הגדעונית המבריקה" גיליון 51

תודתי והערכתי העמוקה למאמר על לוביצ'קה שלנו - לובה גלר. היה לי העונג והכבוד לעבוד במחיצתה בשנים 1984-1956 ואני בהחלט שייך לציבור אוהביה ומעריציה. לוביצ'קה כבשה את כולנו במאור פניה ובהליכותיה הנעימות ועד היום כל מפגש עמה הוא רגע מרגש. זוכר אני איך בהיותה אחראית-מרכזת, הייתה קוראת לנו לקשר: "בנימצ'קים, אני מזמינה אתכם למחול" וכל זה כאשר המילים 'בנימצ'קים' ו'מחול' מתנגנים במבטא סלבי, והיא מסיימת ב'למ"ד מתגלגלת...

למי צלצלו הפעמונים? הסודיין באינתיפאדה הראשונה - 1987

האם ניתן לחתום התקוממות ספונטנית?

אינתיפאדה תמרצת
ב-8 בדצמבר 1987, באותה דרכים לירי מחנה הפליטים בכאליה הסמוך לעזה, נהרגו ארבעה פלסטינים ומספר רב נפצעו. באותה העת, הפעמונים צלצלו לרבים מהערבים בשטחים. ב-1987, כשנתיים לאחר שפרוץ האינתיפאדה הראשונה, התחילו ערבים לירות באזרחי ישראל. ב-1987, כשנתיים לאחר שפרוץ האינתיפאדה הראשונה, התחילו ערבים לירות באזרחי ישראל. ב-1987, כשנתיים לאחר שפרוץ האינתיפאדה הראשונה, התחילו ערבים לירות באזרחי ישראל.

הפעמונים לא צלצלו בשב"כ
במהלך האינתיפאדה הראשונה, פעמונים צלצלו לרבים מהערבים בשטחים. בשב"כ, המנהל האזרחי, לא צלצלו הפעמונים. בשב"כ, המנהל האזרחי, לא צלצלו הפעמונים. בשב"כ, המנהל האזרחי, לא צלצלו הפעמונים.

הגדעונית המבריקה

סיפורה של לובה גלר
ראיון וכתב: אבנר א' *

לובה קולטת מנרקים במורס

אלחוטאית בפרטיזנים
לובה לוביצ'קה גלר נולדה בשנת 1921 בעיר וילנה בליטא. בעיר זו נולדה והתחנקה, שימיה בין ספר עממי וחינוך, המסירה שטחיים בליטאים באמצע השנים 1941 פלשו הגרמנים לווילנה והחלה בעבודת אהרן חירוויץ. עקרו אותה למחנה הריכוז סביב לודז' ונשלחה לסיביר. שם פגשה את אהרן חירוויץ, שהיה אז מנהל מחנה הריכוז. הם נישאו והולידו את לובה. לובה גלר הייתה אחראית על הקשר עם מחנה הריכוז והעברה מסרים למחתרת. היא הייתה אחראית על הקשר עם מחנה הריכוז והעברה מסרים למחתרת. היא הייתה אחראית על הקשר עם מחנה הריכוז והעברה מסרים למחתרת.

צה"ל גילה אזלת יד בנושא, דבר שעודד את מידי האבנים. מאחר שכמעט לא היו מקרים של שימוש בנשק חם, חשנו כי נולדת תנועה עממית של מרי והתקוממות אזרחית ספונטנית ומקומית והתרגנו על כך בפני שר הביטחון בפרורם השטחים השבועי. ברור לכול, כי תנועה עממית נוצרת בתהליך ממושך של "דגירה" ואיננה מתארגנת במחוי יז.

במסמך ששלחתי לשר הביטחון, לשב"כ, לאמ"ן ולפיקוד המרכז עוד במאי 1983, נאמר בין השאר: "יידוי האבנים משמש אמצעי להתססת תושבי השטחים כאשר הסיכון שנוטלים המיידים קטן בהרבה מאלו המבצעים פח"ע". דומני שזולת השימוש במושג "אינתיפאדה" קיימים בהערכה זו כל המרכיבים של התקוממות עממית כפי שבאה לידי ביטוי באינתיפאדה הראשונה. גם במקרה זה לא עוררה הערכה זו דומיה כל עניין או תגובה מצד גורמי השב"כ או צה"ל דאז.

מעניינת גם תגובתו של האלוף (מיל) שלמה גזית, שאליו "התגלגל" המסמך בשנת 1989. כותב האלוף גזית: "החלק המעניין והחשוב לדעתי הוא דווקא הסעיף המצטט את עיתון "אל-ת'ורה" מה-30 במרס 83, ולפיו ישראל מגלה חוסר אונים [ההדגשה במקור] בהפסקת 'מלחמת האבנים'. מדהים כי ההנהגה הפלסטינית בחוץ ובשטח הופתעה אף היא מאזלת היד הצה"לית משפרצה האינתיפאדה".

בברכה,
יגאל סימון

יוסי מור

קהילת המודיעין ברומניה

המדונה והוא אחראי, נוסף על התיאום, גם לספק למועצה דוחות מודיעין וניירות עמדה.

קהילת המודיעין הרומנית כוללת כיום את הגופים האלה:

1. שירות המודיעין הרומני (SRI), השב"כ, הכפוף לנשיא.
2. שירות מודיעין החוץ (SIE), "המוסד", הכפוף לנשיא.
3. שירות האבטחה וההגנה (SPP), היחידה לאבטחת אישים ומתקנים רגישים, המתואמת בידי שירות המודיעין הרומני (SRI).
4. המודיעין הצבאי (כולל מנהלת התקשורת הממלכתית והצופן), הכפוף לשר ההגנה.
5. מנהלת המודיעין והגנת הפנים, מעין מודיעין משטרת, הכפופה לשר הפנים.
6. השירות העצמאי להגנה ולמלחמה בשחיתות (SIPA), הכפוף לשר המשפטים.

את עיקר המאמץ משקיעה קהילת המודיעין הרומנית בהתנערות מהדימוי שהיה לה במשטר הקומוניסטי. מלבד תפקידיהם הביטחוניים להגנת המדינה, שירותי המודיעין מעורבים גם בפעילות לצמצום תופעות השחיתות הכלכלית וכל מה שנראה כמאיים לפגוע בכלכלת רומניה. עם זאת, מעת לעת נשמעים בזירה הפוליטית חששות כי הדרג הפוליטי ישתמש בשירותי המודיעין כדי להפעילם נגד יריביו. לכן נשמעות דרישות להגביר את הפיקוח על השירותים על מנת לוודא שאין הם מעורבים במאבקים הפנים-פוליטיים. הצטרפותה של רומניה לאיחוד האירופי האיצה והעמיקה את תהליכי המיסוד והבקרה העוברים על קהילת המודיעין הרומנית. היא משקיעה תשומות ניכרות על מנת להתאים את עצמה לעבודה עם המערכות והגופים האירופיים. לצורך כך, הוקם באוקטובר 2003 "מרכז לטיפול התרבות הביטחוני" (CISC), אשר עובד מול המרכז הראשי באיחוד האירופי (EURISC).

מאז 1989 - עת שהודח והוצא להורג הדיקטטור ניקולאי צ'אושסקו, ששלט ברומניה באמצעות מנגנון הסקוריטה (שהיה כפוף למשרד לביטחון פנים) ביד ברזל - עשתה רומניה דרך ארוכה למיסוד מנגנוני המודיעין ולקיום ערוצי בקרה עליהם. השינוי העיקרי שחל בקהילת המודיעין הרומנית הוא שאין היא מרוכזת עוד תחת "ראש" אחד, אלא היא כפופה ל"מועצה העליונה להגנת המדינה" (CSAT). בראש המועצה עומד נשיא המדינה, וחברים בה ראש

הממשלה, שרי הצבא, הביטחון, הפנים והמשפטים, ראשי השירותים ויועץ הנשיא לענייני ביטחון. נוסף עליה נתונים גופי המודיעין בפיקוח פרלמנטארי באמצעות ועדות מיוחדות שהוקמו לצורך זה. בנובמבר 2005 הוחל שינוי ארגוני בקהילת המודיעין, ובהוראת הנשיא מונה גוף תיאום בין-שירותי (הוועדה הלאומית למודיעין - CNI). בראש הוועדה עומד General-Lieutenant Sergiu Gheorghe Medar. הגוף החדש הוכפף למועצה העליונה להגנת

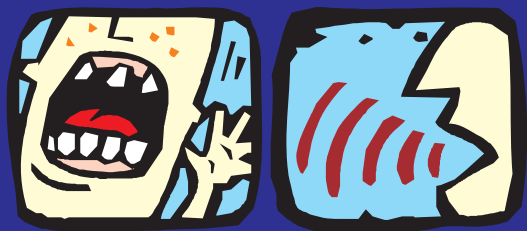
*noamruth@zahav.net.il

דרושים מתנדבים דוברי שפות לפיקוד העורף

מערך ההסברה של פיקוד העורף אמון על מסירת הנחיות התנהגות לאוכלוסייה בחירום. במפקדת הפיקוד ברמלה הוקם אולפן שידור מיוחד לתכלית זו, ושם מתקיימים ראיונות עם מומחים ורצועות שידור ייעודיות בשפות ערבית, אמהרית, רוסית, צרפתית ואנגלית.

בימים אלה הפיקוד מרענן את מערך ההסברה

על מכלוליו ומחפש אנשים מתאימים, בעדיפות לקציני צבא בעבר, למשימות האלה: הופעה בתקשורת, תרגום תכנים לפרסומים כתובים ודיבור עם אזרחים הפונים למרכז המידע הטלפוני. המתנדבים יגויסו לשמ"פ ויעברו הכשרה בסיסית בתחומי עיסוקם.

לפניות ושאלות ניתן לפנות:

לאריאלה בן אברהם - ראש ענף הסברה בפיקוד העורף arba18@walla.co.il;

למיכל שביט - ראש מדור הסברה בפיקוד העורף orly74@idf.gov.il;

או לאתר פיקוד העורף www.oref.org.il

סודיות מובטחת למבקש.

“חוצה גבולות” סיירת מטכ”ל ומייסדה אברהם ארנן

מאת אבנר שור, הוצאת כנרת, זמורה ביתן

אלוף (מיל') דני יתום

והתלהבותו הדביקו את כולם. תכונות אלו באו לידי ביטוי בכל תפקידיו. כאשר פיקד על היחידה הטכנולוגית, אף שלא היה בעל השכלה בתחום זה, הוא הגדיר משימות, הציב יעדים והוביל את המדענים והמהנדסים להישגים שכופפו את חוקי הפיזיקה.

אברהם בנה את סיירת מטכ”ל בדמותו. היו בה שילוב של רוח הפלמ”ח ושל יחידת הקומנדו הבריטית שאת קריאתה הפך לקריאת היחידה: “המעז מנצח”.

מהמורות רבות עבר בדרך להקמת היחידה. אנשים התקשו להפנים את הרעיון החדשני ופורץ הדרך ולא מעטים התנגדו לרעיונותיו ולחזונו. יחידה כזו הרי לא הייתה קיימת. אברהם בתבונתו, בכושר שכנועו ובמאמצי שיווק מתוחכמים הצליח לשכנע ולקבל את אישור הרמטכ”ל להקמת סיירת מטכ”ל.

אברהם ארנן הבין היטב בדמויות ובסמלים והבין את נפש האדם לעומקה. כך גייס לוחמים מהוללים לשמש מדריכי לחימה, ואחרים - כדי ללמד ערבית והסתערבות. בכולם הוא בחר בעצמו. את היחידה בנה על ערכים של רעות, דבקות במטרה, מקצוענות, תכנון מפורט ותחקיר בלי הנחות. בלוחמים הוא בחר על-פי התאמתם להיות חיילים מעולים בעלי כושר גופני עילאי, יכולת שדאות מצוינת, כושר ניווט מעולה ואמינות מוחלטת.

בכולנו החדיר את ההכרה שכל משימה היא אפשרית; שאין דבר שלא נוכל לבצע. אברהם ראה ביחידה את הנכס שלו ולא הקל עם מפקדי היחידה שבאו אחריו. בדיונים ובוויכוחים שהתקיימו בהקשר מבצעי היחידה הוא התגלה כדעתן, רגזן וחסר סבלנות כלפי מי שלא הסכים לדעתו. אבל תמיד חזר והתפייס עם אהוביו.

בגיל צעיר, כאשר עתידו לפניו ובאפשרותו להמשיך ולתרום תרומה מכרעת לביטחון המדינה, התגלתה בגופו מחלה ממארת שהכריעה אותו שנים אחר כך.

הכותב, אבנר שור, לוחם בסיירת מטכ”ל, השכיל לתאר בספרו ברגישות ובנאמנות את הרבדים הרבים שאפיינו את אישיותו של אברהם, את האווירה שהשרה ואת המקצת שניתן לספר על מעלליה של סיירת מטכ”ל.

אברהם ארנן נמנה עם מתי המעט, אנשי החזון והמעשה, פורצי דרך ומזיזי הרים. רק בזכות נחישותו, תעוזתו, חוכמתו ואמונתו קמה סיירת מטכ”ל, והיא ממשיכה לפעול כחוד החנית של צה”ל עד היום הזה.

מעטים האנשים כאברהם שתורמו תרומה רבה כל כך לביטחונם של אנשים כה רבים.

את ספרו של אבנר שור “חוצה גבולות” קראתי ברצף ובעניין רב, לא הפסקתי לקרוא עד שסיימת. אולי משום שהייתי שם, אחד מקבוצת מפקדי צוותים צעירים חדורי מוטיבציה ונועזים ואולי בגלל העניין הרב שמצאתי בספר המרתק.

הספר מתאר את ימיו של אברהם ארנן, ההוגה והבונה של היחידה והמורשת, ואת 20 שנותיה הראשונות; שנות הקמת היחידה ותחילת פעילותה המבצעית מעבר לקווי האויב, שהלכה והתפתחה, שכללה את ביצועיה והמריאה לגבהים עצומים.

באותן שנים הונח הבסיס למפעלו האדיר של אדם אחד שעשה זאת אמנם בעזרת אחרים, אך בלעדיו לא הייתה קמה היחידה. סיירת מטכ”ל היא מפעל חייו של אברהם ארנן. מעטים האנשים שיצרו יחידות צבאיות שנהפכו עם השנים לחוד החנית של הצבא בהותירם מורשת עמוקה שגדלו והתחנכו עליה טובי הלוחמים והמפקדים שלנו. השפעתה של סיירת מטכ”ל והשפעת מפעל חייו של אברהם ארנן כבר מזמן חורגות מגבולות היחידה, וכיום הן ניכרות ביחידות רבות של צה”ל.

אברהם ארנן וסיירת מטכ”ל, או “היחידה” בפי משרתיה, הם גוף אחד ונשמה אחת.

את אברהם ארנן הכרתי היטב. פגשתי בו לראשונה כאשר גייס אותי לסיירת מטכ”ל. מאז ועד יום מותו בגיל צעיר כל כך, הוא היה לי ולחברי אב רוחני, יועץ ומורה דרך. נוכחותו הורגשה היטב ולא ניתן היה להתעלם ממנה. גם בחדר מלא בבעלי דרגות בכירות משלו הייתה לו נוכחות בולטת; כריזמטי, בטוח בעצמו, נחוש, בעל חזון ומבט מרחיק ראות ומעל לכל מפקד שאהב את חייליו אהבת נפש. הוא ראה בנו את משפחתו הגדולה. מצד אחד דרש מאתנו להמריא ולכבוש פסגות חדשות ומצד אחר ליטף ועודד כמו אב דואג.

אברהם לא רצה להכיר במגבלות האנוש. הוא האמין ביכולתנו לעשות את מה שנדמה בעיני אחרים בלתי אפשרי. חזונו

“הקשר המרוקני”

מאת שמואל שגב, הוצאת מטר

ארל'ה שרף

המגעים הנמרצים של אנשי 'המוסד' לדורותיהם ואת הרשתות שטוו כדי להביא את היהודים ממרוקו לישראל. בספר (עמ' 134) מתוארת הפגישה הראשונה של גורם ישראלי בכיר, יעקב כרוז, שלימים התמנה לתפקיד המשנה לראש המוסד, עם הגנרל מוחמד אופקיר שעמד בראש שירותי

הממלכה המרוקנית ושחרורה מעול החסות הצרפתית במאוס 1956 ועד ימינו אלה.

יותר ממחצית הספר מוקדשת לנושא הקהילה היהודית הענפה במרוקו ולסיפורי הגבורה שליוו את עליית מרביתה לישראל.

המחבר חושף, אולי לראשונה, את דבר

מי מאתנו שאי פעם עסק בנושא מרוקו ימצא הד נאמן לפעילותו בספרו המרתק של שמואל שגב. ומי שלא עסק בנושא - ימצא בו עולם מלא.

המחבר מיטיב לתארו, בקולמוס דק וחד כתער, את השתלשלות מערכת היחסים בין ישראל למרוקו על כל הסתעפויותיהם, משחר הקמתה של

"בית מרוקו", ואין אלא לקוות שבניין נציגות מרוקו ברחוב הירקון בתל אביב ישוב ויפתח את שעריו בקרוב. ספרו של שמואל שגב תורם תרומה

גדולה להבנת הקשרים המיוחדים שבין שתי המדינות. אל תחמיצו את ההזדמנות שניתנת לכם להציץ בעד החרכים אל נבכי "הקשר המרוקני".

מרתקים מאוד. המרכיב השלישי של "הקשר המרוקני" הוא כמובן הפרק המופלא על המדינאות שהניבה את המגעים בין ישראל למצרים על אדמת מרוקו, בעידודו הנמרץ של המלך חסן השני - הוא היה האדריכל שבנה ואפשר אותם. לכל אורך הספר מתאר המחבר את עשרות הפגישות שקיימו גורמים ישראלים לדורותיהם עם המלך חסן השני. מרכזיות פעילותו של ראש המוסד יצחק חופי ("חקה") נחשפת בפומבי בספר זה, אולי לראשונה, כמי שיזם וסלל את הדרך לביקוריו של משה דיין ולפגישותיו עם סגן ראש ממשלת מצרים חסן תוהאמי, פגישות שהוליכו להסכם השלום הראשון של ישראל עם מדינה ערבית. בקריאה עשוי הקורא לחוש שהוא עצמו לוקח חלק במגעים ובפגישות אלה. להשלמת התמונה של "הקשר המרוקני" יצוין כי הנציג המרוקני טלאל רופראני, ששוגר ארצה לעמוד בראש הנציגות המרוקנית בישראל בשלהי 1994 בידי ראש המודיעין המרוקני הגנרל קאדירי, תרם תרומה מהותית ליחסי שתי המדינות בכל חמש שנות כהונתו. בית מגוריו בסביון נקרא בעברית

המודיעין של ארצו; כיצד הקשר ביניהם, בנושא הסדרת יציאת יהודים ממרוקו עקב טביעת האנייה אגוז ב-1961 על 44 מעפיליה, התפתח חיש מהר לקשר מודיעיני ממוסד בין שתי המדינות ולתפארתן. שגב מתאר בספרו את המאמצים הבלתי נלאים שלא פסקו לאורך השנים עד אשר עצמותיהם של 22 מ-44 היהודים שטבעו בספינה אגוז הובאו לקבורה בישראל 31 שנה מאוחר יותר. במחצית השנייה של הספר מתאר שמואל שגב, באמינות רבה, את הסבת הקשרים ההדוקים של ישראל עם מרוקו, החל בראשית שנות ה-60, מן הטיפול בנושא היהודים אל תחום שיתוף הפעולה המודיעיני ההדוק בין שירותי שתי המדינות. קשרים הדוקים אלה שרדו גם בפרשת בן-ברקה, שעליה מפתח המחבר גרסה משל עצמו (עמ' 151). עם שובו של אחמד דלימי ב-1969 ממשפטו בפריס שבו זוכה מחוסר הוכחות, חודשה ביתר שאת הברית בין שני ארגוני המודיעין והיא הגיעה לשיאים חדשים, רובם מסווגים עד עצם היום הזה. תיאורי היחסים הללו בספר, גם אם על קצה המזלג,

"התחדשות הלשון הערבית בשליחות הרעיון הלאומי במצרים"

מאת ד"ר שלומית שרייבום-שבטיאל, הוצאת הספרים מאגנס

יוסי אבוהב

אל-עאמיה. תקופה ארוכה של שלטונות זרים מחד גיסא ורצון לשמור על טהרת הלשון הערבית הצחה מאידך גיסא הביאו לידי התאבנותה. לשון זו, שקנתה לה מעמד של קדושה מכוח קדושת הקוראן שכתוב בה, הלכה והתאבנה במרוצת הדורות דווקא מכוח הרצון לשמור על טהרתה. עד המאה ה-19 היא נותרה במידה רבה נחלתם הבלעדית של חכמי הלשון והדת בעוד נמשכת התפתחותה הטבעית של הלשון המדוברת. היא הותאמה לצורכי הזמן, וגם המפגש עם המערב מצא את ביטויו על נקלה בדמות העשרת אוצר המילים שלה והרחבת תחום שימושה.

מצב עניינים זה של הלשון הערבית השתקף בדיון שהחל להתקיים במאה ה-19 על עתידה הלאומי של מצרים. היו שדגלו בזוהר מצרית ייחודית ששורשיה ההיסטוריים נעוצים בפרעונים. אלה קראו לפיתוח תרבות לאומית מקומית שתשקף זהות זו. הלשון המקומית - המדוברת - הייתה בבואת המציאות שנצטיירה בעיניהם. ואילו אחרים, ובראשם אנשי אל-אזהר, שאפו להרחיב את מעגל ההזדהות של מצרים ולחברו להוויה התרבותית הכלל-הערבית. הכלי הראוי בעיניהם להשגת מטרה זו היה החייאת הלשון הערבית הכתובה, לשון אבותיה של האומה הערבית (חסן אל-בנא, מייסד תנועת "האחים המוסלמים" אף הרחיק לכת בשאיפתו להנחיל את הלשון הערבית לאנושות כולה, בבחינת ה"אספרנטו" העולמית). בין שני קטבים

ספרה של שלומית שרייבום-שבטיאל מביא סקירה מקיפה ומעמיקה על תהליך התחדשות הלשון הערבית הצחה, הכתובה - אל-לע'ה - למן המאה ה-19, ועל מקומה בעיצוב הרעיון הלאומי במצרים.

בחלקו הראשון הספר עוסק במקומה המרכזי של הלשון הערבית בהתגבשות הרעיון הלאומי במצרים. שרייבום-שבטיאל מדגישה את תפקיד הלשון כמניע מרכזי בתהליך התגבשותו של רעיון הלאומיות הערבית בעת החדשה. הספר פותח בציטוט מנאומו של גמאל עבד אל-נאצר לפני עצרת האומות המאוחדות ב-1960: "אנחנו מאמינים באומה ערבית אחת. מאז ומתמיד הייתה לאומה הערבית אחדות הלשון. ואחדות הלשון היא אחדות המחשבה".

ואולם אף שהלשון הערבית שימשה היסוד המכונן של תחושת האחדות הערבית, אין היא עשויה מקשה אחת. לצד הלשון הערבית הצחה משמשת זו המדוברת - אל-לע'ה

אך היא נדרשה לו מתוקף תפקידה. חלקו השני של הספר מוקדש לסוגיה כבדת משקל זו, ובו נסקרות בהרחבה מגוון ההצעות שהועלו בתחום זה עם השנים.

חלקו השלישי של הספר מיוחד לסוגיית הטבעת המונחים החדשים על ידי האקדמיה ללשון. במהלך השנים עסקה האקדמיה במיני דרכים שעליה לאמץ לשם הטבעת מונחים. דרכים אלה עמדו גם לנגד עיניהם של המדקדקים הערביים בימי הביניים: תרגום של מונח (אל-תרגמה), הרחבת משמעותו של מונח קיים (אל-נקל ואל-מגאז), יצירת מונח על בסיס שורש ותבנית קיימים (אל-אשתקאק) וכמובן השערוב (אל-תעריב) - הכנסת מונח זר ללשון כפי שהוא, או בהתאמתו למערכת כלליה של הלשון הערבית. הספר משופע בדוגמאות מאירות עיניים לכל אחת מן הדרכים ששקלה האקדמיה לנקוט לשם העשרת אוצר המילים של הלשון הערבית, בצד ההתלבטויות וחילוקי הדעות שהתגלו בקרב חבריה.

אלה ניצבו אינטלקטואלים שביקשו ליצור עירוב בין שתי הלשונות - העאמיה והפצחא. הדיון בלשון נשזר אפוא בדיון בשאלת הלאום.

על רקע המתח בין גישות אלה הלכו וגברו הקריאות לרפורמה (אצלואח) בלשון הצחה על מנת להתאימה לחיים המודרניים. התאמה זו נדרשה בראש ובראשונה בתחום אוצר המילים, למשל בתחומי המדעים. הקמת האקדמיה ללשון הערבית בקהיר ב-1932 נועדה בראש ובראשונה לתת מענה לצורך זה והיא היוותה נקודת שיא בדיון הרעיוני בדבר עתידה הלאומי של מצרים.

הקריאות לרפורמה לשונית לא הצטמצמו לתחום המינוח. הקוראים לרפורמה ביקשו להכניס תיקונים בנושא אותיות הכתב (שצורתן משתנה לפי מקומן במילה) ובכללי הכתיב והדקדוק המסורבלים. ביסוד הקריאה לתיקונים עמד הרצון לפשט את הלשון ולהקל (תיסיר) את יישומה לצורכי הוראה ודפוס.

האקדמיה ללשון במצרים אמנם לא יזמה את רעיון ההקלה

"הסורים על הגדרות"

פיקוד הצפון במלחמת יום הכיפורים

עורך ראשי: דני אשר, בהוצאת משרד הביטחון - ההוצאה לאור, והוצאת "מערכות"

פרק המודיעין, שכתב קמ"ן הפיקוד חגי מן, מתאר את עבודת המודיעין בפיקוד ובעוצבות בתקופה זו ומביא את רשימת הקמ"נים בעוצבות הפיקוד במלחמה.

הספר פורסם ביוזמתם של אלוף פיקוד הצפון באותה העת יצחק (חקה) חופי וקציני המטה הבכירים שהיו עמו - קצין האג"ם אורי שמחוני, מפקד התותחנים הפיקודי אברהם בר דוד וקמ"ן הפיקוד חגי מן.

כל עוד לא פורסמה ההיסטוריה הרשמית של מלחמת יום הכיפורים, הספר הזה - שקציני המטה של הפיקוד היו שותפים לכתיבתו וסמכו ידיהם על הנאמר בו - הוא הפרסום הקרוב ביותר לכך.

הספר "הסורים על הגדרות" מתאר לראשונה את מסכת ההכנות למלחמה שעשתה מפקדת הפיקוד בקיץ 1973 בעת שחלקה על הערכות אמ"ן וסברה שפני הסורים למלחמה.

גם סיפור הלחימה גופא מוצג כאן מזווית חדשה - נפרסות דרכי קבלת ההחלטות, מתוארים עבודת המטה והסיוע הקרבי והמנהלתי שנתנה מפקדת הפיקוד ואף מוצגת הערכה בדיעבד על מה שנעשה.

WWW.INTELLIGENCE.ORG.IL

"מבט מל"מ" באינטרנט

מינויי אנשי הקהילה לתפקידים במשק

חיים אליהו, לשעבר קצין במערך מודיעין השדה, מונה למנכ"ל המוסד לבטיחות וגהות.

אילן טל, תא"ל (מיל'), התמנה לראש מטה משאבי אנוש עולמי בחברת נס טכנולוגיות. בתפקידו האחרון בצה"ל היה דובר צה"ל ולפני כן שימש נספח צבאי בגרמניה וקצין מודיעין בכיר.

חזי כאלו, לשעבר בכיר בשב"כ, מונה לתפקיד מנכ"ל בנק ישראל.

יהודה פרץ, רס"ן (מיל'), לשעבר קצין במפקדת קמנ"ר, נבחר ליו"ר מחוז דן בארגון "צוות".

חשיפת חלקים נוספים מדוח ועדת אגרנט

במלאות 35 שנה למלחמת יום הכיפורים חשפה מערכת הביטחון חלקים נוספים מדוח ועדת אגרנט. בין השאר שוחררו לפרסום חלקים מעדותו של דוד גדליה, קמ"ן פיקוד הדרום דאז.

החומר ניתן לעיון בארכיון צה"ל בתל השומר (ליד לשכת הגיוס).

מי היה האיש שהיה?

למלחמה, ולאחר שהתבררה הטעות הוסרה הכוננות. הוא הגיש את התפטרותו מכיוון שהתקלה אירעה בתחום אחריותו אף שלא היה מעורב באירוע כלל. ראמ"ן דאז האלוף יריב לא קיבל את התפטרותו. בעיה הפוכה עמדה בפניו ערב מלחמת יום הכיפורים כאשר חש שלא הצליח לעורר את המערכת. לאחר פרק השיא בקריירה הצבאית והאישית שלו, שימש כדובר צה"ל, סגן נספח צה"ל בווינגטון וכמדריך במכללה לביטחון לאומי. היה איש הגות וספר. פרסם כמה מאמרים בנושאים שבערו כאש בעצמותיו. החשוב ביותר בפרי עטו היה ספר שנקרא על שם תפילה מיוחדת, שם שיש לו גם משמעויות עמוקות. בספר ניתן ביטוי למעורבותו, לניסיונו העשיר ולמצוקותיו, שמהן לא השתחרר עד יומו האחרון.

נולד ב-1931 בעיר סקאלט שבמזרח פולין, כיום אוקראינה. אביו עמד בראש תנועת גורדוניה בעיה. כל משפחתו נספתה בשואה והוא היחיד ששרד, תחילה בגטו ואחר כך עם חבורה של צעירים יהודים ביערות. בתום המלחמה הצטרף ל"השומר הצעיר" וב-1947 עלה לישראל (ממחנה מעצר בקפריסין). במלחמת השחרור השתתף בקרבות ביד מרדכי. ב-1950 התגייס לצה"ל, והשתחרר ב-1985 לאחר שמיאל סדרת תפקידים בחיל המודיעין, תחילה במחקר ובעיקר במערך האיסוף. למד באוניברסיטה העברית בירושלים ספרות ערבית והיסטוריה של המזרח התיכון. בנובמבר 1966 הגיש את התפטרותו על רקע תקלה מודיעינית המכונה בהיסטוריה של המודיעין "אל-ערבייה". כוננות גבוהה הוכרזה בצה"ל מחשש

פתרונות יש לשלוח למל"מ
דוא"ל: mlm@intelligence.org.il
או בפקס 03-5497731
בין הפותרים נכונה יוגרל ספר.

פתרון החידה מגיליון 51

האיש שהיה הוא אל"מ מנחם דיגלי.

נולד ב-1937 ונפטר ב-6 ביולי 1998. שירת בסיירת מטכ"ל מ-1958 ושימש כמפקדה עד 1971. בתקופת פיקודו השתתפה הסיירת במבצעים רבים. אחת הפעולות הנועזות של הסיירת הייתה הפשיטה על האי גרין בשנת 1968 עם לוחמי הקומנדו הימי. בשנים 1971-1974 שירת כראש מחלקת איסוף באמ"ן. הוא התייסר על שלא הצליח לשכנע את מפקדיו להפעיל אמצעים שהיו אמורים להתריע על מלחמת יום הכיפורים.

ב-1978 השתחרר מצה"ל והקים את כפר הנופש הדקליה בימית. לאחר פינוי ימית עסק בייעוץ ביטחוני, ובשנים האחרונות לחייו היה מגיש אורח לצד דליה יאירי במגזין הבוקר של קול ישראל

"עניין אחר".

מנחם הניח בת, אח, אחות ואם. על מצבתו שעשויה מאבן חול, לזכר ימית, ביקש לחקוק את המילים "מצאה היונה מנוח לכף רגלה".

מדברים שאמר עליו אהוד ברק בעת הלווייתו ברמת הכובש: "באנו להיפרד

מלוחם, מפקד, אדם, חב. דיגלי של מבצעי מודיעין היה מוח יצירתי קודח ודבק במטרה. מחפש פרצות ומעקפים מסביב למכשולים בתחבולות, בעורמה ובחוש מציאות מחודד למגבלות האויב ולחולשות שלנו. דיגלי כמפקד מעניק לך תמיד תחושה נפלאה של אמון, גיבוי, יוזמה וחופש פעולה".

בהגלה בין הפותרים זכתה בספר חברת העמותה חנה הראל

י"שבו בנים לגבולם" - ערב עין לזכרו של סא"ל ד"ר שלמה בן-אלקנה

בחודש יולי התקיים במל"מ ערב העיון השנתי לזכרו של סא"ל ד"ר שלמה בן-אלקנה, בנושא "ושבו בנים לגבולם" - איתור נעדרים ושבוים. בן-אלקנה, שהיה חוקר והיסטוריון, עסק גם בחקר פרשות עלומות ואיתור נעדרים. בשנות ה-60 גילה את עצמות משפחת לייזרוביץ-קירז'נר ואת שלד אבשלום פיינברג. בין השאר הביא לפתרון תעלומת חללי גשר אכזיב וסייע לחיל האוויר למצוא את טייסיו-נעדריו מ-67, כפי שסיפר אל"מ (מיל') הדני.

בן-אלקנה הקים - בתום מלחמת יום הכיפורים, בשל הנעדרים הרבים ועקב פניית חיל האוויר אליו - צוות מקצועי לאיתור נעדרים. בהמשך אף יזם את הקמת יחידת צה"ל לאיתור נעדרים (אית"ן).

מר ירח פארן, שנמנה עם ראשוני הצוות, סיפר על מקרי חיפוש נעדרים ואיתורם בגולן ובסיני, בפיקודו ובהנחייתו של בן-אלקנה, ובתוך כך ציין את הקשיים, את שיטות העבודה, הממצאים והלקחים.

מר רפי אלדן, שהיה מפקד מוצב "מפצח" בסיני, סיפר על נפילת המוצב בידי המצרים והליכתו בשבי ועל היחשבותו לנעדר.

מר חזי שי, שנעלם במלחמת לבנון הראשונה בקרב סולטאן יעקוב, תיאר את תחושותיו כנעדר השבוי בסוריה במשך שלוש שנים.

גב' רינה חבה, אמו של החייל הנעדר גיא חבה, קראה מכתב מרגש שכתבה בשמו.

מר גיל צ'מקה, מפלגת אית"ן 669, הציג סרטון על פעולת החילוץ של קרן טנדלר ז"ל במלחמת לבנון השנייה.

סא"ל אורלי כהן-גפן, רע"ן אית"ן, דיברה על טכנולוגיות חדשות לתיקוף ממצאים.

ערב העיון הסתיים בתקווה לשובם הביתה במהרה של כל הנעדרים והשבויים.

הערב התקיים ביוזמתה של נאוה אגמון בתו המסורה של שלמה ובנוכחות בני המשפחה.

חניכי האולפן לערבית מחזור 66-67' נפגשו במל"מ

חניכי האולפן לערבית, מחזור 7-1966, קיימו במל"מ (ספטמבר 2008) מפגש נוסטלגי בהשתתפות כמה מהמורים שלימדו אותם. רוב בוגרי האולפן השתלבו מאוחר יותר בשירות בצה"ל, ב'מוסד', בשירות החוץ, באקדמיה ובתקשורת.

פרויקט חלייל - "חיילים למען ילדים" ביחידת הלוויינות

פרויקט חלייל הוא פרויקט התנדבותי חינוכי הפועל זו השנה הרביעית ביחידת הלוויינות של אגף המודיעין, במסגרתו עוזרים חיילי היחידה לתלמידים מבית הספר העל-יסודי "גאל אלון" ביהוד. מטרתו כפולה: לתת עזרה לימודית מקצועית לתלמידים מרקע סוציו-אקונומי שאינו מאפשר להם לממן בעצמם עזרה כזו; ולאפשר להם צמיחה כללית - החיילים המתנדבים, המשרתים ביחידה איכותית, מהווים מודל לחיקוי, דמות קשובה ועוזרת הזמינה בכל עת, לפי צורכי התלמיד.

הילה

קן שלמה כהן אברבנאל מארחת את תלמידי "הריאלי" במל"מ

הקרן לזכרו של שלמה כהן אברבנאל, שהיה סגן ראש המוסד וממלא מקומו, אירחה במל"מ ב-27 במאוס 2008, 50 תלמידים מכיתות א-ז של בית הספר "הריאלי" בחיפה, בהמשך לתערוכת הציורים "ילדים מאתיופיה מציירים עלייה" שהוצגה במל"מ בשנה שעברה בחסות הקרן.

הילדים הקשיבו לסיפורה של גילה, לוחמת 'המוסד' שהשתתפה במבצע להעלאת יהודי אתיופיה. היא חלקה עמם את חוויותיה כמנהלת כפר נופש בסודאן ששימש כיסוי להברחת היהודים בדרך הים ארצה. הילדים קיבלו במתנה את הספר **הגדת יציאת אתיופיה**, ספר ובו סיפורי עלייה שכתבו ילדים ובני נוער יוצאי אתיופיה, בעריכת ד"ר יובל ארנון*. התלמידים צפו במיצג האור-קולי, "העיניים של המדינה" ובו הסביר רוני כתרי מנהל "הריאלי" שגלווה אליהם לביקור, את מהות עבודת המודיעין.

באירוע נכחו אלמנתו של שלמה - דפנה, ילדיו - ורדה ויובל, ויו"ר הקרן רחל אמיד. במעמד זה נמסר כי קרן שלמה כהן אברבנאל תרמה שתי מלגות למפעל קליטת הילדים יוצאי אתיופיה ב"ריאלי".

* הספר יצא בהוצאת המל"מ וניתן לרכוש אותו במקום

מערכת אור-קולית חדשה כאודיטוריום במל"מ

לאחרונה הותקנה באודיטוריום באתר ההנצחה של המל"מ מערכת אור-קולית חדשנית ומשוכללת. המערכת כוללת

פודיום חדש מעץ, ובו מערכת ממוחשבת המאפשרת למרצה לשלוט על מערכות התאורה, השמע וההקרנה (מצגות וסרטי DVD).

יבואו על הברכה והתודה יוסי פייט ומשפחתו של שלום שפי ז"ל, שהיה מבכירי 'המוסד' ומראשוני המל"מ. בזכות תרומתם להנצחתו התאפשר הדבר.

תחרות "קקן ענבר" לשנת תשס"ח - 2008

סא"ל (מיל') אורי עופל הציג מצויוריו בתערוכה **אני תל אביבי** בבית סוקולוב בתל אביב ביולי 2008. בתערוכה הציג אופל תמונה של העיר תל אביב מנקודת מבט מוארת, אנושית וייחודית המדגישה את המרקם המיוחד של העיר באמצעות מבניה, חוף הים ומה שביניהם.

סא"ל (מיל') יום טוב עיני, חבר המל"מ, לשעבר איש אמ"ן ו'המוסד', הוציא לאור את ספרו העשירי **נדיה, אהבה חוצת גבולות**. ההשקה החגיגית לספר התקיימה בבית ציוני אמריקה (מאי 2008).

קקן מיטל שדות

**הממשק בין מידע צבאי למידע אזרחי
בכנס מיוחד של המודיעין והמגזר העסקי**

הקקן לזכרה של מיטל שדות, חיילת ביחידת "חצב" שנפלה במילוי תפקידה, ערכה בחודש מארס כנס ראשון מסוגו בשיתוף המרכז למורשת המודיעין ובשיתוף חברת אדקייט העוסקת בתחום המידע והמחקר העולמי. בכנס נדונו סוגיות הקשורות לעולם המידע הגלוי ולשינויים שחלו בעשור האחרון. בכירים מעולם המודיעין בהווה ובעבר ואנשי עסקים, מנהלי שיווק, מחקר ופיתוח עסקי, דנו ביישומים עדכניים של המידע הגלוי ובדרכי ההתמודדות עם עודף המידע בתהליכי קבלת ההחלטות במישור הצבאי ובמישור העסקי.

את הכנס פתח אפרים הלוי, לשעבר ראש המוסד והיום יו"ר המרכז למורשת המודיעין. נשאו דברים: חזי לביא, יו"ר אדקייט ישראל; יוסי אופק, נשיא חטיבת הפתרונות המודיעיניים בחברת נייס; פרופ' יוסי מטיאס, מנהל מרכז מחקר ופיתוח גוגל ת"א; אל"מ (מיל') ניר למפרט, מנכ"ל דפי זהב; תא"ל (מיל') חנן גפן, לשעבר מפקד 8200; ד"ר דוד פסיג, חוקר עתידים; אלון, מנהל גוף מידענות במודיעין; אדם שוב, מנהל חברה לשיווק מידע; ותא"ל (מיל') אפרים לפיד.

אדקייט היא החברה המובילה בישראל לשירותי מידע תחרותי ולמחקרי שוק בין-לאומיים. החברה פועלת בישראל מאז 1989 ומספקת ללקוחותיה מחקרים בין-לאומיים; מאגרי מידע ממוחשבים של מידע עסקי בתחום התקשורת, הפרסום, הרוקחות, מוצרי הצריכה ועוד; וכן מעקב אחר מוצרי צריכה חדשים בעולם ושירותי מיקור-חוץ של אנליסטים ומודיעין עסקי תחרותי.

הקקן החלה בפעילותה בקבלת עבודות מחקר לשנת 2009. פרטים באתר האינטרנט של המל"מ.

לקרן הגיעו השנה למעלה מ-50 עבודות שהקיפו מגוון תחומים של טרור בארץ ובחו"ל ומגוון נושאים סביב הטרור והדרכים להתמודד עמו ועם תוצאותיו והשלכותיו.

מעבר לכמות הרבה של העבודות שהוגשו לעיוננו, העבודות התאפיינו כאמור במגוון רחב של תחומי הטרור ונקודות המבט. העבודות דנו בשורשי הטרור, במניעיו ובדרכי פעולתו וכן בדרכים להתמודד עמו בתחומים אלה.

חבר השופטים - עו"ד דבורה חן, אל"מ (מיל') שלמה מופז ואל"מ (מיל') ד"ר ברק בן-צור - דן בעבודות כולן והחליט להעניק את הפרסים כדלהלן:

1. **למר יוסי צור** - תושב חיפה, אב ששכל את בנו בפיגוע טרור (אוטובוס בית הספר הריאלי), על בניית אתר האינטרנט "ארץ זוכרת יושביה" - אתר אינטרנט להנצחת חללי טרור www.ezy.co.il.

2. **לגב' ענבר שץ** - סטודנטית לתואר ראשון באוניברסיטה העברית בירושלים, בתכנית המשולבת לפילוסופיה, כלכלה ומדע המדינה, על עבודת מחקר בנושא "בין אידאולוגיה לפיגועים - השפעת האידאולוגיה על דפוסי התנהגות של תנועות טרור".

3. **למר פנחס סנדרסון** - סטודנט לתואר שני באוניברסיטת בר אילן, בלימודי ביטחון, על עבודתו על האסלאמיזם בבריטניה וניתוח פיגוע ה-7 ביולי 2005 (The Crucible: Islamism in Britain and the July 7th 2005 Bombings).

4. **למר אסף גלעד** - סטודנט לתואר ראשון באוניברסיטה העברית בירושלים, בלימודי תקשורת ומשפטים, על עבודתו "הגבלת שידורי טרור בתקשורת - סיקור אירועי טרור על ידי התקשורת בישראל".

חברי המל"מ מציגים את יצירותיהם

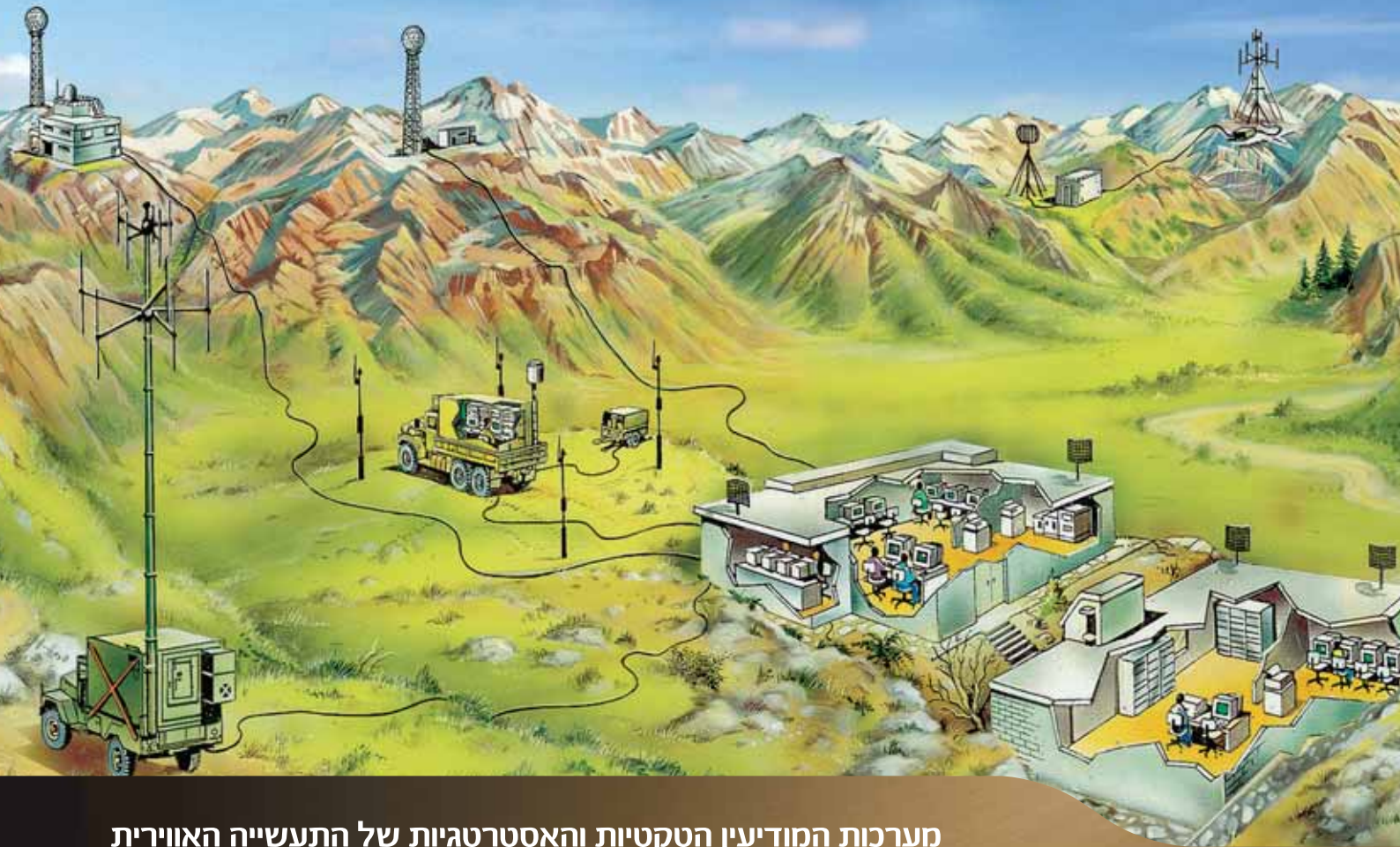

יצחק ברזלי, לשעבר איש 'המוסד', הוציא בימים אלה חוברת אלבומית מהודרת **ללכוד את הרגע** - מבחר מיצירותיו. בהקדמה של הספר כותב הסופר אלי עמיר: "כל אימת שאני מתבונן בציוריו של איציק אני חוזר ומתפעל מהעין הבוחנת, מהחושים החדים ומכישרון השחזור לפרטי פרטים. ציוריו דינאמיים,

מלאי חיות וחיוניות, משוחים ביד קלה ובוטחת של אדם ברוך כישרון... אנחנו, הצופים, המלווים את איציק ועבודותיו בעין אוהבת ומוקירה... רוצים לראות גם רישומים ופורטרטים שצייר במסעותיו ואשר עדיין מונחים בעליית הגג בביתו".

צלילה אבנר-הלמן, חברת המל"מ, השתתפה ביצירתו של אחד הסרטים שהוצגו בסינמטק (אוגוסט 2008) בהקרנת בכורה חגיגית של סרטונים דוקומנטריים - עבודותיהם של בוגרי הסדנה להפקת טלוויזיה דוקומנטרית. הסרט **שאלה על תשובה** עוסק באב ובן היוצאים למסע לתוך השנים שבהן עבר הבן תהליך חזרה בתשובה, בניסיון למצוא תשובות לשאלות בלתי פתורות ביניהם.

מודיעין כולל להחלטות מבצעיות מנצחות

מערכות המודיעין הטקטיות והאסטרטגיות של התעשייה האווירית מספקות תמונת זירה עדכנית ומהימנה לכל מקבלי ההחלטות באוויר, ביבשה ובים

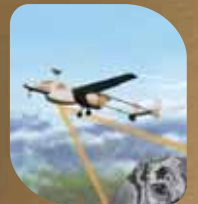
- מודיעין אותות מכ"ם ותקשורת
 - מודיעין חזותי עם מכ"ם SAR ואלקטרו-אופטיקה
 - מודיעין רשתי ממספר רב של חיישנים בחלל, באוויר, ביבשה ובים
 - מרכזי מודיעין לבניית תמונת זירה בזמן אמת
- מערכות המודיעין של התעשייה האווירית - עמוד התווך לקבלת החלטות מנצחות בכל הדרגים.

מרכז פענוח מודיעין חזותי לאלקטרו-אופטיקה ומכ"ם מפתח סינטטי

מערכת מודיעין תקשורת טקטית וניידת

מטע"ד מכ"ם מפתח סינטטי למל"ט